

## 1 § Partiledardebatt

Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s):

Herr talman! Ovanligt mycket tynger sinnen när vi i dag samlas till årets första partiledardebatt. Det är viktigt att den genomförs som planerat. Det är en markering. Det här är riksdagen. De små stegens reformism förändrar Sverige. Det är här de politiska skiljelinjerna märks särskilt tydligt. Här bör också den sammanhållning manifesteras som vårt land så väl behöver i en tid av katastrofbekämpning.

Jag lämnade i går information till kammaren om hur regeringen har hanterat flodvågskatastrofen i Asien. Kammarens ledamöter gavs möjlighet att ställa frågor och rikta krav. Jag hoppas att det ger utrymme för att i dagens debatt behandla också andra frågor av stor vikt för vårt samhälle.

*Partiledardebatt*

Herr talman! Natten mot söndagen den 9 januari drog kraftiga vindar in över södra Sverige. Vindar av orkanstyrka fällde skog, slog ut el och telenät och tvingade fram evakueringar. Den fällda skogen motsvarar mer än ett års avverkning i hela landet. Många människor drabbades hårt. Enskilda skogsägare fick se en stor del av sitt livsverk blåsa omkull.

Regeringskansliet och myndigheter tog omedelbart kontakt och initiativ för att sätta i gång det mödosamma katastrofarbetet. Kraftbolag och telebolag röjer fortfarande i skogarna för att få i gång sina nät. Skogsägare kämpar för att ta till vara de värden som riskerar att förstöras om de blir liggande för länge i skogarna. Tack till alla som sliter hårt med detta!

Det finns en akut dimension av stormens härjningar, men det finns också en mycket oroväckande långsiktig dimension. Stormvindarna över södra Sverige häromveckan är bara ett i raden av exempel på extrema väderhändelser. Vi minns översvämningarna i Värmland häromåret och i Småland i fjol. Vi minns de många värmeböljorna de senaste tio åren, som också långt uppe i norra Europa har skördat människoliv.

Jag vet att det finns de som hävdar att det inte går att vetenskapligt bevisa, men vem vågar påstå att det inte finns något samband mellan extremt väder och miljöförstöring. Klimatförändringarna är de avgjort största globala miljöhoten och kanske det allra största framväxande hotet mot vår trygghet. Extrem väderlek som mycket kraftiga stormar, exceptionell hetta och översvämningar kommer att bli vanligare med den globala uppvärmning som nu sker. Konsekvenserna kommer att märkas mycket tydligt också i vårt land. Hur ska vi skydda oss mot detta?

En rad utredningar har studerat samhällets sårbarhet, hur robustheten mot svåra påfrestningar i fredstid kan stärkas. Miljö- och klimatrelaterade katastrofer har dock endast analyserats mycket översiktligt. Bland forskare och experter råder samstämmighet om att kunskapen måste öka. Regeringen kommer därför att tillsätta en utredning för att analysera hur samhället kan bli mer robust mot de klimat- och miljörelaterade påfrestningarna. Dessa frågor har också en tydlig internationell dimension. Regeringen kommer därför att ta motsvarande initiativ inom Europaunionen.

Självklart ska vi också undanröja grunderna för klimatförändringarna. Under våren överlämnas till riksdagen en klimatproposition, och vi ska

göra vad på oss ankommer i vårt land. Där kommer ytterligare åtgärder att presenteras för att klara vårt nationella klimatmål. Barsebäcks andra reaktor tas ur drift före maj månads utgång. Åtgärder för att öka de förnybara källornas andel av vår energiförsörjning presenteras. Den havsbaserade vindkraften byggs ut. Ett program för energieffektivisering och energisnålt byggande utarbetas. Systemet med gröna certifikat utvecklas och bibehålls. Handeln med utsläppsrätter inom EU ska påbörjas.

I dag, snart två veckor efter stormen, kan vi lämna besked till drabbade skogsägare och inblandade företag. I nära samarbete med skogsägare, skogsindustrin och Skogsstyrelsen utarbetas ett program för att största möjliga del av värdet på den fallna skogen ska gå att rädda.

För det första ska de drabbade skogsägarna stödjas. Redan i dag finns möjligheter att avsätta inkomster från stormfällning på skogskadekonton. Därigenom kan den tillfälliga inkomsten spridas över 20 år.

Ytterligare åtgärder behövs. Regeringen prövar därför olika lösningar för att skapa lättnader för de drabbade skogsägarna. Vi kommer därför att bjuda in företrädare för skogsägarna för att diskutera hur dessa lösningar lämpligen ska utformas.

För att snabbare återställa skadorna i de drabbade områdena förbereds en ansökan om medel ur EU:s solidaritetsfond. Frågan tas upp på måndagens möte med EU:s jordbruksministrar.

För det andra ska möjligheten att transportera virket förbättras. Ansökningar om dispenser som möjliggör tyngre virkestransporter än vad som i dag är tillåtet hanteras generöst. Vägverket säkerställer att berört vägnät underhålls så att det ökade transportbehovet klaras.

Skogsägarna i det drabbade området kan få problem att hantera virket som fallit. Därför förbereder regeringen stöd för att ekonomiskt underlätta lagerhållningen. En översyn av möjligheterna att ge de nödvändiga transporterna ekonomiskt stöd förbereds likaså. I dialog med näringarna kan Sjöfartsverkets regelverk och Banverkets resurser anpassas för att klara vidaretransporterna av timmer.

För det tredje måste virket tas om hand och ny skog planteras. Regeringen har i dag fattat beslut som underlättar vattenlagring av timmer. En dialog med skogsnäringen och Kemikalieinspektionen har inletts om behovet av behandling av kvarliggande fallna träd för att undvika angrepp. Miljöhänsyn måste naturligtvis noggrant vägas in.

Ett särskilt stöd för återplantering förbereds. Tillgången på plantor måste säkras.

Stormen har inte bara drabbat skogsägare. Tiotusentals människor, liksom mängder av företag, skolor och äldreboenden drabbades av långa elavbrott och störningar i telenäten. Fortfarande har problemen inte lösts för alla. Det är inte acceptabelt att människor inte har el. Det är inte acceptabelt att människor inte kan sätta sig i kontakt med omvärlden eller ringa nödsamtal. Det står efter stormen klart att el- och telekonsumenternas ställning behöver stärkas. Högre krav behöver ställas på leveranstrygghet och driftsäkerhet på el- och teleområdet.

Säkerhetstänkandet måste också vara högt när skog ska röjas och ledningar lagas. Regeringen planerar därför följande på el- och teleområdet.

För det första: Förändringar av ellagen ska utarbetas. Tydliga krav ska ställas på kraftbolagen att garantera elförsörjningen med avbrottsfri teknik. Energimyndighetens tillsyn ska inbegripa rätten att utdöma vite

eller gå till domstol vid brott mot de nya reglerna. Rapportplikt införs för nätbolagen och telebolagen vid långa eller omfattande avbrott. Kraftbolag som allvarligt missköter sina åtaganden för driftsäkra nät ska kunna förlora sin koncessionsrätt att driva näten. Teleoperatörer som inte sköter sig ska lättare kunna stängas av.

För det andra: Regeringen vill utifrån ett brett perspektiv se över hur elkundernas och telekonsumenternas ställning kan stärkas. Inriktningen ska vara leveranstrygghet och jämförbarhet. Leverantörernas information ska vara tydlig. Räkningarna ska vara enkla att läsa. Villkor och priser ska vara lätta att jämföra. Högre ersättning ska ges till den som drabbas av avbrott också på teleområdet. Bristfälligheter som konstateras ska följas av förslag på åtgärder för att stärka konsumenternas trygghet.

Stomnätet klarade krisen väl. Svenska kraftnät har varit till stor hjälp i katastrofarbetet. Regeringen har nu begärt en omfattande redovisning av hur kraftbolagen hanterar stormen. Inom kort träffar företrädare för regeringen de berörda företagen och deras intressenter. Beredskapen för stora avbrott måste förbättras ytterligare inför framtiden.

Herr talman! När väl detta är sagt: Den ekonomiska utvecklingen i vårt land är god. Tillväxten för 2004 som vi trodde skulle bli 3 ½ % kommer att justeras upp närmare 4 %. Den tillväxt vi har beräknat för innevarande år kommer också att justeras upp. Dessutom förblir inflationen låg. Det betyder att svensk ekonomi fortsätter att utvecklas starkt. Det betyder större möjligheter att bedriva radikal fördelningspolitik. Det betyder chanser att förstärka välfärd och rättvisa, som en socialdemokratisk regering inte tänker försätta.

Under våren kraftsamlar regeringen inom följande områden:

Vi fortsätter att oförtrutet bekämpa arbetslösheten. Fortfarande är för många arbetslösa. Nu ser vi vändningen, inte minst beroende på de åtgärder som vidtogs i budgetpropositionen och som då kritiserades hårt. Nu ser vi att arbetslösheten faller, och vi gör bedömningen att när vi kommer fram mot halvårsskiftet 2006 kan vi återigen närma oss 4 %. Sedan är målet naturligtvis full sysselsättning. Om detta kommer valrörelsen 2006 att handla.

Vi kommer utöver förbättringar i olika typer av sociala försäkringar också vid den utbetalning av löner som nu sker den 25 januari att kunna konstatera att vi tar ytterligare ett steg i kompensationen för egenavgifter i form av en skattereduktion. Allt det sker inom ramen för offentliga finanser som är fortsatt starka, och det utgiftstak som alla påstod att vi skulle bryta har återigen hållits. Jag känner optimism om samhällsekonomin utveckling.

Därför är det tre områden som står i centrum. Vård och omsorg ska förbättras. En nationell vårdgaranti inom sjukvården införs den 1 november 2005. 450 miljoner kronor avsätts i år för kompetensutveckling av personal inom vård och äldreomsorg. Därmed inleds en flerårig satsning för att höja kvaliteten och göra vårddyrket mer attraktivt. Regler för privata vårdgivares medverkan i den gemensamt finansierade vården presenteras. Ytterligare en halv miljard kronor satsas på att förbättra den psykiatriska vården. Pengar ska användas för vård, sysselsättning och boende. Missbrukarvården förstärks.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Herr talman!*

Barn och ungdomars situation. Såväl skola som förskola fortsätter stora resurstillskott att styras mot. Vi siktar på 6 000 fler anställda i förskolan, och programmet om 15 000 fler i grundskolan fullföljs.

Trygghet ska prägla samhället. Jag aviserade i fjol vid den här partiledardebatten att vi skulle styra om resurser från det yttre hotet till det inre. Den försvarsuppgörelse vi just har träffat frigör nu resurser att satsa på sådant vi tycker är angeläget för att möta ett inre hot i det svenska samhället. Skolor i socialt utsatta områden får särskilt stöd att verka förebyggande. Lokalt brottsförebyggande arbete prioriteras. Satsning på drogfria anstalter går vidare. Kriminalvårdens resurser ökas. Vårdinnehållet förbättras och säkerheten stärks. Polisen, domstolarna och åklagarna ges ytterligare kraftfulla förstärkningar. Ny teknik ska underlätta brottsutredningarna.

Polisen utvecklar sina insatser mot den så kallade vardagsbrottsligheten: stölder, inbrott och personrån. Våld mot kvinnor, etniska och sexuella minoriteter prioriteras. Arbetet inom EU för att bekämpa brottslighet går vidare.

Detta kan vi göra därför att vi styr över resurser från den sektor där nu hoten minskar, den militära sektorn, till detta de nya hotens område – den inre osäkerheten.

Herr talman! Låt mig sluta: Jag vill beskriva dagordningen för årets arbete i riksdag och regering på detta sätt. Jag gör det i skuggan av den fruktansvärda katastrofen i Asien och allt det mödosamma arbete som återstår för att stödja de drabbade. Jag gör det i skuggan av den förödelse stormen orsakat i södra Sveriges skogar och som nu måste hanteras. Jag gör det i skuggan av mediernas andra troligen mer braskande rubriker. Men ändå, detta är de viktiga arbetsuppgifter vi har framför oss när vi nu ska bygga framtidens Välfärds-Sverige. Det är ett Sverige vi är stolta över men inte nöjda med.

(Applåder)

Anf. 2 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Göran Persson söker vända blad. Gärna för mig.

Det finns tre saker. Jag tror att svenska folket hade förväntat sig en ursäkt i inledningen av denna debatt för regeringens hantering av katastrofen i Sydostasien. Nu framfördes den av Leni Björklund vid Folk och Försvar. Hon sade att Regeringskansliet och regeringen inte klarade påfrestningarna. Regeringen bär det fulla ansvaret för detta, och regeringen är ledsn. Det är även hon. Att de inte klarade detta skymmer de fantastiska insatser som många människor har gjort.

Den som likt Göran Persson ägnat så mycket tid åt att fördela skuld och peka ut andra borde ha tagit tillfället i akt att börja hos sig själv i denna debatt.

Jag går över till stormen i södra Sverige. Jag vill markera att Moderaterna kommer att vara mycket konstruktiva och medverka i alla de delar som Göran Persson nu indikerar för att komma nödställda till hjälp.

Dock kan man även där gå snett. Jag var själv i Kronoberg i går. Flera aktörer påpekade risken med att till exempel använda för mycket bidrag för att transportera ut timmer ur regionen i stället för att möjliggöra att behålla timret på plats genom att sätta det under vatten men också att på sina håll använda kemikalier för att hålla skadeinsekter borta. I den delen

gav Göran Persson inget besked, vilket jag tror vore välkommet för de drabbade. Hur avser socialdemokratin att göra när det gäller skadeinsekterna?

När det gäller ingångarna till valrörelsen 2006 delar jag helt Göran Perssons syn att fokus kommer att vara att det ska löna sig bättre att arbeta i Sverige. Den borgerliga alliansen kommer att föra fram förslag som gör det mer lönsamt att arbeta och som utmanar det utanförskap som socialdemokratin ägnar sig åt att dölja, här illustrerat ånyo genom att bara hänvisa till siffror om den öppna arbetslösheten. Det är ett helt annat och mycket bredare och större problem än så.

Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! För den som deltog i gårdagens frågestund är det utklarat hur regeringen ser på de insatser som har gjorts under de gångna snart fyra veckorna. Det har varit en fruktansvärd arbetsbelastning där många stordåd har utträttats och ett och annat misstag också har begåtts. Låt oss ödmjukt ta på oss fel och brister, men låt oss för den skull inte komma till slutsatsen att allt som gjordes av dem som kämpade och slet under dessa veckor gjordes fel. Det är inte sant. Därför har vi också en kommission som ska granska detta. Låt oss dra slutsatser när den kommer tillbaka.

Sedan har vi avvägningen i frågan om hur timret ska hanteras. Det kan vi fortsätta att diskutera. Det är rimligen ingen partiskiljande fråga. Vad som här krävs är snabba besked och också ett handslag mellan den näring i vårt land som mer än något annat bär vår ekonomiska utveckling och statsmakterna. Det handslaget ska vi utväxla.

Vad gäller framtiden kommer det naturligtvis att handla om sysselsättning, arbetslöshet, välfärd, rättvisa och solidaritet. Det är det som svensk inrikespolitik handlar om, det som människor vill ha svar på frågor runtomkring.

Vi vet ju hur Moderaternas program ser ut i det här sammanhanget. Vi vet vad Moderaterna bär på för budskap – det behöver jag inte fördjupa mig i.

Vi vet däremot också att människor förväntar sig att vi socialdemokrater ska klara sysselsättningen, ska klara välfärden, ska klara en god ekonomisk utveckling. Nu ser vi att vi är på väg åt rätt håll. Vi räds inte att om så behövs till och med höja skatterna för att klara en bra gemensam välfärd. Vi sitter i en sådan situation att vi snart får ta ställning till den frågan.

Vi vet också en sak: Det går mycket väl att förena en omfattande välfärd med en stark ekonomisk utveckling. Det har vi gjort i Sverige, och det tänker vi fortsätta att göra.

Anf. 4 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Göran Perssons inledande beskrivning av stormen var att hävda att nu skulle skyndsamt saker göras. Men det måste också göras rätt saker. För dem som är stormdrabbade i södra Sverige är det en helt avgörande fråga huruvida det kommer att till exempel vara möjligt att använda kemikalier för att hålla skadeinsekter borta. Kring detta förväntar de sig ett besked, som går utöver att hävda att vi alla kommer att vara

överens. Jag är nämligen inte helt säker på att det kommer att visa sig att det är så det ser ut.

Göran Persson drog utifrån detta – så som många naturligtvis känner det i dessa dagar – en stor diskussion om hur den globala väderleken möjligtvis påverkas av mänsklig hand. Vi moderater har vid flera tillfällen återvänt till klimatpolitiken och vikten av att vi i Sverige inte bidrar till att öka koldioxidutsläppen i världen. Det är därför märkligt att statsministern i samma anförande hänvisar till stängningen av Barsebäck 2 som en del i politiken som ska komma till rätta med detta. Det är snarare en del av problemet som kommer att ge upphov till att Sverige, som beskriver sig som ett land som går före, bidrar till den globala uppvärmningen.

Göran Persson säger att det går bra för Sverige. Det är inte alla som håller med om det. Vi får dagligen rapporter om hur den svenska konkurrensförmågan är hårt pressad av omvärlden. Vi har förlorat 100 000 industrijobb. Vi får fortsatt rapporter om att fler kan följa. Någon liten återhämtning har skett på slutet. Men hur förklarar man att i nedgång försvinner industrijobben för att sedan i uppgång inte komma tillbaka annat än i skärv och del? Hur kan Göran Persson baserat på detta nöjd-förklara sig och hävda att det i alla delar går bra för Sverige?

Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Först kemikaliefrågan: Vi kommer att behöva använda kemikalier. Det är jag övertygad om. Men det måste ske på ett sådant sätt att man har respekt för de miljökrav som måste ställas. Jag har inga som helst tvivel på att de skogsägare som det handlar om har exakt samma känsla för detta som jag uttrycker. Det är inte bara att uttala kemikalier-nas lov och välsignelse. Vi ska också tänka på sådant som vattentäkter och andra känsliga saker. Det är det första.

Sedan kärnkraften: Det finns ingenting som är farligare för Sveriges långsiktiga miljöpolitik och ekonomiska politik än att vi inte långsamt och tydligt fasar ut kärnkraften. Den byggdes under en relativt kort tid. Den kommer att ersättas under en lång tid, men den kommer att ersättas. Kärnkraften är icke oändlig. Den kommer förr eller senare att fasas ut. Görs inte det i ordnade former kommer kärnkraften att ersättas av kol, olja och naturgas. Då bidrar vi ännu mer till den globala uppvärmning som vi nu säger oss frukta, vilket vi gör med all rätt.

Så hänger det ihop. Detta har Moderaterna aldrig varit intresserade av. Det vet vi. Det långsiktiga står vi för, och vi har en bred majoritet bakom oss i Sveriges riksdag. Det är klok miljöpolitik.

Samtidigt blir industrijobben färre. Det är en långsiktig utveckling. Samtidigt som de blir färre skapar de som arbetar i industrin allt större värden. Vi har ett gigantiskt bytesbalansöverskott. De värden som skapas på så sätt ska tas om hand i ekonomin i övrigt. Då växer andra sektorer, och det blir jobb i andra delar av ekonomin – i offentlig sektor och privat tjänstesektor – och en lång rad andra nya jobb, som vi i dag inte riktigt vet vilka de är.

Så fungerar ekonomin. Så fungerar marknadsekonomin. Sverige har haft en större förmåga att ställa om sig där än något annat land, just därför att vi har kombinerat tillväxt med rättvisa och solidaritet.

(Applåder)

Anf. 6 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag ska be att få återkomma senare till orkan- och jordbävningsskatastroferna.

Göran Persson sade att mycket tynger våra sinnen i dessa dagar. Jag tror att det är en riktig analys att den våg av misstroende som har kommit mot regeringen den senaste tiden är kulmen, beroende på en rad andra händelser som också har skapat misstro.

Jag ska ta ett citat: "Med vårt rykte har vi inte råd att göra fel." Det kommer från försäkringsbolaget Skandia. Efter en lång rad skandaler försöker företaget komma igen. Den gamla ledningen hade delat ut värdefulla hyreskontrakt till varandra och till släktingar, skyllt egna missgrepp på andra, befordrat ja-sägare och isolerat sig i sina nyinköpta herrgårdar. Till sist reagerade ägarna. Trappan städades uppifrån. Hela ledningen byttes ut.

Nu är det en ny ledning som säger: "Med vårt rykte har vi inte råd att göra fel."

Vilken slutsats tycker Göran Persson att de svenska medborgarna ska dra, när det den senaste tiden har blivit så tydligt att den arbetarrörelse som innehar regeringsmakten förknippas med att dela ut värdefulla hyreskontrakt till varandra och till släktingar, skylla egna missgrepp på andra, befordra ja-sägare och ibland till och med isolera sig i sina herrgårdar?

Företagets ledning byttes ut. Företagets trappa städades uppifrån. Hur tycker statsministern att vi ska göra med statens ledning? Hur ska vi städa statens trappa?

Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig på en gång säga klart och tydligt inför denna kammare att de missgrepp som har gjorts inom svensk arbetarrörelse tar vi ansvar för. Det ska vi städa upp. Det kommer våra medlemmar att se till att vi gör om vi inte själva har kraften att göra det. Det kan jag försäkra.

Att städa trappan uppifrån har jag åtminstone en erfarenhet av. Jag har gjort det en gång, Lars Leijonborg – efter dig. Jag gjorde det som finansminister, och jag gjorde det som statsminister. Den beskrivning du gav av Skandia kunde inte ha varit en mer träffande beskrivning än den som kunde ges av den borgerliga regering som du tjänade. Så såg det ut. Det vet du, och det vet jag. Vi tog risken. Vi tog på oss arbetsuppgiften, och vi genomförde den.

Vi tänker inte släppa tillbaka er i regeringsställning en gång till – ni förstörde förutsättningarna för att bedriva en politik som syftar till solidaritet och rättvis fördelning.

Det är det som den inrikespolitiska striden handlar om. Låt oss inte förvirra den debatten genom att dra in missgrepp som en och annan funktionär i arbetarrörelsen har begått.

(Applåder)

Anf. 8 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Det är väljarna som avgör vilken regering vi får efter valet 2006, och av opinionsmätningarna att döma har den nuvarande

regeringen sedan ett halvår tillbaka mött ett mycket stort misstroende, och alliansen är i ledningen.

Jag tror att människor kommer ihåg det statsministern sade i inledningen av valrörelsen 2002 i ett angrepp på det svenska näringslivet efter alla de skandaler och missgrepp som då hade varit. Där i Björkvik, inte långt från den där herrgården för övrigt, lovade Göran Persson att ta tag i de fifflande direktörerna. Han sammanfattade hela budskapet i en enda mening. Låt mig återge den: Nu är det tid för ansvar och ordning, och det kan socialdemokratin erbjuda – det kan jag lova.

”Ansvar”, ”ordning” – aktieägarna tar väl tag i fifflande direktörer, men hur är det med ansvaret och ordningen inom socialdemokratin? Måste jag påminna Göran Persson om era prestationer den senaste tiden? Måste jag påminna om Anna Johansson-Visborgs stiftelse, om hyreskontrakten och sommarstugorna i LO? Måste jag påminna om det enorma avståndet till maktens välmående herrgårdar som man upplever i utanförskapets desperata förorter? Måste jag påminna om bilden, som växer så stark, av ett auktoritärt ledarskap där bara ja-sägare befordras? Måste jag påminna om hur väldigt lätt det tycks ha blivit att skyffla ansvaret på underlydande?

(Applåder)

Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har hört den liberale partiledaren spela upp inför valrörelsen. Så här kommer det att bli. Det här är Folkpartiets arbetsuppgift i det som väntar inom en allians som uppenbarligen har fördelat gracerna. Lars Leijonborg ska dra runt dynghögen, det som Spiro Agnew en gång i tiden gjorde åt Richard Nixon. Varsågod fortsatt! Men jag ska säga en sak, Lars Leijonborg: Du passar ovanligt illa för rollen. Det är ingen övertygelse i ditt stilla innantilläsande här från talarstolen. Du känner själv att detta är ihåligt och dåligt.

Låt oss klara ut det som är fel! Låt oss göra det! Jag drömmer inte om att här i talarstolen stå och tala om borgerliga riksdagsledamöter som har misslyckats med det ena eller det andra. De finns, och det är mänskligt. Men jag tänker se till att det som har gjorts på den socialdemokratiska sidan rättas till. Sedan är det väljarna som avgör – så rätt, så rätt.

Det är inte första gången, Lars Leijonborg, som de borgerliga försöker med den här taktiken och strategin, men jag tror att det är första gången en liberal med frisinnad bakgrund tar på sig uppgiften att gå i spetsen. Jag ska väl säga som Per Ahlmark sade en gång i tiden med mycket kraftig ironi: Lycka till, Lars Leijonborg!

Opinionsmätningar växlar. De går upp, och de går ned. För Folkpartiet tycks de mest gå ned. Tror Lars Leijonborg att detta är receptet för att vända så fortsatt gärna, men jag tror det inte.

(Applåder)

Anf. 10 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Herr talman! När det gäller skogen har Göran Persson presenterat en lång lista utan att vara särskilt konkret än så länge, så till den frågan får jag återkomma. Kristdemokraterna presenterade häromdagen ett program i åtta punkter för att snabbt komma till rätta med den ödeläggelse av stora delar av södra Sverige som har drabbat oss. Men det var egentligen inte

för det som jag begärde ordet, utan det var naturligtvis för den rosenröda beskrivning av verkligheten som statsministern ägnade sig åt här. Det går bra för Sverige.

Så sent som häromdagen kom det nya besked från Dalsland. Nu lägger Duni ned verksamhet och flyttar ut den från vårt land. Vi har tidigare haft meningsväxlingar om huruvida det här är ett problem eller inte. Statsministern säger att det är naturligt att viss verksamhet lämnar vårt land, att vissa företag läggs ned, för det kommer nya. Men problemet är ju att många läggs ned och det kommer väldigt få nya. Sverige har under de tio år som Socialdemokraterna har varit vid makten tappat 28 000 företag. Det här är ingen naturlag, utan det spelar en roll vilken politik vi för i vårt land, och den politiken är i dag inte särskilt framgångsrik.

Göran Persson glömmer också bort att i redovisningen ta upp de stora lån som används för att finansiera den utveckling av välfärden som man här talar om – 191 miljarder kronor under en fyraårsperiod. Enbart under valrörelsen ska skattebetalarna bistå med att låna upp 138 miljarder kronor per dag för att finansiera det som vi i dag inte har pengar för. Den som är satt i skuld är inte fri, hette det en gång i tiden. Nu heter det inte så längre.

(Applåder)

Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! De här 28 000 företagen har vi hört om förut. Det är i huvudsak jordbruk och småbutiker – det ser man om man tittar i statistiken. Vi har den typen av förändring i vårt samhälle. Jag beklagar den i och för sig inte, även om landsbygden blir lite dystrare och fattigare, men för konsumenterna har säkert småbutikernas ersättande av större butiker bidragit till att vi nu har fallande matpriser. Så är det ju.

Sedan går Göran Hägglund förbi den verkligt svåra frågan. Det är alldeles uppenbart att vi har en strukturförändring i svensk ekonomi. Vi har haft det, kommer att ha det, och jag skulle gissa att det kommer att gå än fortare i framtiden. Gamla jobb försvinner, och nya kommer någon annanstans, och människor riskerar att komma i kläm. För att hantera den förändringen har vi generösa sociala försäkringar. Blir du arbetslös ska din inkomst klaras. Blir du sjuk ska din inkomst klaras. Blir du förtidspensionär ska din standard klaras.

Nu vet ju vi att den allians som Göran Hägglund bekänner sig till har som ledande politiskt parti Moderaterna. Moderaterna har bestämt sig för att basera hela sitt förslag till ekonomisk politik på att just dessa sociala försäkringar, som skyddar de sämst ställda vid den typ av förändringar som Göran Hägglund beskriver, radikalt ska försämrats, göras riktigt dåliga. Det hade varit intressant att höra Göran Hägglund tala om detta, men det gör han inte därför att han vet att där håller politiken inte ihop.

Men använd nästa replik till att tala om antingen varför Moderaternas politik inte går ihop eller varför det är rätt att satsa på försämrade sociala försäkringar i en tid då omvälvningen i samhället blir allt snabbare. Det är Kristdemokraternas uppgift. Varsågod!

Anf. 12 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik:

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Herr talman!*

Herr talman! Där fanns inte många svar på de frågor som jag ställde, men självklart sker en strukturförändring. Vi kan inte se bakåt. Vi måste se framåt, och då måste det komma till nya företag.

I Sverige bedriver vi numera en politik som gör att vi, vid en jämförelse med andra länder, till exempel rear ut svenska industriföretag genom till exempel dubbelbeskattningen av företag. Det här är ingen så där oerhört sexig politisk fråga som det går att vinna några kortsiktiga politiska poäng med, men det är ändå en fråga av en oerhört stor betydelse. Ska företagen bedrivas i Sverige, eller ska vi ge dem en knuff för att de ska flytta ut ur vårt land?

När det gäller lånen fick jag inga svar. Jag fick inga synpunkter från statsministern omkring detta. Vi har numera knappast någon budgetmarginal alls. Det som från början skulle vara en ganska stor marginal för att klara det oväntade finns inte längre. Det förekommer uppgifter om att en del åtgärder i samband med Asienkatastrofen, som vi lär få återkomma till senare, stoppades av Finansdepartementet för att man var rädd att slå i utgiftstaket. Jag skulle gärna vilja höra en kommentar om detta.

När det gäller ersättningsnivåerna vet statsministern förstås att vi står för de ersättningsnivåer som vi har i dag.

Det parti som har genomfört sänkningar under den nuvarande nivån är det parti som statsminister Göran Persson leder, och det gjordes efter en valrörelse där väljarna inte hade fått några som helst besked om de planer som regeringen uppenbarligen bar på. Hur kommer det att bli inför valet 2006? Det tror jag väljarna vore intresserade av att få veta.  
(Applåder)

Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är klart att Göran Hägglund ska få svar på sina frågor. Jag är på inget sätt orolig över den offentliga sektorns ekonomi, tvärtom. Den är mycket väl skött. Vi har troligen de bästa statsfinanserna i hela Europeiska unionen. Vi mäter inte det som enbart statens ekonomi utan hela den offentliga sektorns ekonomi. Där har vi ett överskott under en hel lång lågkonjunktur. Det är unikt starkt. Det ger oss stor frihet när konjunkturen nu vänder uppåt.

Det andra: Har vi en dålig ekonomisk utveckling? Försvinner jobb utomlands? Ja, en del försvinner utomlands. Andra kommer tillbaka. Det är ingen tvekan om att svensk industri producerar mer än någonsin och säljer mer än någonsin. Den kaka vi har att dela, den ekonomiska tillväxt vi pratar om, är bättre än i något annat europeiskt land, kanske med något undantag. Så ser det ut i Sverige. Dessutom är inflationen låg. Det gör att vi har reala löneutvecklingar och låga matpriser. Det är bra för pensionärerna, och det är bra för barnfamiljerna. Men mycket kan bli bättre. Självklart är det så.

Samtidigt tycker jag att det är ganska intressant att lyssna på Göran Hägglunds sågning av det ledande partiets ekonomiska politik inom den så kallade oppositionsalliansen. Det blir ingen sänkning av socialförsäkringarna. Det är bra det. Men vad finns då kvar av ekonomisk politik? Vad ska ni regera på? Vad ska finansiera skattesänkningarna? Vad ska finansiera satsningarna? Vad ska ni ta det ifrån? Fram växer, i spåren av Göran Hägglunds frimodighet, samma bild som vi en gång i tiden såg, nämligen att varje borgerligt parti får sitt, ingen tar ansvar för helheten.

Att man inte ens nu kan redovisa en sammanhållen ekonomisk politik när man kallar sig för en allians är naturligtvis ett gott exempel på vad som väntar om vi får en borgerlig regering.

(Applåder)

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Partiledardebatt*

Anf. 14 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Ibland är det bra med ett högt tonläge. Det klargör åsiktsskillnader, och det gör det lättare för väljarna att ta ställning till olika politiska alternativ. Det är ingen tvekan om att det finns stora skillnader i den här kammaren i synen på välfärd, klasskillnader, könsförtryck, internationell solidaritet, miljöfrågor med mera.

Men de två stora händelser som har överskuggat debatten den senaste tiden är inte lika enkla. Det är inte lika enkelt att se de skillnader, som säkert finns, och det är inte lika enkelt att se att någon skulle önska att vi inte har en bra kris- eller katastrofberedskap för att kunna hantera den typ av händelser som vi nu har sett prov på. Ingen har alla svar på hur vi möter klimathot och effekter av miljöpåverkan i världen.

De stormar i Syd- och Västsverige som fällde ungefär en årsproduktion av den svenska skogen har visat sårbarheten i samhället. De har också visat det absurda i att stora energiföretag skär guld med täljkniv, redovisar miljardvinster, samtidigt som elsäkerheten på många håll har eftersatts. Nu krävs det starkare krav på elbolagen att investera i elsäkerhet och strömförsörjning, bland annat genom tydliga ägardirektiv till Vattenfall. Är statsministern beredd att medverka till det?

För det andra: Den stora katastrofen i Sydostasien har som en av effekterna att väldigt många människor saknar hus och hem. Det kommer sannolikt att leda till en ny flyktingkatastrof. Som vanligt bär de fattigaste den största bördan. Men vi har en paragraf i den svenska utlänningslagens tredje kapitel som ger rätt till skydd för personer som på grund av en miljökatastrof inte kan återvända till sitt hemland. Den har aldrig använts. Tycker statsministern att det är rimligt att den tillämpas och används i det här fallet?

Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! På den sista frågan blir jag svaret skyldig. Jag kan inte bedöma den saken och ska nog heller inte göra det från riksdagens talarstol oförberedd, även om jag precis som Lars Ohly känner ett starkt engagemang och en stark solidaritet med de människor som har drabbats i Sydostasien. Vi har ett instrument som vi kan använda och som det hittills har talats lite om i debatten. Det är biståndet. Vi har höjt biståndet i den här riksdagen de senaste åren och gjort det kraftigt. Vi är ett av de få länder i världen som klarar att, utan att dra in på andra angelägna biståndsprojekt i fattiga länder, nu expandera satsningarna ordentligt i Sydostasien. Det kan vi därför att vi är på väg att nå enprocentsmålet. Alla som finns i den här kammaren vet att om detta har det inte heller rått någon enighet. Jag kan däremot konstatera att Lars Ohly har tillhört dem som har drivit på i den processen.

Jag har inget som helst emot och känner ingen tvekan inför att ge Vattenfall ett ägardirektiv att gå i spetsen för den här typen av elsäkerhetsinsatser. Egentligen borde de väl rimligen redan ha gjort sådana. Det kan finnas förklaringar, det är möjligt. Men det är svårt när man ser ef-

fekterna av stormen att riktigt ta till sig förklaringarna. Vattenfall är ett välskött, stort och mycket vinstgivande statligt företag som har all anledning att i sin policy sätta säkerhetsfrågorna vad gäller leveranssäkerhet högt och göra det på ett sådant sätt att de går före branschen i övrigt. Om det krävs ett särskilt direktiv, låt oss utforma ett sådant.

Anf. 16 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Alldeles utmärkt! Då drar vi lärdomen av vår egen naturkatastrof de senaste veckorna och ser till så att vi nu förbättrar elsäkerheten och leveranssäkerheten, inte bara för alla de människor som nu har drabbats utan för alla de människor som riskerar att drabbas av nya stormar, nya katastrofer, i framtiden.

Jag håller med statsministern om att biståndet är oerhört viktigt. Det är en av de frågor som vi har drivit på under många år. Men det räcker inte med internationellt bistånd. Biståndet måste öka, framför allt från alla de länder som ligger långt under FN:s skamgräns 0,7 % av bruttonationalinkomsten. Vi måste också ha en handelspolitik som pekar mot rättvisa. Vi måste ha en handelspolitik som tar utgångspunkten i att minska skillnaderna mellan kvinnor och män, fattiga och rika, fattiga och rika regioner och länder. Den handelspolitik vi underordnas genom EU-medlemskapet pekar i motsatt riktning. Alldeles för ofta har EU försvarat sina egna intressen, behållit tullmurar och hinder för en rättvis handel och tillsammans med USA försvårat för de fattiga länderna att driva igenom sina krav på en rättvis handelspolitik. Där återstår oerhört mycket att göra.

Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag kan hålla med om att handelspolitiken är en avgörande förutsättning för att åstadkomma en rättvisare värld. En rättvis handel är vad många regimer, många regeringar i u-länderna, frågar efter och vad många människor som arbetar utsatt på fält och i fabriker behöver. Det är vi varma anhängare av.

Vi har inte alltid hela Europaunionen med oss i de här sammanhangen. Särskilt tydligt kan det synas i jordbruksdelen. Då kommer man till den vanliga avvägningen.

Är det bättre att vi kör vårt eget själva utanför och ensamma, som en mycket liten aktör i världsekonomin, eller ska vi försöka att inom ramen för en av världens allra största aktörer, Europaunionen, puffa politiken ett steg åt rätt håll? Vilket har störst betydelse för de fattiga och utsatta människorna?

Om vi lyckas få Europaunionen att ta bara ett litet steg åt rätt håll har det naturligtvis en betydligt större inverkan på vardagen för fattiga och utsatta än om vi själva skulle uppträda helt exemplariskt.

Så blir det i en pragmatisk bedömning. Den skäms jag inte för, men jag är definitivt inte nöjd med utvecklingen; den kan bli bättre.

Anf. 18 MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Jag måste börja med att säga att jag är mycket överraskad över den ton och inriktning som statsministern har i dagens debatt. Vårt land har genomlidit två stora katastrofer. Det här är första gången

som vi partiledare får chans att diskutera det med statsministern, och statsministern väljer då den inriktning och ton som han gör.

Jag tycker att de båda katastroferna kan få dominera åtminstone den här partiledardebatten. Tids nog blir det tid för debatt om annat.

Statsministern sade att misstag som Socialdemokraterna har gjort ska rättas till. Jag tycker att det mycket handlar om ansvarsfrågor. Jag förstår om statsministern inte vill diskutera ansvarsfrågan när det gäller flodvågskatastrofen. Men det skulle kännas skönt för mig och många andra om statsministern kunde erkänna ett uns av sin egen brist i det här sammanhanget. Ingen är utan fel. Jag tror att det vore bra för väldigt många drabbade att få höra: Ja, jag gjorde ett misstag. Jag reagerade för sent. Jag tog inte till mig den information som jag borde ha gjort.

Det skulle kännas väldigt skönt för många att få höra det från statsministern.

Det andra gäller katastrofen i skogen. Jag är glad över att statsministern i dag redovisar en rad åtgärder som Centerpartiet har lagt fram den här veckan om skogsskadekonto, mer pengar till vägarna och att vi ska göra allt vi kan för att bevara virket och bekämpa ohyra så att vi kan klara detta.

Det är också viktigt att diskutera de psykosociala frågorna. Det är väldigt många som mår illa i dag. Jag skulle önska att regeringen såg den katastrof som på det psykologiska mänskliga planet har drabbat så många. Jag efterlyser därför åtgärder också när det gäller de psykosociala problem som kommer att drabba många av dem som finns i södra Sverige och i stormens spår.

Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Låt mig stillsamt påpeka att vi hade tillfälle att diskutera flodvågskatastrofen i går här i kammaren. Jag avbröt en resa i Asien och åkte hem en dag tidigare för att delta i den frågestunden. Ingen partiledare från den borgerliga kanten infann sig.

Alla som lyssnar på debatten noterar nog att tonen i inlägget gentemot Lars Leijonborg inte var den ton som jag valde. Jag följde med. Men jag är inte särskilt ledsen för det. Av och till kan det vara värdefullt att också redovisa ett replikskifte som skapar lite spänning och spänst. Det döljer inte den känsla av sorg och saknad vi har i andra sammanhang.

Om Maud Olofsson hade lyssnat på debatten i går hade hon hört just det som hon efterlyser. Jag tror att det är få som kan sväva i okunnighet om att hela regeringen, hela den statliga organisationen, känner att vi inte riktigt räckte till. Frågan var, och är, om det var möjligt att göra det i en sådan oerhörd påfrestning som vi utsattes för. Allt blev definitivt inte rätt. Det sade jag också alldeles nyss. Men väldigt mycket blev väldigt bra och många gjorde en väldigt bra arbetsinsats.

Låt kommissionen värdera detta så ska vi sedan kritisera och dra lärdomar.

Slutligen, herr talman, vill jag säga att jag är fullt medveten om alla de skogsägare som nu är inne i en djup personlig, ekonomisk och känslomässig kris. Relationen till skog är inte en relation till ting. Det är ett förvaltarskap som man bär som skogsägare från generation till generation. När allt föröds är det inte bara det egna arbetet utan också tidigare generationers som försvinner.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Partiledardebatt*

Där gör Södra Skogsägarna ett beundransvärt arbete. Gå in på deras hemsida, Maud Olofsson, och läs om allt det stöd som medlemmarna där kan få, inte minst i form av psykologiskt stöd.

Anf. 20 MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Låt mig lika stillsamt få påpeka för statsministern att vi just har flyttat partiledardebatten till den här torsdagen på statsministerns egen begäran. Låt mig också stillsamt få påpeka att vi har kommit överens om att den här partiledardebatten skulle domineras av de två kriser som Sverige har drabbats av. Det är därför som jag koncentrerar mina frågor på just de områdena.

Det är viktigt med ansvarsfrågan. Vi kan se i tidigare kriser att regeringen har lätt att skylla ifrån sig. Vi såg det när det gällde rymningarna i somras. Då var det inte Thomas Bodström som var ansvarig, utan det var kriminalvården och någon chef på något fängelse.

Vi såg det i Egyptienärendet. Där var det Säpo och polisen, men inte våra statsråd som var ansvariga. Statsministern visste ingenting och hade inte ansvar för detta.

Vi ser det nu i flodvågskatastrofen. Det är någon som inte har fixat faxet. Det är försvarsministern som inte har gett order. Det är UD som inte har klarat sitt uppdrag.

Det finns ett personligt ansvar som statsministern bär alldeles särskilt högt. Det är viktigt att peka på det ansvaret för att också medborgarna ska kunna känna förtroende för det ledarskap som finns i vårt land. Därför vore det klädsamt att också personligen ta på sig en del av det ansvaret.

Jag vet från mina besök nere i skogsområdena vilken katastrof det här är. Jag vet också vad Södra Skogsägarna, LRF och många andra gör för att försöka lindra de bekymmer som finns. Jag var på ett möte med Södra Skogsägarna i tisdags kväll.

Det är viktigt att veta att det finns ett stöd och en uppbäckning också från samhällets sida. Det jag stillsamt ville påpeka var att det är viktigt att vi gör de ekonomiska åtgärderna. Jag hoppas verkligen att regeringen lever upp till dem. Det är lika viktigt att se de psykosociala konsekvenserna och att vi från samhällets sida kan ställa upp och hjälpa alla de drabbade – inte bara de som äger skog utan de som finns i hela detta område.

Det var min stilla önskan.

Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! En sådan stilla önskan är det lätt att instämma i. Vi har inga delade meningar på den punkten. Jag är full av beundran för Sveriges troligen starkaste kooperativ, Södra Skogsägarna. Det är inte bara duktiga skogsägare utan också två väldigt stora och framgångsrika pappersindustrier.

Här finns all anledning att hjälpa till i en katastrofsituation som drabbar ett företag som ju är ägt av medlemmarna tillsammans. Det gör vi gärna.

Vi har all anledning att lära av flodvågskatastrofen. Vi kommer att lära. Vi kanske aldrig kommer att uppleva det igen. Det var 300 år sedan vi senast hade en tsunami. Någonting annat kommer naturligtvis att in-

träffa någon annanstans vid något annat tillfälle på ett annat sätt. Då utsätts vi återigen för påfrestningar.

Flodvågskatastrofen visade tydligare än något annat att vi är förenade med varandra vi människor, oavsett på vilken sida av jordklotet vi bor. Globaliseringen gavs i denna katastrof ett nytt ansikte och uttryck som vi gärna hade varit utan, men som var en påminnelse om den tid vi lever i. Låt oss ödmjukt ta vara på detta och dra lärdom av det inträffade.

Anf. 22 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Livet i Sverige efter tsunamivågen och stormen i södra Sverige är inte riktigt detsamma. Mycket har förändrats. Många har fått kännas vid djup sorg och stor förändring i sina liv. Jag menar att det verkligen också gäller många av dem som drabbats av katastrofen i södra Sverige.

Är det någonting vi fått se från statens sida är det en oroväckande brist. Oroväckande saker har avslöjats. Bristen på reaktion i det inledande skedet är någonting väldigt allvarligt som vi måste ta till oss, förändra och se till att det aldrig upprepas igen.

Detta gäller kanske ännu mer den fruktansvärda sårbarhet som avslöjades efter naturkatastrofen i södra Sverige. Sverige är liksom många andra länder ett sårbart land som drabbats oerhört hårt av rätt så enkla och självklara förändringar som vi egentligen visste måste ske förr eller senare.

Jag skulle vilja uppmärksamma dem som fortfarande inte har fått elströmmen tillbaka – 30 000 hushåll och företag som fortfarande, än i dag, drabbas hårt av detta.

Det var bra att statsministern tog upp frågan om skärpt lagstiftning gentemot de elbolag som har sett alltför mycket till sina aktieägare och alltför lite till sina kunder. Jag vill dock fråga statsministern: Hur starkt kommer det här att ske? Kommer det verkligen, om Socialdemokraterna – liksom vi – får sin vilja igenom, att bli en skärpt lagstiftning som tvingar fram en ordentlig förändring för elbolagen så att de tvingas satsa stora summor på att snabbt åtgärda de brister vi har när det gäller säkerheten och driftsäkerheten?

Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Ja, det är vår avsikt. Om detta kan vi naturligtvis ha ett samarbete med Peter Eriksson och hans Miljöparti och också med andra. Det borde ligga i allas intresse att inse att vi kan komma att få uppleva detta igen och igen den närmaste tiden om vi inte gör någonting för att hantera krisen.

Det är inte bara el- och teleförsörjning jag tänker på. Det finns också andra saker vi bör reflektera över. Hur ser vattenföringen ut med mildare vintrar i Norrland och i Svealand? Vilka risker har vi för ras och skred? Vad kommer att ske i vår fauna till följd av mildare vintrar? Vilka risker finns i den typen av utveckling? Hur ser vi på exempelvis våra vägar och tjälens och den kalla väderlekens inverkan på transportorganisationen?

Det finns säkert hundratals frågor av detta slag, alla kopplade till klimatiförändring, som var för sig kan komma att innebära väldiga påfrestningar för samhället.

Nu är det här tydligt och synligt. Låt oss ta oss an det! Men vi fortsätter systematiskt också med det andra, och vi kan gärna göra det tillsammans.

Anf. 24 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag är glad att statsministern som hittills enda debattör tar upp klimatfrågorna. Det här är frågor som det normalt är svårt att diskutera. De kräver stora förändringar i samhället och omställningar på en rad områden som inte alltid är så populära att göra. Det finns också de som ofta förfaller till att motverka förändringar som är viktiga och nödvändiga för våra barn och barnbarn i stället för att stå upp för att göra det som vi alla egentligen är medvetna om att vi måste göra.

Just den här katastrofen och den situation vi befinner oss i just nu borde dock rimligen göra att fler sluter upp kring nödvändiga insatser, också när det gäller omställningar som rör klimatfrågan.

En del i ett sådant arbete handlar just om att minska sårbarheten i Sverige. Elen är en sådan fråga, men det finns en rad andra saker att göra för att minska sårbarheten och skapa ett mer robust samhälle. En del i en sådan möjlighet är att satsa på en successiv omställning från de gamla militära hoten till de nya, moderna akuta hot vi i dag ser i samhället och till det civila samhället.

Jag och Miljöpartiet är glada över att vi har startat en sådan process i och med höstens försvarsbeslut. Jag hoppas att statsministern är med på att vi successivt fortsätter en långsiktig process för att ta itu med de verkliga, akuta hoten, däribland klimathoten och miljöproblemen, i stället för att koncentrera samhällets resurser på de gamla militära hoten.

Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Vi har börjat en sådan omställning – att föra resurser från den militära sektorn över till andra samhällssektorer, framför allt det som rör brott och kriminalitet i vårt eget samhälle. Det är ett bra exempel på en omställning.

Men det är smärtsamt. Alla kommer väl ihåg den debatt vi hade här i kammaren strax före jul. Det finns ingenting som är så uppskattat som statlig verksamhet som ska avvecklas, även om syftet med avvecklingen är gott och resurserna ska användas till någonting som kanske behövs mer just nu.

I princip kan jag alltså förstå hur Peter Eriksson resonerar, men låt oss försöka att fullfölja det vi nu har påbörjat innan vi tar ett ytterligare steg. Självklart är det dock så att allt vi ägnar oss åt i form av utgifter nu inte kommer att hålla för framtiden. Då får vi ta ett nytt beslut vid ett sådant tillfälle.

Anf. 26 FREDRIK REINFELDT (m):

Herr talman! Jag hoppas att alla de som undrar hur man frågar chans inte missade den lektion som de två föregående talarna just spelade upp inför varandra. Jag undrar hur det kändes för alla de socialdemokratiska väljare som nu alltså har att se fram emot en kommande regeringsbildning, som det låter mycket snart, mellan Miljöpartiet och Socialdemokraterna för att ställa om Sverige till någonting som låter som essensen i Miljöpartiets partiprogram. Göran Persson och Peter Eriksson försöker

här finna ord för att överträffa varandra i vad som ska följa. Det är ett viktigt och intressant besked.

I valet 2006 kommer Moderaterna att söka mandat hos väljarna som Sveriges nya arbetarparti. Vi kommer inte att ställa någonting i vägen för att det ska bli mer lönsamt att arbeta i Sverige. Det är ett besked till alla, men det är framför allt ett besked till dem som tjänar allra minst. Det är de som i dag vet och känner av att skillnaden blir för liten mellan att arbeta och att inte arbeta. Det handlar om alla dem som får för lite betalt i kommunerna, vårdanställda och metallarbetare, de som ofta får höra sig hyllas av en socialdemokrati som i dag allt oftare verkar ha glömt bort vad som var den grundläggande uppgiften.

Arbete ska löna sig. Det ska finnas lön för mödan när man anstränger sig i Sverige.

Allt detta kommer vi säkert att få god tid att återkomma till och diskutera de år som ska följa. Men jag tänker, precis som Maud Olofsson också indikerade, ändå uppehålla mig vid de två katastrofer som har präglat och fortsatt präglar Sverige. Jag tror nämligen att våra väljare, människorna i Sverige, förväntar sig det efter att mycket lång tid ha fått följa en mediedebatt utan att se en mer samlad diskussion bland de ledande politiska företrädarna.

Det är naturligtvis två stycken katastrofer som har haft oerhört stor påverkan på människa och på natur – globalt, över hela vår värld, men naturligtvis också här hemma i Sverige. Vi kan förmodligen inte i dag se de årsringar som kommer att följa på dessa händelser. Det fortsatta arbetet med att identifiera saknade personer skapar väldigt många frågor i Sverige om hur det kan vara så i vårt välorganiserade land att vi än i denna dag inte vet vilka som faktiskt har försvunnit, att vi inte vet hur många de är. Var vi inte mer välorganiserade än så?

Och så till skogen, skogen som vinden fällde, vilket har förändrat landskapet i hela södra Sverige. Det kommer att bli en ny tideräkning för dem som äger skog och som går i skog och mark. År 2005, det var det som ställde om landskapet. Det är från det som årsringarna kommer att räknas. Det är det som kommer att ställa om hur man jobbar i svensk skogsnäring.

För många av oss väcker detta frågor om det moderna livets möte med svåra prövningar. Det är som att ju mer välordnat och ombonat vårt liv blir desto mer har vi att förlora och desto sämre förberedda synes vi vara när prövningen kommer.

I de prövningens veckor som har varit har vi ju alla testats, som medmänniskor och i de olika professionella uppdrag som vi har. Och är det inte ganska talande att i detta som ibland beskrivs som den starka statens främsta fäste på jorden är det snarare det kringliggande civila samhället som har bestått prövningen allra bäst? Vi har sett människor växa i omsorg om varandra och intresse för varandras öden i en omfattning som jag inte tror att någon av oss kan hänvisa till vid något annat tillfälle. Vi har sett frivilligheten växa. Vi har sett människor som har erbjudit sitt professionella kunnande, sin tid, utan betalning för att komma till hjälp, för att bistå människor i en svår tid.

Vi har sett givmildheten växa. Över 800 miljoner kronor har skattebetalare, medmänniskor i Sverige, skänkt till olika insamlingar i en omfattning som vi aldrig har sett maken till. Det mänskliga engagemanget har

förflyttats i en mörk tid. Vi kom på att det fanns saker som var viktigare än vad vi kanske tidigare hade klart för oss. Hjälporganisationer ser människor som strömmar till deras verksamhet, som vill vara med, som vill bidra. Vi har förstått betydelsen av att hedra dessa hjälporganisationer.

Kyrkorna har fyllts i en omfattning som vi inte har sett på mycket lång tid i sökandet efter själavård, efter svar på svåra frågor. Människor som före jul funderade på att lämna Svenska kyrkan har efter dessa händelser bestämt sig för att stanna kvar. Kyrkorna behövs. Kyrkorna samlar när prövningen kommer.

Kristeamen, professionella människor, står redo i kommuner och hjälporganisationer att långsiktigt hjälpa människor som har förlorat allt och behöver stöd i sorgen, stöd med att arbeta igenom det som har skett. Företagen, dessa ibland så utskällda företag, har nu reparerat en stor del av sitt dåliga rykte genom att hjälpa till och genom att visa sig, var och en, vara duktiga på professionell krishantering och på att ta hand om sin egen personal. Resebolagen har visat att vinstsyfte visst går att förena med att ta väl hand om människor. Den som faktiskt vårdar sin kund och hoppas att han eller hon kommer tillbaka visar också engagemang för att ta hand om och bistå när någonting fruktansvärt händer. Medierna har vuxit och tagit hem bilder, människoöden, till oss så att vi har förstått omfattningen av vad som har skett och givit många av de svar på frågor som människor har känt behövs.

Jag vet att det finns mörka exempel på människor som har utnyttjat situationen. Jag tycker att man alltid ska se hela verkligheten. Men det förringar inte den stora rörelse i positiv riktning, i ljus riktning, som vi har sett till följd av de två katastrofer som nu präglar Sverige.

Det är faktiskt också så att statsmakterna har vuxit. Riksdagen har förvisso haft en liten roll. Den visade ånyo att den hade stor möjlighet att agera fort när prövningen kommer. Statschefen, omdiskuterad i sin roll utifrån kompromisser i det tidiga 70-talet, har ju snarare just nu fyllt i och vuxit in i den rollen, kanske i större utsträckning än någonsin tidigare givet vad som faktiskt skedde.

Många har vuxit i prövningens svåra stund. Men regeringen stod inte pall. Statsråden höll inte måttet. Och värst av alla var Göran Persson, en person som har ägnat veckorna åt att fördela skuld på snart sagt varenda levande svensk och andra utanför detta rike – utom sig själv. Det har varit beklagligt. Det har inte varit bra, tror jag, för alla dem som hade förväntat sig någonting annat.

För Allians för Sverige, för Moderaterna, för mig, finns det tre viktiga slutsatser att dra för framtiden givet vad som nu har skett. För det första: Den politiska uppgiften är att bygga ett samhälle och inte en stat. Ta med i beräkningarna människors vilja att påverka och göra väl så skapar du pluralism och ett bredare samhälle än vad bara en stark stat någonsin kan åstadkomma.

För det andra: Bistå folk i vad som nu följer. Tro inte att konsekvenserna har försvunnit och att allting är färdigt bara för att beskrivningarna går ned i tidningarna. Bistå i åren som ska följa, både offer som var på plats i Sydostasien och dem som kämpar med att överleva efter stormens härjningar i södra Sverige. Vi kommer inte att tappa denna uppgift i den tid som ska följa.

För det tredje: Gör regeringen krisberedd. Jag inser att det inte hade gjort någon skillnad i en del av det skedde initialt när tsunamin slog till. Men det påverkar, och det gör oss bättre redo för framtida kriser hur de än ser ut. Det är vår skyldighet för att möta all den resning och allt det engagemang som människor faktiskt nu visar. Låt oss visa att vi också har dragit rätt slutsatser.

(Applåder)

Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Jag har all anledning att dela mycket av det som Fredrik Reinfeldt sade i sitt anförande. Jag sade ungefär samma saker i går här i kammaren vid den informationsstund som vi hade. Det känns bra att vi där är överens, inte minst vad gäller synen på frivilligorganisationerna och i allra högsta grad kyrkans roll.

Sedan tillhör det väl oppositionsledarens uppgifter att säga att regeringen inte klarade sig. Jag är inte så överraskad över detta. Men det kan finnas skäl för en sådan kritik också. Låt oss se vad medborgarkommissionen kommer fram till, så drar vi våra slutsatser. En sak är alldeles säker: Vi har alla något att lära av det som vi har gått igenom. Det vore mycket konstigt annars.

Sedan kunde det vara intressant att ta upp något med tanke på Fredrik Reinfeldts inledning om att det skulle löna sig bättre att arbeta. Varför ska den förbättringen för en kommunalarbetare gå över att hon eller han själv får en kraftigt försämrad pension, en kraftigt försämrad arbetslöshetsersättning eller en kraftigt försämrad sjukförsäkring? Det är ju så förbättringen ska gå till. Vari ligger det rättvisa och solidariska i detta?

Anf. 28 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Göran Persson försöker här göra en poäng av att granskningen skulle vänta. Jag tror att det var många som tyckte att det var intressant att följa Göran Persson i Thailand.

Det slog mig att Göran Persson lät som en oppositionspolitiker. Väl på plats i Thailand hade han nämligen väldigt mycket synpunkter och slutsatser att komma med när det gällde hur Thailand hade skött sig. Han ifrågasatte beslut och krävde besked. Han undrade vem som hade ansvar och ifrågasatte om det fanns rätt kompetens. Han var lite osäker på om de egentligen kunde bygga hus och han uttryckte oro för kvaliteten på den granskning som skulle följa.

Det är märkligt. Sådant får man ju inte säga i Sverige. Här ska det vara tyst, men i Thailand fungerar det att säga sådant. Där är statsministern, som en oppositionspolitiker, redo att dra väldigt många slutsatser. Mycket märkligt!

Jag tror att många människor i Sverige tycker att vi ska ha ett system som står den bi som inte har arbete. Vi har inte föreslagit att det ska avskaffas. Men vi har lyssnat på alla dem som tycker det är märkligt att den som tjänar lite inte kan påverka sitt eget liv och sin egen situation via eget arbete och som frågar sig varför de inte har den makten. Varför syns det inte i min plånbok när jag jobbar extra? Varför ska inte jag ha mer än den som inte arbetar? Detta är väl grundläggande frågor som det inte borde vara min sak att besvara – jag söker ju att göra något åt detta –

utan snarare Göran Perssons. Han verkar ju hylla att det är så det ser ut i Sverige.  
(Applåder)

Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik:

Herr talman! Det är möjligt att jag lät som en oppositionspolitiker. Jag måste tillstå att min träning i den rollen inte är särskilt omfattande.

Det är klart att vi från svensk sida har anledning att önska klarlägganden om en del saker, särskilt med tanke på hur många svenskar som har omkommit i den här katastrofen. Det vore mycket underligt annars.

Det var inte min poäng, Fredrik Reinfeldt, att ifrågasätta er vilja att göra något för att förbättra för vanliga löntagare. Jag tror att ni nog vill det, men det är en konstig metod. Det du föreslår är ju att exempelvis en förtidspensionerad kvinna som är över 60 år – det är ju ofta kvinnor som är förtidspensionerade, och de har ofta jobbat inom vården och har ont i axlar och nacke – ska föras från förtidspension in i ålderspensionssystemet. Har hon förut haft en inkomst på 16 000 kr i månaden kommer hon med ert förslag att förlora 3 140 kr i månaden. Varför skapar det mer av entusiasm och styrka hos vanliga löntagare när det är de som är mest utsatta som ska bära bördorna? Varför inte för en gångs skull, Fredrik Reinfeldt, rikta kraven mot dem som har det bäst ställt i samhället?  
(Applåder)

Anf. 30 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Jag kan glädja Göran Persson med att hans brist på träning i att vara oppositionspolitiker kan rättas till.

Jag har ganska ofta på sistone hört Socialdemokraterna från denna talarstol och i andra sammanhang presentera beräkningar på Moderaternas förslag. Det har för det mesta blivit fel. Först var det en massa konstiga effekter som Marita Ulvskog och Bosse Ringholm presenterade på olika overheadbilder – i och för sig med den något märkliga slutsatsen att för drygt 60 % av löntagarna var Moderaternas politik bättre än Socialdemokraternas och skulle förbättra deras situation. Men det var fel i siffrorna. Sedan kom påståenden om att vi inte tillförde de tillskott till kommunerna som vi hävdade. Det var fel. Det fick rättas till i riksdagsutskott. Det har kontrollerats, och vi har avslutat det. Därför blir vi inte så imponerade när det kastas fram nya siffror, även om vi naturligtvis ska räkna igenom och titta även på dem.

Vi har två syften. Det första är att det ska löna sig bättre att arbeta än att inte arbeta. Det vänder vi oss till väljarna med och hoppas få deras stöd för. Det andra är att vi sätter verksamheterna före bidragen.

Göran Persson har under sin statsministertid – och man får kanske räkna in ett par år före det för att få fram den här siffran – skapat ett hål på över 15 miljarder i kommunsektorn. Det handlar om alla de pengar som alltid utlovas men som inte kommer och som gör att svenska folket inte förstår varför det alltid pratas om satsningar när den vård, barnomsorg och skola de själva befinner sig i inte känner av att resurserna kommer. Det är som vanligt folket som har rätt och inte Göran Persson. Det har skapats hål, inte tillkommande resurser.

Vi tillför resurser och säger: Verksamheter före bidrag. Det gör vi genom att göra det mer lönsamt att arbeta än att inte arbeta. Så får vi spiralen att gå i rätt riktning. Så får vi Sverige att bli starkt.

(Applåder)

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Partiledardebatt*

Anf. 31 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! De katastrofer vi har sett den senaste tiden har sannolikt starka orsaker i brist på miljötankande och på ekologisk hållbarhet, och de har också stora effekter såväl på miljö som på internationella förhållanden.

Jag har ägnat en del av förmiddagen åt att läsa en del av Moderaternas material om miljö och bistånd. Det har inte varit någon av mitt livs mest upplyftande förmiddagar. Miljöproblemen beskrivs som ganska försumbara. Man skriver till exempel att närmiljön i dag på många håll är bättre än någon gång tidigare under efterkrigstiden. Det är en trångsynt och egofixerad bild av miljösituationen.

Att alltför många fattiga människor lever i armod på grund av förstörda jordar, brist på rent vatten, kemikalieutsläpp och överfiskade vatten tycks inte bekymra Moderaterna. Den moderata närmiljön måste vara de egna villaträdgårdarna. Moderaterna nämner inte behovet av att minska de rikas resursförbrukning och i stället ge de fattiga en ökad andel av jordens miljöutrymme och råvaror.

När det gäller bistånd föreslår Moderaterna stora nedskärningar. De motsvaras i deras budgetförslag endast av nedskärningarna på bidrag till arbetslösa.

Jag undrar: Vad tycker Fredrik Reinfeldt bör göras för att ställa om till ett ekologiskt hållbart system? Anser du att rika människors förbrukning av ändligen resurser måste minska? Har rika länder ett särskilt ansvar för jordens miljöproblem? Vad bör göras mot USA om man där fortsätter att vägra ta sitt globala klimatansvar? Och vad skulle ha blivit effekten i nuläget om vi hade antagit Moderaternas budgetalternativ, med gigantiska minskningar av Sveriges internationella bistånd? Vilka fattiga människor hade fått lida mer då, och vilka andra fattiga människor hade fått betala dyrt för eventuella moderata insatser i de katastrofdrabbade områdena?

(Applåder)

Anf. 32 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Vi förnekar inga miljöproblem, men vi ser också de förbättringar som sker till följd av tekniska landvinningar, ökat miljömedvetande och ökat intresse hos människor, men jag vet inte om det passar in i Lars Ohlys världsbild. Han lever kvar i den berättelse som jag fick höra när jag gick i skolan och vi samlades för att diskutera kärnvapenhotet och där man som ung i skolan närmast satt och grät över att vår värld var på väg att gå under. Jag vet att en del känner så, men jag tror inte att det är bra att alltid förmedla känslan av att allt är på väg att gå fel. För jag känner att mycket också är på rätt väg.

Jag tror på marknadsekonomi. Jag tror på frihandel, och jag tror på människans möjlighet att påverka sin egen situation. Vad Lars Ohly tror på får han väl berätta själv.

När det gäller bistånd är det riktigt att vi inte delar synsättet att man ska ha en påse som man bestämmer storleken på och säger: Så här mycket pengar ska vi göra av med. Däremot tycker vi att det från ett rikt land ska finnas bistånd som går till fattigare delar av världen. I situationer som den vi nu har sett tycker jag att det finns all anledning att både fråga sig hur vår biståndspolitik ska utformas för att komma till hjälp i nöden och också bejaka den stora givarvilja som svenska folket och andra folk på vår jord har visat. Det är mycket bättre än den biståndspolitik som Lars Ohly hyllar, där man inte skiljer mellan diktatur och demokrati och där man tycker att det viktigaste inte är vad pengarna går till utan hur mycket pengar som går åt.  
(Applåder)

Anf. 33 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Det är märkligt att Fredrik Reinfeldt tror att man antingen måste domedagspredika eller också fullständigt negligera problemen. I Reinfeldts värld finns det inte några ändliga resurser. Där finns inte något problem med klimat och klimatpåverkande utsläpp som skulle kunna påverka hans egen livsstil. Där finns inte någon konflikt mellan den rika världens resursförbrukning och fattiga länders och fattiga människors möjligheter att leva ett värdigt liv, utan där löser sig allting bara marknaden får styra – det vill säga mer av kommersialism och mer av exploatering av naturresurser.

Inte någon av de frågor jag ställde på miljöområdet fick något svar. Anser du att rika människors förbrukning av ändliga resurser måste minska? Har rika länder ett särskilt ansvar för jordens globala miljöproblem?

När det gäller biståndet skulle nedskärningen i år vara 3,7 miljarder kronor. Just nu har vi beslutat att avsätta 500 miljoner kronor som en insats för de mest drabbade i de fattiga länderna i Sydostasien. Varifrån skulle moderaterna ha tagit de pengarna? Ni hade inte kunnat avsätta en enda krona i bistånd, och hade ni kunnat göra det hade ni fått ta från projekt i andra delar av världen där fattiga människor lever under vidriga villkor. Det är en cynisk miljöpolitik du står för, Fredrik Reinfeldt!  
(Applåder)

Anf. 34 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Lars Ohly tycks glömma bort att vägen till frihet, demokrati och självständighet går via egen utvecklingskraft. Men för att se det måste man bejaka att demokrati är överlägset diktatur, och för att se det måste man inse att marknadsekonomi är överlägset planhushållning. För att se det kan man nog inte vara kommunist. Det är väl därför jag får den här typen av frågor och den här typen av synpunkter.

Var har kommunismen med sina många landmärken jorden runt skapat en god miljö för människor och djur eller behandlat naturen väl? Var finns de exempel att lära av, Lars Ohly, som skulle göra att vi på något sätt tog det Lars Ohly sade på allvar?

Den som inte förstår behovet av marknadsekonomi och betror människan att av egen kraft rätta till sin egen situation blir ju svaret skyldig allt annat också när texten läggs ut på det sätt som Lars Ohly gör.

(Applåder)

Anf. 35 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! I den sista partiledardebatten vi hade i höstas diskuterade vi rätt mycket ekonomi. Bland annat hade vi, om jag inte minns fel, en diskussion om Moderaternas ekonomiska budget där man föreslog ganska kraftiga nedskärningar när det gäller a-kassa, sociala försäkrings-system och sådant.

I dag tycker jag väl också att det finns anledning att titta närmare på Moderaternas ekonomiska politik. Lars Ohly har nu tagit upp biståndsfrågan. Det är ett område där vi från Miljöpartiet väldigt hårt drivit att vi ska ha en höjning av biståndet. Det känns väldigt bra att i dag kunna säga det därför att nu behövs verkligen pengarna. Det finns stora problem i världen.

En annan sak som jag nyss diskuterade med statsministern är säkerhetspolitiken. Vi har en omställning i synen i världen på vilka de stora säkerhetsfrågorna är. Det är inte längre militära hot som är de stora problemen, utan det är helt andra hot. Det är miljöhot, problem med sårbarheten, terrorhot och andra saker som vi måste fokusera på.

Moderaterna har uppenbarligen följt med väldigt dåligt i den här utvecklingen. Man har fortfarande i stor utsträckning ett föråldrat tänkande. Det är bara ett år sedan man skrev motioner om att de militära anslagen måste höjas. Man sade nej till de ökningar som vi föreslog inom civilförsvaret och Krisberedskapsmyndigheten. Det står bland annat så här: Vi anser att en ökning av resurser till utgiftsområdet som i första hand krävs för att stå emot framtida hot mot det öppna samhället bör gå till det militära försvaret. Vi avvisar således regeringens ökade satsningar inom den civila delen av totalförsvaret.

Hur är det inom Moderaterna i dag, ett år senare? Är det så att ni har börjat med det omtänkande som vi andra hållit på med ett tag, eller står ni fortfarande kvar vid det väldigt föråldrade tänkande som härrör från kalla kriget och från tiden långt innan dess?

Anf. 36 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Nej, vi är numera helt överens med Miljöpartiet om betydelsen av att bygga den framtida försvarsförmågan tillsammans med EU inom ramen för EU:s framväxande militära försvarssatsning och så kallade *battle groups*. Vi är mycket nära varandra, Peter Eriksson! Jag vet inte vem det förvånar mest – dina väljare eller mina – men det får väl framtiden utvisa.

Jag har en fråga till Peter Eriksson i anslutning till Göran Perssons besked om att vi nu skulle ha en bred partipolitisk enighet kring insatserna med anledning av stormen i södra Sverige. Peter Eriksson var i sin replikväxling med Göran Persson väldigt mån om att kritisera elbolagen.

Men hur var det med enigheten kring skogshanteringen? Vad får vi göra med träden? Vad får vi göra för att de inte ska förstöras? Är Miljöpartiet berett att gå med på en lång rad undantag som kommer att krävas framför allt från miljöregler för att det gröna guldets nu inte ska förstöras mer än som redan skett? Hur blir det med möjligheten till kemikalieanvändning? Hur blir det med möjligheten att tänja på olika miljöregler? Väldigt många drabbade i södra Sverige skulle vilja ha besked på den punkten.

Anf. 37 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag är glad över att Fredrik Reinfeldt tar upp frågan om kemikalierna i skogsbruket. Jag kan väl säga att där har Moderaterna aldrig varit föregångare för att hitta ett mänskligare samhälle utan har nog hela tiden stått vid att kemikalieindustrin är viktigast att gynna.

Jag tror inte att det är särskilt många i södra Sverige som i dag tycker att den viktigaste frågan just nu är att tillåta flygbesprutning. Jag tycker att det rimliga är att säga nej till det. Det finns andra metoder som det är fullt möjligt att använda sig av. Just flygbesprutning är någonting som väldigt många, även i södra Sverige, av civilbefolkningen, av människor som bor i och kring sina fastigheter, skulle vara väldigt glada över att slippa vara med om. Det är deras skogar som det handlar om. Det är deras marker som de i framtiden ska gå ut och plocka bär i och det är deras vattentäkter, deras marker och deras vandringsstigar och jaktmarker som det handlar om. Jag tror inte att detta är någon stor vinnarfråga för Fredrik Reinfeldt om han vill lyfta fram frågorna och problemen i södra Sverige efter naturkatastrofen där.

Jag tror att det är viktigare att vi försöker bry oss om de människor som fortfarande står utan elförsörjning och som haft långvariga el- och teleavbrott och att vi när det gäller de människor som blivit ruinerade på grund av den här katastrofen ser vad vi kan göra för att hjälpa till med återbeskogning och underlätta förändringar av skogskonton och andra saker för de människor som är direkt drabbade.

Anf. 38 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Ja, jag vill gärna understryka att det finns mycket annat som behöver göras.

Maud Olofsson nämnde att Centerpartiet har skrivit en motion och så även vi – detta baserat på en rapport på en lång rad punkter där vi vill bistå drabbade i södra Sverige i det läge som nu är.

På plats själv i Alvesta i går kunde jag konstatera att den fråga som just nu ändå står i fokus är den om hur man ska kunna göra någonting åt all den skog som ligger och som framåt april maj kommer att börja få problem med skadeinsekter.

Då tror jag att en del som har gjort flygbesprutningar ser framför sig bilder från förr, metoder av ett slag som man naturligtvis inte ska välja. Men mer begränsat från luften insatta insatser med hjälp av helikopter – efter en genomgång av kemikalier, som naturligtvis ska ha minsta möjliga annan skadeverkning – är förmodligen det enda alternativet. Redan i dag kan det ju konstateras att man inte hinner och inte har mankraft nog att faktiskt få undan skogen från där den ligger. Då kommer skadeinsekterna, och då förstörs ännu mer än vad som redan är förstört.

Men Peter Eriksson har gett besked: I Peter Erikssons Sverige blir barkborren den enda verkliga vinnaren av stormen.  
(Applåder)

Anf. 39 LARS LEIJONBORG (fp):

Herr talman! Jag hade naturligtvis hoppats på några vettigare besked från statsministern än dem jag fick i mitt förra replikskifte. Nu råkar det vara så att Göran Persson har bara 14 sekunders debattid kvar. Det reser ju frågan om jag skulle kunna skänka Göran Persson två minuter av min

debattid. Det kanske strider mot någon princip, men då hör det till saken att det är statsministerns födelsedag i dag, så jag kanske kunde ge honom två minuter som födelsedagspresent.

En fråga som jag funderat på efter det senaste replikskiftet med statsministern föranleds av vad jag läste i en tidning för en tid sedan. Den socialdemokratiska riksdagsgruppen har tagit en försäkring i Folksam som faller ut om det blir negativa effekter av ens politiska agerande. Efter replikskiftet funderar man om statsministern omfattas av den försäkringen.

Jag tror att de kraftiga reaktionerna på den sena svenska insatsen i Thailand bottnar i en besvikelse som byggts upp under en lång tid. Vi betalar världens högsta skatter, och många av oss är redo att göra det. Vi har fått höra att vi därför har världens bästa välfärd. Men när det gång på gång visar sig att staten inte klarar sina kärnuppgifter, som tryggheten mot brott, en skola som ger kunskaper eller förmågan att undsätta svenskar i nöd, blir besvikelsen desto större. Ingen tror att politiker kan stoppa jordbävningar och orkaner. Den otryggheten får vi leva med som människor på den här planeten. Men den otrygghet som följer av politiska misslyckanden blir ännu svårare att acceptera då vi påminns om hur osäker tillvaron ändå är, när själva jordskorpan rämnar och storskogen slås till marken.

Det har talats här om krav på elbolagen, som ett uttryck för en politisk vilja. Jag hörde Mona Sahlin på TV häromdagen säga just det: Nu ska vi ta itu med elbolagen. Då fick jag en förnimmelse som psykologerna kallar för déjà vu. Det kändes som: Har jag inte hört det här förut? En enkel sökning på nätet ger vid handen att det där inte var någon psykologisk reaktion; det var en realitet. Björn Rosengren, Anders Sundström, Leif Pagrotsky, Ulrica Messing – alla har de framträtt i TV när det har stormat och elen har slagits ut och sagt precis detsamma: Nu ska vi ta itu med elbolagen.

Det ena med det andra gör att misstroendet mot det politiska systemet växer. Det borde ju drabba framför allt, och jag tror att det gör det, regeringen. Men sanningen är att alla vi som ägnar oss åt samhällsarbete möts av en misstro när människor känner den växande klyftan mellan ord och verklighet.

Det finns en växande otrygghet i vårt samhälle. Jag tror att den ledning för alliansen i opinionsmätningarna som jag talade om, vilket provocerade Göran Persson så mycket, delvis beror på att vi utstrålar mera energi än den trötta regeringen. Men den beror också på en enorm besvikelse över att Socialdemokraterna inte levererar den trygghet man utlovat och som de höga skatterna skulle ge.

När Folkpartiet samlas till landsmöte i augusti blir trygghet i förändringens tid vårt tema. När vi utformar vår trygghetspolitik, vårt bidrag till alliansen, handlar det mycket om att sätta in svensk trygghet i ett globalt perspektiv. Ska vi kunna trygga jobben, måste svenska företag klara den globala konkurrensen. Ska vi pressa tillbaka brottsligheten måste vi inse att vi i dag möter nya typer av brottslighet som delvis kommer från andra länder och som kräver ny bemanning och nya metoder också hos polisen.

Ett av globaliseringens många ansikten blev särskilt tydligt i Thailand, den världsomspännande massturismen. Det är väl många som under de senaste veckorna har förvånats över hur utflödet av globaliseringen

verkade vara en överraskning för regeringen. När larmen från Asien kom vaknade snabbt Utrikesdepartementets biståndsavdelning, men den konsulära avdelningen var betydligt långsammare.

Globalisering, särskilt i betydelsen frihandel, var länge en svensk paradgren. Vi mötte den med självförtroende och framgång. Öppenheten inför omvärlden och bejakandet av globaliseringen blev kännetecken för vårt land, och har varit det ända sedan industrialismens genombrott på 1800-talet och efter andra världskriget när den oförstörda svenska industrin drog nytta av den nya vågen av globalisering som kom i det skedet.

Men det verkar som att vi i det skede av globalisering som vi nu är inne i har svårare att möta detta med framgång och självförtroende. Varför försvinner jobben? Varför flyttar företagen utomlands? Varför släpps de invandrare som nu kommer in i Sverige inte in på den svenska arbetsmarknaden? Jag tror att en förklaring är att socialdemokratin har glömt bort de faktorer som gjorde att Sverige blev vinnare i globaliseringens tidigare skeden: flit, satsning på kunskap och modet att påpeka att välfärd får man inte gratis utan ställer också krav på människor att bidra så mycket de kan.

Ska Sverige bli vinnare i det här skedet, som ibland kallas för turbo-globaliseringens tid, då måste vi åter till de värden som gav oss styrka i de tidigare faserna: flit och kunskap. Det finns till exempel inte utrymme för bidragssystem med slappa regler. I dag har vi fått nyheten att den förbättring av sjuktalet som varit en tid nu tycks ha upphört. Det är bara ett exempel. Naturligtvis ska bara den som är sjuk kunna vara frånvarande med sjukpenning. Det finns inte utrymme för sådana reformer som Ams redovisade i går – friåret, till en kostnad av 1,7 miljarder kronor som används till att betala för att människor som redan har arbete ska kunna vara lediga.

Det finns inget utrymme för sådana experiment med skolan som vi på 1990-talet har sett exempel på där alla ska stöpas i samma form och individualisering och kunskap sätts åt sidan. I höstas gick det knappt en vecka utan att det kom nya larmrapporter om läget i den svenska skolan. Vi har nu under ett par år hört Thomas Östros säga: Nu går allt åt rätt håll. Visst har det varit dåligt, men allt håller på att ändra sig.

Men sanningen kom ju fram i till exempel TIMSS-undersökningen där man har undersökt elevernas nivå i matematik och naturvetenskap. Den visar att Sverige är det land där resultatet har försämrats allra mest, och nu ligger det under genomsnittet.

Svenska elevers kunskaper i matematik ligger under genomsnittet för 20 jämförbara länder. Åttondeklassarna hade sämre kunskaper i matte än sjundeklassarna hade åtta år tidigare.

Skolverkets rapport om betygsresultaten visar samma tendens. Fler elever blir inte godkända i svenska, engelska och matematik. Därmed kan de inte börja i gymnasiets nationella program.

Som om inte det vore nog kan jag nämna ytterligare en undersökning, PISA – en bred jämförande OECD-undersökning av kunskaper och arbetsmiljö i skolorna i 58 länder. Rapporten visar att svenska 15-åringar ligger sämre till än när den senaste studien presenterades år 2000. En detalj: Risken att bli bestulen är större i svenska skolor än i skolor i något annat land.

Jag kunde fortsätta att räkna upp undersökningar från Lärarnas riksförbund, Skolverket med flera, men låt mig nöja mig med detta. Bilden är klar.

Och än en gång: I globaliseringens tid har inget land råd att eftersätta skola och kunskapsuppbyggnad.

Vi har heller inte i denna tid råd att ställa stora grupper utanför arbetsmarknaden. Bidragsförsörjningens andel måste pressas ned, inte minst för att dra undan mattan för dem som har främlingsfientlighet på sin agenda.

I något som vi kallar *Utanförskapets karta* har Folkpartiet med hjälp av statistik från SCB kartlagt utanförskapets utveckling i Sverige mellan 1990 och 2002.

Antalet områden där färre än 60 % av den arbetsföra befolkningen arbetar har mer än tiodubblats.

Vi har kompletterat med statistik om valdeltagande och skolresultat och kunnat visa att andelen områden som vi kallar utanförskapsområden har ökat från tre 1990 till 136 under 2002. Ett nytt socialt landskap har vuxit fram i Sverige, ett landskap präglad av utestängning från arbetsmarknaden, bostadssegregation, bidragsberoende och maktlöshet. Läget på många orter i Sverige är alarmerande, och regeringen visar en förvånansvärd passivitet och handlingsförlamning inför den utvecklingen. Utanförskapet har fått ett hårt grepp om det svenska samhället.

Alltså till sist: Med flit, utbildning och modet att påminna om allas personliga ansvar har Sverige alla förutsättningar att åter bli globaliseringens vinnare. Det är det som ger trygghet i vår tid. Inget tyder på att den nuvarande regeringen har förmågan att göra Sverige till vinnare i globaliseringens tid. En alliansregering kan göra det. Sverige har inte råd att missa den chansen i valet 2006.

(Applåder)

Anf. 40 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tänkte ta upp frågan om bistånd med dig, Lars Leijonborg. Jag vet ju att det finns väldigt många inom Folkpartiet som tycker att bistandsfrågorna är viktiga och att det är oerhört viktigt med solidaritet med de allra fattigaste i världen.

Jag är glad och stolt över att vi har kunnat öka biståndet under de senaste åren så att vi nästa år antligen når upp till enprocentsmålet. Men jag vet också att dina bröder inom alliansen – framför allt Moderaterna – är ivriga att skära ned ordentligt på biståndet.

Jag vill fråga Leijonborg: Hur går det här ihop? Kommer ni att vara så starka i anden att ni klarar av att hålla uppe biståndsnivån, eller kommer ni att känna er tvungna att också skära ned inför trycket av ett starkt moderat parti som kanske har mer än hälften av rösterna inom borgerligheten?

Anf. 41 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Jag tackar Peter Eriksson för den frågan. Jag konstaterar att jag nu har mycket gott om tid att för en gångs skull diskutera med Peter Eriksson i denna partiledardebatt, eftersom statsministern tydligen inte kunde använda mitt generösa erbjudande.

Om man läser tabellen i den treårsbudget som ni har kommit överens om med regeringen ser man att det sker en positiv och imponerande utveckling av biståndet. Om den förverkligas är det väldigt positivt. Bistånd behövs i vår tid – precis som Fredrik Reinfeldt sade – från rika till fattiga länder. Det är ett naturligt inslag i det internationella umgänget.

Som Peter Eriksson möjligen är medveten om blir bilden något anorlunda om man ser till de belopp som verkligen har utbetalats. Det finns ju något som heter budgetbegränsningar som regeringen kan slå till med. Utvecklingen av de utbetalda medlen är ju inte alls lika imponerande. Ännu så länge krävs det ett enormt påslag för att vi ska nå enprocentsmålet.

Men tillsammans med en bra handelspolitik där man kommer bort från handelshinder och subventioner som hindrar u-länderna att sälja på de rika ländernas marknader och den typen av handelsbegränsningar tror jag att vi kan få en bra utveckling i världen där klyftorna minskar.

Men jag håller med Peter Eriksson: Vi ska ha en hög biståndsnivå. Jag tror att en alliansregering kommer att kunna fullfölja det som nu pågår, att snarare satsa än att minska på biståndet.

Anf. 42 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Jag tar upp frågan därför att vi just nu har en situation där det är uppenbart att en stor del av det svenska folket är angeläget om att vi hjälper till i vår omvärld. Miljoner människor har drabbats av enormt stora katastrofer framför allt i området kring Bengaliska viken.

Det är ganska stora nedskärningar i biståndet till fattiga länder som Moderaterna kräver. Men förstår jag Lars Leijonborgs svar rätt, att Folkpartiet kommer att kräva en fortsatt ökning i strid med Moderaternas krav på en stor minskning? Är det ett viktigt krav från Folkpartiet? Det vore jättebra om Lars Leijonborg kunde vara tydligare på den punkten.

Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Folkpartiets politik framgår av vårt program, våra riksdagsmotioner och vårt budgetalternativ. Där står det alldeles klart att vi tror att bistånd nu och under åtskilliga år framöver är någonting mycket viktigt. Världen blir tryggare – för att knyta an till det tema som jag hade i mitt anförande – om klyftorna minskar, om hopplösheten i kåkstäderna runt de växande storstäderna i världen kan motarbetas genom positiva satsningar på entreprenörskap, utbildning, rent vatten, hälsovård och mycket annat.

Bistånd tillsammans med en liberal handelspolitik – *aid and trade*, som man brukar säga på engelska – är de båda nycklarna för att vi ska få en mera positiv utveckling i världen.

Det är en mycket gammal företeelse att å ena sidan Folkpartiet och andra borgerliga partier och å andra sidan Moderata samlingspartiet ser något olika på biståndets höjd.

När vi har nått enprocentsmålet i Sverige, och det har skett vid två tillfällen, har det båda gångerna varit under borgerliga regeringar där Moderaterna har varit med. Jag kan inte med hundra procentig säkerhet förutsäga utgången av den förhandling som förestår om vi ska bilda regering, men vår utgångspunkt är klar. Jag kan säga att förr har utgången varit sådan att vi har kunnat stå för den med stolthet.

Vi kommer att argumentera hårt för fortsatt generöst svenskt bistånd. Jag vet att vi kommer att ha eldunderstöd av andra borgerliga partier, så jag ser optimistiskt på den frågan.  
(Applåder)

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Partiledardebatt*

Anf. 44 GÖRAN HÄGGLUND (kd):

Herr talman! Vi har på ett grymt sätt fått lära oss ett nytt ord: tsunami.

Tsunamivågen har enligt de senaste uppgifterna krävt 226 000 liv. Men många människor saknas fortfarande, så tyvärr kan vi räkna med att de här siffrorna stiger i höjden ytterligare. Alla har vi via tv kunnat se fördelsen vid stränder i Sri Lanka och Thailand, och hela städer är utplånade i Indonesien.

Den smärta som de känner som har förlorat sina barn eller barn som har förlorat sina föräldrar kan de flesta av oss här inte föreställa oss. Många svenskar har fått sätta livet till i detta ohyggliga inferno, och det smärtnar oss naturligtvis alldeles särskilt.

Våra landsmäns lidande, kanske också närståendes och vänners, kan göra det lättare för oss att leva oss in i det lidande som alla de tiotusentals andra upplever i dag och förstå behovet av den hjälp som de måste få och som vi kan, vill och måste ge till de människor som lider i dag.

Vi hedrar i dag minnet av de omkomna, och vi försöker stödja och hjälpa de anhöriga. Vi riktar också tacksamhet mot alla de människor som, ofta med risk för sitt eget liv, hjälpt till för att rädda andras liv. Det har gjorts stora insatser av många människor, av thailändare som har räddat svenskar till exempel, av svenskar på plats, av reseföretag, av ambassadpersonal och av från Sverige utsända hjälparbetare.

Svenskarna har ställt upp. Insamlingarna har slagit fantastiska rekord. Ideella organisationer och kyrkor har slutit upp bakom de drabbade på ett enastående sätt. Kyrkorna, frivilligorganisationerna finns där, också när krisen är ett faktum, men de finns alltid där. Är det inte något för oss alla att tänka över? Om du och jag inte aktiverar oss eller på annat sätt stöder, finns de då där när vi räknar med att de ska finnas till hands, när nästa kris inträffar? Det offentliga har förstås en väldigt viktig roll att spela. Men samhället är långt större än det offentliga.

Herr talman! Låt mig också här få uttala min och mitt partis uppskattning över kungens insatser i efterspelet till den förfärliga katastrofen. Han har inkännande, varmt och för många människor, tror jag, djupt trösterikt talat till oss som medmänniska. Kungens betydelse som en samlande symbol för nationen blir aldrig så tydlig som när vi befinner oss i ett chock- och kristillstånd.

Jag vill också hälsa statsministern välkommen hem från resan i Thailand. Vi har sett positivt på besöket. Det uttalade syftet var förstås i förväg att framföra ett tack för alla de insatser som har gjorts för att söka rädda och hjälpa de svenskar som drabbats av katastrofen. Men i efterhand verkar Perssons huvudpoäng ha varit att examinera den thailändska beredskapen för katastrofen och dessutom thailändarnas byggnadsteknik. Statsministern har i Thailand fortsatt att fördela skuld och ansvar för brister i krishanteringen på samma sätt som han och utrikesministern har gjort här hemma.

Herr talman! Vi i oppositionen slöt upp i en nationell samling i det akuta skedet. Det var rimligt att en debatt om misstag och tillkortakommanden – till och med grova sådana – fick stå tillbaka. Det var i ett skede när det var väsentligt att de personer som hade det operativa ansvaret helt och fullt fick koncentrera sig på de uppgifter som kunde betyda andra människors liv eller död. Vi måste naturligtvis gemensamt arbeta för att stödja offren och deras anhöriga, oavsett om det är människor här i vårt land eller i fjärran länder.

Men borgfreden, den nationella samlingen, innebar *inte* att dålig beredskap, beslutsvånda, bristande lyhördhet och bristande kompetens, som omedelbart kom i dagen, inte skulle granskas.

De dramatiska händelserna har blottlagt både ett ledarskaps- och ett systemfel. Men en ledare kan inte skylla alla brister på underlydande. Dagens Nyheter formulerade förhållningssättet så här: ”Jag har makten, ni har ansvaret.” Men statsministern har makten, befogenheterna och ansvaret. Det går aldrig att krypa undan.

Herr talman! Att vi nu har tillsatt en kommission som ska utreda vad som har hänt och vilka slutsatser vi kan dra för framtiden får inte innebära att diskussionen i vårt samhälle avstannar, att debatten tystnar. Det är när olika uppfattningar, olika ståndpunkter bryts mot varandra som vi förmår att ta steg framåt.

Analysgruppen för granskning av Estoniakatastrofen för tio år sedan lämnade sin rapport 1999. Där finns det väl skäl att fråga: Vilka lärdomar har regeringen dragit av den? Inga alls, om jag förstår saken rätt, trots att samma tema sedan återkom i Sårbarhets- och säkerhetsutredningen. Eller kan det här visas vilka åtgärder som har vidtagits? Är ansvarsfördelningen klar och tydlig?

Det blir ofta så i vårt land att statsråden står där och lovar att ”se över” eller ”titta på” när det händer saker och ting. Om det är riktigt allvarligt kastar man sig över underhuggare, företag eller andra som finns i närheten. Men faktum kvarstår: Statsministern har att ta ansvar – jag anser att han inte gör det än så länge – för hur Regeringskansliet är organiserat och hur de olika positionerna är besatta. I vanliga fall ser vi honom stå där på kommandobryggan och gripa in på olika ministrars sakområden när kursen vid minsta vindkantring behöver justeras. Men när det blåser på allvar avstår han från att ta det ansvar han är satt att ta. Då ligger ansvaret någon annanstans.

Herr talman! FN gav det svenska Räddningsverket uppdrag i Sri Lanka några timmar efter ödeläggelsen på söndagen, alltså på annandag jul. Den svenska regeringen kom inte in med någon begäran förrän natten till tisdagen. Hur kan det komma sig? Levde UD, trots alla bilder och telefonsamtal utifrån, i något slags isolat när man den 26 december lät meddela att "samtliga svenskar som befinner sig i de katastrofdrabbade områdena i Thailand, södra Indien, Sri Lanka och Maldiverna är utom fara"?

När vårdpersonal och bemanningsföretag på olika sätt ville bidra i räddningsarbetet fick de följande svar av UD den 27 december: "Situationen är stabil och svenskarna har det bra. Nu behöver vi ingen hjälp." Då hade hjälpen behövts.

Hur kan man förklara denna synnerligen allvarliga desinformation? Hur kunde Regeringskansliet släppa ifrån sig något sådant? Och, kanske det viktigaste av allt, kan det här ske igen?

Att det ställs kritiska frågor med anledning av regeringens tillkortakommanden och misstag när det gäller att komma i gång med räddningsarbetet är inte underligt – tvärtom måste de frågorna alltid ställas för att förbättringar ska kunna ske.

Herr talman! Ödeläggelsen i vårt land efter stormen i södra Sverige visar åter hur sårbara vi är inför det oväntade. Fortfarande är tiotusentals hushåll strömlösa, och många skogsägare är utblottade. Och då får vi höra efterkloka Mona Sahlin säga att statliga Vattenfall borde ha satsat mycket mer på att gräva ned ledningsnäten. Varför sägs inte sådant tidigare? Varför kommer allting oväntat? I stället har diskussionen mer handlat om hur vi ska satsa på alternativa energikällor och om att stänga fungerande kärnkraftverk. Snacka om att vända kappan efter den mycket hårda vinden!

Herr talman! Sverige måste få en bättre krishanterings- och krisledningsfunktion. Vi har en krisberedskapsmyndighet, men om det är någon som lever i föreställningen att den ska göra något av mer operativ art i samband med kriser så har den personen fel.

Vi från alliansens sida anser att det behövs en ständigt bemannad central som slår larm när det oväntade inträffar, som ser till att de operativt ansvariga informeras och får underlag för snabba ageranden. Jag tror att en sådan central hade betytt mycket med tanke på de hemska händelser som inträffat på senare tid. Jag kan inte säga hur mycket snabbare åtgärder hade kunnat vidtas, men jag tror att slutsatsen av det som hänt ändå måste bli att Regeringskansliet får en sådan central.

Nu har ju dessa förslag funnits i många omgångar tidigare, och regeringen har inte bara varit överksam. Den har tillsatt utredningar som kommit fram med förslag. Inte heller då har regeringen varit överksam, utan man har strukit bort förslagen innan man gått vidare till riksdagen med sina paket. Det tycker jag är illa och något som kan läggas Socialdemokraterna till last. Regeringen är den som är satt att styra landet, som har – eller åtminstone borde ha – full överblick och insyn, och framför allt är regeringen den som har makt att vidta åtgärder.

Förra generaldirektören Inga-Britt Ahlenius, som har ett internationellt perspektiv, har visat att Sverige har ett utnämningssystem som bäd-  
dar för beslutsförmåga och bristande initiativkraft. Jag tror att sådana saker kan spela in för Sveriges möjligheter att klara även det oväntade.

Min uppfattning är att Socialdemokraterna under sitt långvariga maktinnehav stegvis vuxit ihop med staten. Man har gått från att vara ett statsbärande parti till att åstadkomma en partibärande stat. Detta är allvarligt och ett mycket viktigt motiv för ett regimskifte i vårt land. Den som sitter alldeles för länge blir ganska bekväm i positionerna.

Jag tror att Sverige behöver en ny regering. Utnämningmakten är en del av detta. Vi behöver göra upp med ett system där partibok ofta går före kompetens vid viktiga tjänstetillsättningar. Endast de personer som vet att de är tillsatta till följd av sitt eget kunnande, sin egen kompetens, vågar ta de viktiga och snabba beslut som fordras i en krissituation.

Katastrofen är ohygglig för oss svenskar, men vi får inte glömma hur ännu mycket svårare den är för de människor som bor i de områden där katastrofen inträffade. Hela deras tillvaro har slagits i spillror. De kan inte flyga hem. De bor där, även om deras hem är borta. Hjälpn når nu fram snabbt, och den kommer att behövas under mycket lång tid. Det är naturligtvis en viktig uppgift för frivilligorganisationer, men också för biståndspolitiken. Vi som under många år arbetat för större biståndsinsatser är givetvis väldigt glada över att nivåerna nu ökar. Det är angeläget. Enprocentsmålet kommer antligen snart att vara nått.

När jag sett både tragiska och mitt i all förtvivlan också lyckliga tilldragelser efter katastrofen kan jag konstatera att familjen nästan alltid står i centrum. I den svenska samhällsdebatten finns många som närmast behandlar familjen med förakt, som en förlegad institution åt vilken man kan ropa ... nej, jag avstår från att citera en tidigare partiledare. Familjen betyder allt i dessa sammanhang. Läs reportagen! Kan vi inte av detta förstå att den gör det också till vardags?

Vi kristdemokrater vill stå upp för familjen. Det är en gemenskap som ger kärlek och styrka att uthärda även de tuffaste påfrestningar. Det är en gemenskap som vi politiker måste värna om och stödja i stället för att köra med och i värsta fall splittra.

Till familjen räknar jag naturligtvis också de äldre som gått i pension, det "köttberg" – för att låna finansministerns uttryck – som nu gått hem från jobbet för sista gången. Där finns många människor som fortfarande vill göra insatser. Jag vill ge möjligheter för dem som så vill att fortsätta längre i arbetslivet.

Men det finns också de som ser krafterna sina och behöver hjälp i form av vård och omsorg. Naturligtvis finns det många äldreboenden och andra sammanhang som är berömvärt välskötta, men samtidigt finns fortfarande många andra där de gamla inte får vård utan vanvård. Där har vi givetvis från politiskt håll ett ansvar.

I den värdighetsgaranti som vi kristdemokrater föreslagit föreslår vi någonting helt annat än att servera de gamla en folieform med ljummen fisk. Den värdighet som människan ska omgärdas av föreligger inte i dag för många människor. Därför måste vi förstärka på detta område. Det här är några av de frågor – familjepolitiken och de äldres situation – som vi kristdemokrater kommer att driva i en ny regering efter valet 2006.

Nu ska vi, hoppas jag, samarbeta över alla gränser – partimässiga och andra – för att gemensamt lindra lidandet för katastrofens offer och förebygga nya missgrepp.

Till sist, herr talman: Det innebär inte att vi viker från vår huvuduppgift som är att utmana en regering som alltmer präglas av handfallenhet. (Applåder)

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Partiledardebatt*

Anf. 45 LARS OHLY (v):

Herr talman! Det är ont om jordklot. De senaste veckorna har visat hur viktigt det är att inse det. Det är väldigt svårt att föreställa sig andras sorg och smärta. Vi kan försöka. Vi kan anknyta till självupplevda sorger, men det går aldrig att riktigt sätta sig in i andras upplevelser och i hur människor känner, dels för att sorgens uttryck är individuella – liksom upplevelsen av den smärta som gjort sorgen nödvändig – dels för att sorg aldrig kan påbjudas. Den upplevs.

Vi som inte själva direkt drabbats av katastrofen i Sydostasien, eller haft nära vänner eller anhöriga som upplevt tsunamins katastrofala förödelse, kan känna sorg och maktlöshet när vi läser hur människor omkommit, skadats eller försvunnit. Vi kan försöka förvandla den känslan till handling. Vårt svar är solidariteten uttryckt som gemensam kamp för gemensamma intressen.

Naturkatastrofen ställer frågor om global rättvisa och om klass- och könsskillnader på sin spets. Medan diskussionen i medierna av naturliga skäl främst handlat om de tusentals svenskar som drabbats vet vi att katastrofen slagit allra hårdast mot lokalbefolkningarna. Förhållandena i Acehprovinsen på Sumatra och i Sri Lanka trotsar uppenbarligen alla föreställningar. Åter är det de fattigaste som kommer att lida längst och kommer att ha svårast att återgå till ett värdigt liv.

Medan vi gör allt för att våra barn ska ha vuxna att tala med och att anhöriga och överlevande ska erbjudas hjälp och stöd finns för överlevande i Indonesien bara arbete som en väg ur sorgen. Också i Indien, Sri Lanka, Thailand och Aceh finns de som har bättre förutsättningar än andra att återgå till ett värdigt liv genom sin ställning i samhället, sitt kön, sin rikedom och sin makt.

Mänskligheten är bättre än sitt rykte, har det sagts. Det visar vi genom att arbeta hårt både för att minska risken för att naturkatastrofer ska behöva drabba hårt i framtiden och för att utjämna globala och nationella orättvisor. Den rika världens bistånd måste öka. Den nyliberala ekonomiska världsordningen måste brytas. Det ställer krav på en radikalt annorlunda politik, en radikalare politik i internationella organisationer och en insikt om att vårt välstånd ofta byggs på andra människors fattigdom.

Den offervilja som miljoner människor visat efter katastrofen är fantastisk. Men vi kan aldrig låta ansvaret för bistånd och återuppbyggnad vila på privatpersoners vilja att bidra. Genom att med skattemedel öka biståndet fördelar vi dessutom bördorna på ett rättvist sätt.

Den gemenskap som vi har känt i vanmakten och sorgen har inte ineburit att de politiska motsättningarna har upphört. I ett krisläge är det naturligt att inte blåsa till partipolitisk strid. Då handlar det i första hand om att mildra lidande och hjälpa människor i nöd. Men orättvisorna i Sverige och i världen finns kvar liksom de politiska motsättningarna. Ingenting tyder på att de privilegierade plötsligt skulle ha blivit övertygade om att avstå från sina privilegier.

Ingen kan förhindra en naturkatastrof. Men vi kan minska risken för katastrofer om vi inser sambandet mellan exploatering, miljöförstörrelse

och de effekter detta har på natur och miljö. Hur naturkatastrofen har påverkat korallreven kommer att bli en central fråga när den värsta förödelsen är bortröjd. Dessutom har vi sett hur mangroveskog som skulle ha kunnat dämpa flodvågen har exploaterats för jätteräkodlingar och hotellbyggen.

Runt kusterna i Asien har stora arealer huggits ned. Mangroven kan dämpa stormvågor och hindra att sand och jord förs med regnvatten ut från land till haven. Också odlingen av jätteräkor är hårt kritiserad av många miljöorganisationer. Nästan 40 % av nedhugningen av mangroveträd beror på räkodlingar. De flesta tropiska ekologer anser att en intakt mangroveskog hade kunnat dämpa effekterna av flodvågorna efter jordbävningen.

Även korallreven, i den mån de hade funnits kvar, skulle skydda mot tsunamins verkningar. Men korallreven har också förstörts i stor utsträckning. Det handlar bland annat om överfiske, båttrafik och oaktsamhet. Sandsediment från bebyggelsen har försvagat korallerna. Därför är omkring en femtedel av korallreven nu förstörda i tsunamins efterverkningar. Platser med friska korallrev och bevarad mangrove klarar sig bättre än platser där reven har blivit förstörda och träden bortrensade för att ersättas med strandhotell och räkodlingar.

Om vi ska skapa en hållbar utveckling måste vi inse miljöförstörelsens påverkan och vilka effekter vårt sätt att leva har på de naturkatastrofer som ändå i framtiden kan komma att drabba oss. Den uppmärksamhet som nu riktas mot de drabbade länderna är i allt väsentligt positiv. Den ska användas för att åstadkomma långsiktighet i återuppbyggnaden. Men det får inte innebära att vi glömmer hur orättvisorna i övriga delar av världen ser ut och att de finns kvar.

Sedan annandag jul har omkring 345 000 barn under fem år dött av undernäring. Omkring 130 000 människor har dött i aids. Ytterligare 170 000 har smittats av hiv. Varje månad dör lika många av malaria som dödades av tsunamin. Runt 50 % av jordens befolkning, eller cirka tre miljarder människor, lever fortfarande på mindre än 2 dollar per dag. I världen dör 60 000–100 000 varje dag på grund av fattigdom, behandlingsbara sjukdomar, aids och brist på mat, rent vatten, skydd, kläder, medicin och utbildning. Det är den värld vi lever i.

Den globala orättvisan kan också uttryckas som en feminisering av fattigdomen. Ett klassiskt sifferexempel är att 60 % av världens arbete utförs av kvinnor. Kvinnor får 10 % av världens inkomster och äger 1 % av världens tillgångar. Det finns andra skrämmande fakta. Två tredjedelar av de 300 miljoner barn som inte har tillgång till utbildning är flickor. Lika stor andel av de 880 miljoner vuxna analfabeterna i världen är kvinnor. I utvecklingsländer arbetar kvinnor 30 % mer än män om man räknar både lönearbete och obetalt arbete.

Fler än en miljard människor lever i absolut fattigdom enligt Förenta nationerna, och en majoritet av dem är kvinnor och flickor. De allra flesta som flyr undan krig och konflikter är kvinnor och barn. En halv miljon kvinnor dör årligen i samband med barnafödande. Kvinnor saknar ofta äganderätt till det hus de bor i och till den jord de brukar och lever i rättslöshet.

Miljoner kvinnor i u-länder har anställts i tillverkningsindustri och exportjordbruk som en följd av de fattiga ländernas satsning på exportin-

dustrier. Kvinnor har generellt lägre löner och sämre arbetsvillkor än män. De fattiga länderna konkurrerar på världsmarknaden med låga löner. Den billigaste arbetskraften är de fattigaste av de fattiga, det vill säga kvinnor i u-länderna.

Krig utlöst av regeringar som vill ha politisk och ekonomisk kontroll dödar människor varje dag. Mer än fem miljoner människor dog i krig i Afrika under 90-talet. 1,3 miljoner dog i Demokratiska republiken Kongo, 1,1 miljoner i Sudan. Omkring 100 000 irakier har dött sedan den USA-ledda invasionen och ockupationen startade.

Krigssystemen drar obegripligt stora summor pengar, medan däremot hjälpinsatserna är försvinnande små för dem som lever på de sämsta villkoren. Världens regeringar spenderar i nuläget nära 1 000 miljarder dollar på upprustning. Kriget i Irak kostar USA 1 miljard dollar i veckan. Ett varningssystem mot tsunamier av den typ som finns i Stilla havet uppges kosta ca 20 miljoner dollar.

Därför måste vi tänka nytt. Vi måste ställa om. Vi måste övergå från ett militärt säkerhetstänkande där vi diskuterar säkerhet enbart i militära termer och inte tar hänsyn till människors behov och ekologisk säkerhet och hållbarhet. Naturen sätter gränserna för hur vi människor kan agera långsiktigt. Det är ont om jordklot, herr talman.

(Applåder)

Anf. 46 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Lars Ohlys anförande var i vissa delar lite märkligt. Det var en blandning av viktiga saker och en hel del som lät som i min skola på 70-talet. Det var utan den där tron på människor, framtid och hopp som jag tycker att det är viktigt att väva in i beskrivningen av vår värld.

Men den stora frågan är: Vad var slutsatsen? Är det kommunismen som ska lösa detta, eller? Varför talar aldrig den person som har gjort till sitt signum att vara Sveriges främste kommunist aldrig om lösningen – om kommunismen?

Detta är en mycket märklig dag. I kväll kl. 19 ska Gudrun Schyman tala i Malmö på temat Behövs det ett feministparti i Sverige? Om nio dagar är det samling i Vägval vänster. Den svenska vänstern pulvreras och rasar ihop och partiledaren berättar inte vilka lösningar som behövs och vad det är som kommunismen står för. Vad är det för fel på den svenska vänstern, Lars Ohly?

Anf. 47 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Hela mitt anförande handlade om de katastrofer som har drabbat oss alla den senaste tiden. Det är katastrofer i vilka hundratusentals människor har fått sätta livet till. Ytterligare hundratusentals – kanske en miljon – människor saknar i dag tak över huvudet. Jag beskrev problemen med en orättvis värld där kvinnors villkor ständigt trampas på. Jag beskrev problemen i en värld där man exploaterar naturen för egen vinnings skull. Svaret på detta från Fredrik Reinfeldt är: Vad tycker den svenska vänstern?

Vi tycker inte att man ska skära i biståndet, som Moderaterna tycker. Vi tycker inte att man ska ha en handelspolitik som utgår från de rika ländernas förutsättningar, utan vi vill se en rättvisare värld och ett rättvisare Sverige. I detta läge borde det finnas möjligheter att föra en seriös

och hederlig diskussion både om de ekologiska problemen och de internationella orättvisorna. Men Fredrik Reinfeldt passar i den debatten.  
(Applåder)

Anf. 48 FREDRIK REINFELDT (m) replik:

Herr talman! Nej, det gör jag inte alls. Jag nämnde marknadsekonomi och jag nämnde frihandel. Jag noterade att ordet "äganderätt" smög sig in i Lars Ohlys anförande. Jag trodde annars att Lars Ohlys uttolkning av kommunismen var just att man ska bekämpa den privata äganderätten. Men den hade tydligen viss betydelse i den historia som Lars Ohly nu gav uttryck för.

Vi ska få en rättvisare värld. Men hur, Lars Ohly? Vad består din kommunism i? Hur ska den uttolkas? Vad ska du göra? Ska du införa skatter? Ska man ta från någon och ge till någon annan? Vem då? Vem ska utföra jobbet? Tror man inte på marknadsekonomi, på frihandel och på äganderätt och på att bygga länder starka via tron på människor och genom att uppmuntra dem att handla med varandra? Om man inte tror på det och om man inte har de instrumenten för att säkerställa fungerande rättsstater som handlar på varandra så blir man svaret skyldig, hur väl man än beskriver de tillkortakommanden som vår värld har.

Anf. 49 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Det är just de instrumenten som vi möjligen kan använda för att åstadkomma rättvisare villkor och som Fredrik Reinfeldt vill avhända oss. Du vill ju att politiken ska ha mindre betydelse. Du vill att demokratin ska ha mindre effekt på människors liv och villkor. Du vill att vi tillsammans ska besluta om färre saker och att var och en ska vara sin egen lyckas smed.

Vi har sett vart den politiken leder, Fredrik Reinfeldt. Det är den som är förhärskande till stor del både i Sverige och, framför allt, i världen i dag. Det är den som har lett fram till de enorma orättvisorna och de enorma naturkatastroferna som är förorsakade av ekologisk skövling. Det är du ansvarig för genom den politik som du står för!

(Applåder)

Anf. 50 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Det är en korrekt skildring av läget i världen som Lars Ohly gör. Den bör kompletteras med att det händer väldigt mycket positivt. Vi hörde av vår utrikesminister efter annandagen att standarden på den thailändska sjukvården är lika hög som den svenska. Det har väl ifrågasatts senare, men vi ska ha klart för oss att i en del länder, framför allt i Sydostasien inklusive Kommunist-Kina, har den ekonomiska utvecklingen varit svindlande snabb. Den har lyft hundratals miljoner människor från fattigdom och hopplöshet till ett relativt välstånd. Naturligtvis ska den utvecklingen inte ske på miljöns bekostnad, men vi ska ha klart för oss att det har hänt mycket positivt i delar av världen.

Hur har det då hänt? Jo, framför allt genom frihandel och marknadsekonomi. Det är det första. Det andra är genom demokrati. Man kan under perioder åstadkomma en ekonomisk utveckling också med diktatur, som vi ser i Kommunist-Kina. Men huvudbilden är att demokrati främjar ekonomisk utveckling.

Lars Ohlys problem är att han är för bistånd – det är en tredje faktor som är viktig – men att han är emot frihandel och marknadsekonomi. Till skillnad från oss andra har han genom sina kommunistiska bindningar inte samma engagemang för demokrati. När man stänger två av de viktigaste vägarna är man förstås ganska illa ute i debatten, och då blir man svaret skyldig på frågan: Javisst, men vad vill du göra åt det?

Anf. 51 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Till skillnad från Lars Leijonborg ser jag inte demokratin i första hand som ett sätt att uppnå ekonomiska framgångar. Demokrati har ett egenvärde. Den allmänna rösträtten, möjligheten att fritt forma partier och opposition, att fritt demonstrera och uttrycka sig fritt är värden som jag definitivt inte vill knyta till eventuell ekonomisk påverkan. De står över den ekonomiska utveckling som kan ske.

Men om vi ska få rättvisa i världens villkor så måste vi också reglera den handel som finns på ett sätt som utesluter exploatering av människor och miljö. Då kan vi inte acceptera att människor saknar mänskliga rättigheter i arbetslivet, fackliga rättigheter och möjligheter att påverka sin arbetssituation. Då kan vi inte acceptera att det produceras varor som är billiga men där kostnaden får betalas av dem som är underbetalda och saknar möjligheter att påverka sin arbetsmiljö och som ofta inte orkar med ett arbetsliv i längre än 10–15 år.

Det perspektivet måste finnas med. Fri handel leder till exploatering. Handel med hänsyn tagna till miljö och människor kan leda till utveckling.

Anf. 52 LARS LEIJONBORG (fp) replik:

Herr talman! Apropos egenvärde har det ett egenvärde för mig varje gång Lars Ohly får stå här och tala väl om demokrati. Eftersom han har sin historia med diktaturkramande och eftersom den historien tyvärr lever vidare in i oklarheter när det gäller de diktaturer som existerar i dag, till exempel Kuba, är det bra att Lars Ohly inför sina kommunistiska vänner runtom i världen deklarerar att han tror på till exempel fria val.

Men när vi kommer in på ekonomisk utveckling, som ju är viktig för att bryta hopplösheten och skapa större rättvisa i världen, har Lars Ohly inget recept. Nu när han förtydligar sig om handel visar det sig att han inte vill gå mot en ökad frihandel, utan mot en mer reglerad handel.

För mig är det här ganska enkelt; jag lyssnar på företrädarna för de fattiga länderna. De vill att USA och EU minskar sina jordbrukssubventioner och öppnar sina marknader för import från u-länderna. Därutöver vill de framför allt ha en avveckling av handelshinder. Men om man lyssnar på Lars Ohly framgår det att han vill ha fler handelshinder. Det var ett vackert anförande när det gäller problembeskrivningen som Lars Ohly höll. Men sanningen är att när det handlar om recept för att lyfta jordens hungrande miljarder ur deras fattigdom och hopplöshet så är den svenska kommunismen utan något effektivt sådant.

Anf. 53 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Det skulle ha ett egenvärde om Lars Leijonborg någon gång gjorde upp med den positiva syn på krig och ockupation som hans parti under Lars Leijonborgs ledning tyvärr har ägnat sig åt. Lars Leijon-

borg var en av de värsta krigshetsarna inför USA:s krigföring, invasion och ockupation av Irak. Lars Leijonborg har inte med ett ord tagit avstånd från vare sig invasionen eller ockupationen.

Lars Leijonborg hyllar staten Israel som ockuperar det palestinska landet och dessutom förtrycker palestinsk befolkning. Hur går det ihop med en rimlig demokratisyn, Lars Leijonborg? Var finns din trovärdighet i demokratifrågor?

Sedan har vi miljöfrågorna. USA vägrar att skriva under Kyotoprotokollet och vägrar att medverka till att minska de klimatpåverkande utsläppen trots att de själva står för 25 % av dessa utsläpp. Vad vill Lars Leijonborg göra åt det? Vilka metoder är du beredd att använda för att pressa USA till att inse att man inte kan leva på det sättet? Du är svaret skyldig, Lars Leijonborg.

(Applåder)

Anf. 54 MAUD OLOFSSON (c):

Herr talman! Katastrofen som drabbade vårt land den 26 december är svår att sätta ord på. Alla de människoöden och den gränslösa sorg som speglats i tv, tidningar och radio de senaste veckorna går rakt in i hjärtat. Bilderna av tragedin har nått in i varje hem och etsat sig fast på varje näthinna. Då finns det inte mycket att tillägga i beskrivningen av det ofattbara.

Och som om det inte var nog, har den storm som den 8–9 januari svepte fram över södra Sverige försvårat livet för hundratusentals. Mångas hela livsverk och besparingar föröddes när träden föll och knäcktes. Det har tvingat många från hus och hem under lång tid framöver i väntan på elektricitet.

Även om rapporteringen kring den katastrofen hamnat i skuggan av flodvågen måste den kallas för vad det är, nämligen en katastrof, även om de två inte kan jämföras på något sätt i fråga om människoliv.

När jag besökte de drabbade områdena i veckan var det många som just efterfrågade uppmärksamhet kring följderna av stormen. De efterlyste också ett aldrig så litet uttalande av statsministern själv, och i dag, nästan två veckor senare, har det kommit.

Virke för bortåt 40 miljarder kronor ligger huller om buller i våra skogar som ett resultat av stormen. Skulle man stapla detta i en tre meter hög virkestrave skulle den räcka från Stockholm till Madrid och från Madrid till Stockholm igen. Det är ofantligt stora värden. Det är en ofantlig katastrof som drabbar den enskilde, men det är också stora värden som går till spillo för landet Sverige. Många gör nu sitt bästa för att rädda dessa värden.

Men samtidigt är det inte de ekonomiska värden som gått förlorade som de drabbade mest pratar om. Nästan varenda en beskrev i stället både gripande och tröstlöst den uppgivenhet de känner när de ser hela sitt livsprojekt förstört och slaget i spillror. Det är lätt att känna frustrationen när man ser tåren i ögat hos den man som just fått se sin barndoms skog blåsa sönder. Det är lätt att känna förtvivlan hos barnfamiljen som just köpt en skogsgård för att starta ett nytt liv på landet men som nu står där utan skog och utan intäkter och med bara skyhöga räntor och amorteringar kvar.

Det är lätt att ge upp inför det övermäktiga i det vi ser omkring oss. Det handlar om mänskliga tragedier och ekonomiska återverkningar i decennier framöver.

Men det är nu vi inte får svika. Det är just i tider av svåra påfrestningar, av nöd och av oro som människor måste kunna sätta sin tilltro till dem som är valda att styra. Regeringar och riksdagar behövs inte främst när allt fungerar, utan de behövs som bäst när saker och ting vänds upp och ned och när vår vardag förbyts i kaos.

Därför är det viktigt att nationell samling inte blir samma sak som nationell tystnad. De som har drabbats måste få komma till tals och lyssnas på. Brister måste diskuteras öppet så att erfarenheterna kan leda till en förbättring.

Det är också viktigt att varje gång utkräva ansvar. Vi väljer inte våra företrädare för att de bara ska visa ledarskap i vardagslunken, utan framför allt för att de ska visa ledarskap när ledarskapet sätts på prov och inte skylla ifrån sig på medarbetare längre ned i organisationen. Ett sådant ledarskap väcker inget förtroende.

Utan tvekan har det funnits klara brister i hur vårt land och våra företrädare har handskats både med flodvågen i Sydostasien och med stormen i södra Sverige. Det har tagit lång tid att inse att det är katastrofer vi har att göra med och att det krävs snabba beslut på högsta nivå. Det har varit oklart vem som har haft det yttersta ansvaret för att sätta i gång insatser och när regeringen måste fatta beslut. Det har tagit tid att formulera svaren på människors frågor just när de som bäst behövt de snabba svaren.

I kriser sker saker väldigt snabbt. Det är svårt att överblicka. Det är många som drabbas på en gång. Det är också klart att det görs misstag i sådana situationer. Det förstår alla.

Därför vore det också klädsamt om statsministern kunde erkänna, precis som försvarsministern gjorde i Sälen, att det har begåtts misstag av regeringen och också av statsministern själv när det gäller flodvågskatastrofen. Som jag sade tidigare tror jag att väldigt många skulle uppskatta om statsministern sade: Jag tar på mig det fulla ansvaret. Jag skulle ha reagerat tidigare. Jag skulle ha skaffat mig mer information. Men med de nya erfarenheter som jag nu har fått kommer jag att organisera arbetet bättre, så att vi gör det bättre nästa gång.

Jag tror att det skulle väcka stor respekt.

Herr talman! Samtidigt som vi studerar vad som skett för att på ett riktigt sätt ge underlag för att utkräva ansvar måste vi också dra lärdomar. Vi måste utnyttja den kunskap vi har fått för att minska tragediernas omfattning i framtiden.

Det finns en risk att vi nu, i spåren av flodvågskatastrofen och stormen, bygger en organisation för att hantera just flodvågskatastrofer och stormar. Men vi vet inte vari nästa kris består, bara att den förr eller senare drabbar oss. När vi talar om krishantering måste vi tala om förmågan att klara av alla kriser i all sin olikhet.

Men i all den olikheten finns också likheter. Vi vet att kriser hotar liv och lem eller grundläggande värden, att de är svåra att överblicka, att det är svårt att nå ut med information och att det krävs insatser från många håll i samhället. Vi vet att de alltid har en tendens att hända vid fel tillfälle – det ligger liksom i sakens natur.

Det som har inträffat – alla de personliga tragedierna, människor som har förlorat anhöriga, förödd egendom och självmord i krisens spår – är en tragisk och kuslig påminnelse om att de största hoten i dag inte bara är militära och inte heller bara nationella.

I stället ser vi hot som är svåra att bedöma. Vilka är militära hot och vilka är civila? Vare sig det är terrorism, miljökatastrofer, krig eller något annat och vare sig de händer här eller någonstans i världen drabbar de civila hoten också svenskar. När hoten är komplexa och mångsidiga måste också skyddet mot hoten kunna se annorlunda och olika ut. Då måste vi kunna använda alla resurser vi har i samhället och vara väl förberedda och tränade. Det gäller myndigheter, politiska organ, frivilligorganisationer, företag och medborgare.

Förr i tiden levde totalförsvarstanken. När hoten främst var militära skulle vi planera så att andra verksamheter kunde stötta vårt försvar. I dag är det kanske tvärtom. Det finns väldigt mycket kunskap och erfarenhet hos militären som vi måste kunna använda också vid civila kriser.

När det mest akuta skeendet efter både flodvågen och stormen har lagt sig ska vi ta hand om de långsiktiga konsekvenserna. Medborgarkommissionen kommer att spela en mycket viktig roll i att både utkräva ansvar och lyssna till alla drabbades erfarenheter. Men redan nu tycker jag att finns det tre lärdomar att peka på.

För det första är det ytterst regeringen som måste visa ledarskap när det krisar. Aldrig så duktiga myndigheter kan inte ersätta regeringens ansvar att fatta beslut och sätta in åtgärder.

Därför måste regeringen ha en rejäl krishanteringsförmåga. Vi ska inte behöva vänta i dygn på att det finns en fungerande organisation, innan vi har en bild av vad som hänt och innan beslut kan börja fattas.

Från alliansens sida har vi pekat på det här. Vi har lagt fram förslaget om en krisledningsfunktion vid Regeringskansliet och pekat på behovet av att det finns en förmåga att reagera snabbt och effektivt. Vi har gjort det därför att det uppenbarligen brustit i ledningen både i den här krisen och i flera dessförinnan.

Nu har statsministern möjligheten att ta det erbjudandet, att visa att vi gemensamt har ambitionen att förbättra vårt lands krisberedskap, i stället för att göra frågan till partipolitik och självförsvar.

För det andra: Alla synpunkter vi har på myndigheter till trots, så finns där en enorm kompetens. I Räddningsverket, Socialstyrelsen, Försvarsmakten och många fler myndigheter finns både viljan och förmågan att hjälpa till vid kriser. Det är så vi valt att organisera oss i Sverige, och då måste vi också räkna med myndigheterna och samordna deras insatser med det övriga samhället.

Både flodvågen och stormen säger oss att det funnits en tveksamhet mot att lita på myndigheternas bedömningar från regeringens sida, och därför har människor fått vänta på hjälp. Men på den punkten ger jag gärna utrikesministern och försvarsministern rätt. Myndigheterna måste få veta att de både kan och förväntas agera. Tänk på brandkåren! Inte väntar de på klartecken från kommunstyrelsens ordförande innan de åker ut och släcker bränder. De åker på eget ansvar. De samordnar sig när det är stora kriser.

När jag var i Alvesta i veckan fick jag se ett praktexempel på hur det borde fungera på fler håll. Jag träffade räddningstjänst, polis, bered-

skapspolis, militär, socialtjänst och övrig kommun, alla under samma tak. De hjälpte människor som behövde ström, som behövde mat, som behövde omsorg, som var oroliga och som mådde dåligt – utan att bry sig om vilket stuprör i Myndighets-Sverige som formellt sett hade ansvaret. Där har man kopplat ihop stuprören med en hängränna där information sprids snabbt, och där man tillsammans försöker man lösa varje individs speciella problem. Det är ett exempel som jag gärna lyfter fram, och jag vet att det finns många liknande organisationer runtom i Sverige.

Deras hälsning till mig var: Centralisera nu inte all verksamhet som polis, militär och andra funktioner så att vi tappar den lokala kontakten! Vi finns nära människorna, och vi ska finnas där. Vi känner trakterna, vi vet vilka resurserna är och vi är vana utifrån olika kompetens att lösa olika kriser. Det är en trygghet ute i bygderna. Glöm aldrig det!

Det är också många som i dessa dagar ställer sig frågan hur vi 2004 kan bygga ett samhälle som är så sårbart. Många är de som inte ens haft nödtelefon i flera dagar. Många har än i dag ingen ström och ingen fast telefon. Det finns företag som i snart två veckor inte har kunnat producera på grund av dålig strömförsörjning. Jag tror inte att det är någon som tänker sig att allting ska fungera perfekt jämt, men borde vi inte kunna ställa större krav på statliga elbolag, järnvägsföretag och teleföretag? Vi måste ställa krav på högre säkerhet och krav på samarbete för att minska sårbarheten.

På samma sätt måste vi vara förberedda så att vi inte förlamas av en katastrof som den i Sydostasien utan så att vi omedelbart kan starta arbetet för att lindra dess konsekvenser. Vi måste i förväg ha tänkt ut vilka resurser vi har för att kunna bistå och hjälpa.

För det tredje: Den viktigaste lärdomen av dessa kriser är hur fantastiskt stark människors solidaritet och medkänsla med varandra är.

Vi har sett semesterfirare i Thailand hjälpa till med att röja och bärga kroppar. Vi har sett taxichaufförer som har skjutsat hem hjälpbehövande och frivilliga läkare och sjuksköterskor som erbjudit sin hjälp. Vi har sett dem som ställt upp som medmänniskor ute på flygplatserna, och vi har sett det i form av en aldrig tidigare skådad vilja att skänka pengar till ett drabbat område.

Samma sak har vi sett när stormen slog till mot södra Sverige. Många har öppnat sina hem för dem som saknat el, vatten och telefon. Människor har hjälpt till för att röja upp, inte bara framför sina egna hem utan också på ledningsgator och vägar som egentligen inte är deras ansvar. Vi har sett hur frivilliga hjälpt till att köra vatten och driva värmestugor.

Och i båda kriserna har vi sett hur mängder med människor, som visserligen har till jobb att vara till hands, ställt upp långt mer än man kunnat räkna med, hur personal har jobbat övertid och dubbel övertid, hur anställda på resebyråer med några timmars varsel åkt till Thailand, hur kraft- och skogsarbetare från norr omedelbart åkte söderöver och också hur människor från många andra länder erbjudit sin hjälp till oss.

Och bland dem som har drabbats har det visats en enorm handlingskraft, en förmåga till företagsamhet för att gemensamt ta sig igenom det som hänt och en vilja att inte bara ta emot hjälp, utan också att ge hjälp. Sverige är i dag ett land fullt av vardagshjältar.

Denna handlingskraft måste mötas med motsvarande handlingskraft från regeringen. I stormens spår handlar det om tillstånd för lagring av

virke, bättre villkor för skogsskadekontot och mer pengar till återplantering, och vi kommer att noga följa de löften som regeringen har gett här i dag.

Men det är också viktigt att i flodvågskatastrofens spår lova att hjälpa de medborgare som får problem med försäkringsfrågor eller skattefrågor. Att myndigheterna verkligen ser individens problem och löser dem praktiskt kommer att ha stor betydelse för sorgearbetet framöver.

Mitt i all sorg och saknad är det också engagemanget som inger hopp för framtiden. Mitt i alla beskrivningar av förödelse och tragedi är det just denna ljuspunkt som säger oss att vårt samhälle är starkt – att vi tillsammans, när vi ställer upp på varandra, kan utträtta underverk.

Under lång tid har den kraften försumrats när myndigheter förväntats utträtta mer och mer för oss, men vi alltför sällan fått frågan: Och vad kan *du* bidra med? Mängder med frivilligörelser, kyrkor och engagerade medborgare har funnits, men sällan ombetts hjälpa till. Och nu, när behovet är som störst, så har den frivilligheten och medmänskligheten blommat upp. Vi kan stödja detta.

Även i de mörkaste tider finns det dock ljusglimtar. När vårt land under så kort tid drabbats av två stora påfrestningar kan det vara svårt att se, men mitt i alltihopa så finns den mänskliga värmen och den mänskliga sammanhållningen – solidariteten i arbete. Det ger i alla fall mig ett visst hopp om framtiden och en förhoppning om ett 2005 som fortsätter bättre än det började.

(Applåder)

Anf. 55 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Centerpartiet har tillsammans med Vänsterpartiet och Miljöpartiet varit ett parti som arbetat starkt för en svensk kärnkraftsavveckling, en ståndpunkt som grundades för mycket länge sedan och som har gett respekt. Vi har sett Centern som ett parti som har varit trovärdigt i frågan om att avveckla såväl kärnkraft som fossila bränslen och i stället satsa på förnybara energikällor och sparande, och därigenom inte låsa fast oss vid gamla energisystem.

Min fråga nu är inte retorisk, men den bygger på att Centerpartiets Staffan Danielsson i en debatt i tisdags med Mona Sahlin sade att det är mer angeläget att stoppa satsningar på fossilgas än att avveckla kärnkraften. Så har vi och Centerpartiet aldrig ställt frågan förut.

Att ställa växthuseffekten mot riskerna med kärnkraften ger ju signaler om en begränsad förståelse för hela idén om ett hållbart energisystem. Dessutom kallade Staffan Danielsson i debatten kärnkraftsfrågan för gårdagens stora miljöfråga. Det är ju rent bisarrt! Alla de problem och faror som kärnkraften innebär kvarstår: avfallslagringen, säkerhetsriskerna och uranbrytningens omfattande miljöpåverkan. Vad är det då som motiverar en omsvängning? Är det så att i alliansbyggandets namn är Centerns politik försumbar?

Anf. 56 MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Jag tror att om vi tittar lite vidare på den här frågan så kan man se att just omställning av energi- och bränslesystem är en av nycklarna för att få en hållbar värld. Jag tror att ingen tvivlar på Centerpartiets engagemang när det gäller denna energiomställning.

Sedan kan vi konstatera att vi inte har haft någon politisk majoritet under lång tid som har gjort att vi har kunnat åstadkomma det. Men jag tror att alla förstår att om vi en dag ska kunna få slut på kärnkraftsanvändningen – det kommer vi att behöva en dag – så måste vi ersätta den med någonting annat.

Min och Centerpartiets ambition har hela tiden varit – det är därför vi också har en uppgörelse, och det är därför vi har röstat som vi har gjort i riksdagen – att göra denna omställning så ansvarsfull och klok som bara är möjligt.

Jag ser framför mig också att vi i ett europeiskt perspektiv kan göra samma omställning, så att vi får denna hållbara utveckling och så att vi minskar klimatpåverkan. Det är också ett sätt att lösa de globala miljöproblem som vi har runtom i världen.

Du kan väl lita till de beslut som vi har fattat här i riksdagen och till de utfästelser som vi har gjort när det gäller kärnkraftsavvecklingen. I de inriktningar som vi har i våra motioner kan du se var Centerpartiet står. Hållbar energiförsörjning är A och O för att vi ska kunna klara miljömålen. Men vi ska göra det lugnt och sansat och i en trygg omställning. Annars blir det väldigt besvärligt för vårt samhälle.

Anf. 57 LARS OHLY (v) replik:

Herr talman! Jag sade från början att min fråga inte var retorisk, utan jag är bekymrad om den hållning som uttrycktes här i kammaren i tisdags innebär att Centerpartiet numera börjar ställa fossila bränslen mot kärnkraftsavveckling och därigenom ändrar uppfattning. Nu kom ett väldigt våltaligt och mångordigt svar, men jag kunde inte riktigt tolka in om vi ska fortsätta det samarbete som vi, Socialdemokraterna och Centerpartiet har för att avveckla den svenska kärnkraften och ersätta den med förnybar energi och sparande. Jag hoppas att så är fallet, och jag hoppas verkligen att Centerpartiet inte är beredda att sälja ut sin politik för förmånen att få ingå i en fyrpartiregering.

Anf. 58 MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Som jag sade tror jag inte att någon tvivlar på Centerpartiets engagemang för en hållbar energiförsörjning. Jag tror att alla förstår att ska vi klara av att avveckla kärnkraften på ett bra och ansvarsfullt sätt måste man också introducera andra energislag. Det trodde jag också att Lars Ohly förstod, men så är fallet. Det är också därför som vi har lagt fram förslag i den här riksdagen för att kunna klara omställningen. Det är också därför som vi vill stimulera andra energislag, som är långsiktigt hållbara. Det är för att vi tror att det är bra för miljön och för människorna i framtiden om vi klarar den omställningen.

Jag vill också tillägga att jag tycker att det är väldigt viktigt att inte bara se energifrågan utan också bränsleförsörjningen och omställningen av bränslesystemen som ett sätt att angripa miljöproblemen. Om vi inte klarar att gå från ett fossildrivet bränslesystem till något annat kommer vi inte att klara miljömålen. Här finns mycket för marknaden att göra. Här finns mycket för Sverige att göra. Vi har råvaruresurser. Vi har resurser som vi kan göra väldigt mycket av. Då ska vi använda detta till att skapa jobb och utveckling i Sverige, men också ställa om så att vi får ett hållbart bränslesystem både här i Sverige och i Europa i övrigt. I båda de här

frågorna, omställningen av bränsle och omställningen av energisystem, pågår ett intensivt arbete på europeisk nivå. Vi kommer att stödja den utvecklingen fullt ut.

Anf. 59 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Maud Olofsson, jag tycker att det är bra att ni börjar engagera er i efterverkningarna av stormen i södra Sverige och lägga förslag om detta och inte bara ägna er åt att kritisera regeringen för slöhet och långsamhet.

När jag var nere några dagar efter stormen i Småland möttes jag av mängder av problem, människor som drabbats väldigt hårt av att skogen har fallit. Deras livsverk har förstörts. Men de som var allra mest förtvivlade upplevde jag ändå var dem som såg att de inte skulle få tillbaka strömmen på flera veckor. Tänk om vi får en situation där det blir tio tjugo grader kallt nere i Småland under den här tiden. Nu har vi haft tur, kan man säga. Det har inte blivit så kallt. Det är bara en stor tur det handlar om.

Jag har engagerat mig för att se till att den här typen av saker inte ska hända igen. Vi måste få en lagstiftning som faktiskt ställer mycket tuffare krav på elbolagen, både det statliga Vattenfall och de privata bolagen. Men i det som Maud Olofsson läste upp och talade om var det ingen kritik mot de privata bolagen, och det är faktiskt Sydkraft som i dag har kunder som fortfarande är utan ström och kommer att vara det i flera veckor till. Vattenfall har, bara på grund av tur, inte drabbats den här gången. Deras kunder har klarat sig. Men jag tycker att jag måste få ett besked från Maud Olofsson. Ställer Centern och Maud också upp på en ordentligt tuff lagstiftning för att skydda konsumenterna och skärpa kraven så att även privata elbolag ska bli skyldiga att göra vad som står i deras makt, använda modern teknik, för att se till att garantera strömmen i framtiden?

Anf. 60 MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Ibland är det tråkigt att stå och säga ”vad var det jag sade”, men den här diskussionen har jag varit med om oerhört länge, om sårbarheten. Jag kommer ihåg när vi lade fram förslaget om digital allemansrätt i slutet av 90-talet. Då sade vi: Bygg nu bredband i hela Sverige. Lägg ned kablar överallt i Sverige och gör det som en samhällelig uppgift. När ni lägger ned kablar, lägg ned elkabeln bredvid. Ingen gav oss det stödet då. Men kom ihåg: Hade vi satsat de 60–70 miljarder som vi hade budgeterat då, som fanns i beräkningen av den här kostnaden, hade vi inte varit i det läge som vi i dag är i. Men inte heller Peter Eriksson fanns då för att rösta för det här förslaget.

Nu är vi där. Nu ser vi den här sårbarheten. Jag är besviken på regeringen som gång efter gång bara säger: Vi ska åtgärda problemet. Det borde grävas ned lite mer kablar. Vi borde ställa lite mer krav. Om nu Peter Eriksson är en sådan god vän av regeringen och försvarare av regeringen hoppas jag också att Peter Eriksson kommer att ha det inflytande på det här som behövs. Kan du inte i så fall se till att regeringen lägger fram sådana förslag som gör att man ökar säkerheten? Jag tror att man måste koppla till koncession och annat, just jobba in de kraven, så att vi kan garantera säkerheten. Det här är inte rimligt.

Jag tycker också att vi ska vidga det och se: Vad är mobiltelefon-  
täckningen värd när den slås ut först? Vad är telefon-  
täckningen värd när vi inte ens har SOS Alarm? Flera dagar är vi utan SOS Alarm – och vi skri-  
ver 2005! I ditt samarbete med regeringen har du en del att göra. Jag tror  
inte att någon kommer att motsätta sig att vi ökar takten i detta och ställer  
ökade krav på säkerheten. Men det är förslagen som måste komma fram,  
och där har vi inte sett något än.

Anf. 61 PETER ERIKSSON (mp) replik:

Herr talman! Det var inte ett riktigt bra svar. Tyvärr är det så att i  
Maud Olofssons huvudanförande ställde hon krav på Vattenfall, men inte  
något i övrigt. Nu var det också en otydlighet kvar.

Jag tror att jag kan garantera att så länge vi har ett samarbete med So-  
cialdemokraterna kommer vi att kunna se till att vi får fram en lagstift-  
ning som gör att vi skärper den här frågan betydligt. Vi ställer det som ett  
absolut hårt krav inför framtiden. Det här får inte upprepas igen. Den här  
gången är det Sydkraft, och det finns andra stora privata elbolag som  
måste få de här tuffa och tydliga kraven på sig. Jag skulle faktiskt vilja  
att Maud Olofsson också tydligt sade ifrån att hon vill ha en bra, tuff  
lagstiftning som ser till att konsumenterna får ett starkare skydd och som  
gör att både privata och statliga bolag måste göra vad de kan och an-  
vända modern teknik. Det kan väl inte vara så svårt att säga det tydligt.  
Eller är det så att de privata bolagen ska få hålla på och satsa sina pengar  
på att i första hand prioritera aktieägarna och strunta i sina konsument-  
er, strunta i företagen som nu inte kan fungera på lång tid?

Anf. 62 MAUD OLOFSSON (c) replik:

Herr talman! Jag är ledsen om jag är så hemskt otydlig att det här inte  
framgår. Jag nämnde just att jag tycker att vi ska använda koncessionen  
som ett sätt att ställa krav på elbolagen. Då ingår naturligtvis alla elbolag.  
Vad jag ville vidga frågan till att gälla är att det både är elförsörjning och  
telefon, så att vi kan klara alarmeringen, SOS-alarmeringen. Jag nämnde  
mobiltelefonin och att också kunna klara den säkerheten.

Jag hörde från Alvesta när jag var därnere att man nu köper telefon-  
kort i Köpenhamn, för om man köper dem i Köpenhamn kan man an-  
vända alla mobiltelefonbolag, vilket man inte kan göra om man köper här  
i Sverige. Det hade man räknat ut på räddningstjänsten. Det finns alltså  
många bitar i det här där vi behöver lägga fram förslag för att öka säker-  
heten och minska sårbarheten. Det visade Åke Pettersson väldigt tydligt i  
sin sårbarhets- och säkerhetsutredning. Vi har till fullo ställt upp på den  
utredningen.

Nu väntar jag med spänning på de förslag som regeringen ska komma  
med. De facto är det ju så att regeringen inte har kommit med några för-  
slag trots att Miljöpartiet och Peter Eriksson har varit där. Kom med  
förslagen så ska vi diskutera. Vi har väntat länge på dem.

Anf. 63 PETER ERIKSSON (mp):

Herr talman! Vi har varit med om en period i Sverige och i stora delar  
av övriga världen som vi hoppas att vi inte ska behöva uppleva på myck-  
et länge igen. Det har varit stora katastrofer, enorma tal av döda och  
skadade, miljökatastrofer och naturkatastrofer av ovanliga dimensioner. I

detta läge är det viktigaste av allt att de som drabbas kan känna att samhället är något vi har tillsammans.

De som överlevde flodvågen, de som överlevde stormen men ruinerades och de som i dag ännu inte har fått ström till hus och företag måste kunna känna att de inte är helt lämnade i sticket. Vi andra måste åtminstone vara beredda att hjälpa till.

Det katastrofarbete som har varit uppvisar både brister och positiva sidor. Vi har dock inte när det gäller stormen haft resurser för att klara elbristen. De företag som har fått ansvar för elförsörjningen har prioriterat helt andra saker än sina kunder och en bra garanti för att de ska kunna leverera den ström de är satta att leverera.

Denna känsla gäller på samma sätt det globala samhället. Människor och länder runt Bengaliska viken som har drabbats oerhört hårt måste också kunna känna att den övriga världen ser och är beredd att göra stora insatser för att hjälpa. Jag vill därför att de beslut som har tagits och de insatser som har gjorts av bland annat regeringen rörande bistånd till den regionen också följs upp ordentligt med garantier om att vi kommer att fortsätta också 2006 och 2007 för att kontinuerligt och långsiktigt göra insatser i regionen för att återuppbygga det som för oss som ser det på bild, på håll, ibland ser ut som atombombsnedslag eller effekter av ett krig. Jag tänker på bilder man har sett från andra världskriget.

Den andra stora frågan är klimatfrågan. Det är för sent att diskutera huruvida växthuseffekten kommer och om vi människor kan påverka klimatet. Nu är vi där. 1998 var det varmaste året på åtminstone 1 000 år. Enligt det välrenommerade klimatforskningsinstitutet Hadley i England är fakta bedövande entydiga. De tio varmaste åren vi känner till sedan mätningarna startade på 1800-talet har alla inträffat efter 1991. Faktum är att nio av de tio varmaste åren på jorden under denna period har inträffat under de tio allra senaste åren.

Nu är varningar meningslösa. Nu måste diskussionen handla om hur samhället ska möta effekterna av ett förändrat klimat och hur vi ska agera för att denna långsiktiga katastrof ska begränsas så mycket som möjligt för våra barn, våra barnbarn och för våra barnbarnsbarn. Hur ska vi kunna förebygga? Hur ska vi kunna göra insatser för att minska effekterna?

Livet efter vågen och stormen är annorlunda. Fler vet, inser och känner att vi, trots all vår mänskliga kultur och civilisation, ändå inte står över naturen. Vi är i grund och botten lika beroende av moder jord och naturens godhet som vi alltid har varit. Effekterna både av jordbävningen under Bengaliska viken och av stormen i södra Sverige blev betydligt värre än vad som hade varit nödvändigt. Vi människor har genom våra ingrepp i naturen gjort dessa katastrofer värre. Det gäller både i Småland och i Thailand.

Det kortsiktiga arbetet kommer den närmaste tiden att handla om att här hemma ta hand om de fallna skogarna. Vi måste hantera situationen att vattenavrinningen kommer att öka. Översvämningskatastroferna kommer att vara värre i framtiden i de här områdena. Vi måste försöka få mer stormsäkra skogar. Vi måste plantera mindre gran och se till att vi planterar nya skogar som har förutsättningar att leva tills träden blir vuxna. Vi måste också satsa stora resurser på att minska sårbarheten i samhället och föra över resurser från de gamla militära delarna som i dag

inte längre behövs för att vi inte har några militära hot längre. Vi måste också satsa på att få ett säkrare och mindre sårbart samhälle när det gäller el och tele. Det finns också en rad andra problem, till exempel järnvägen, som inte heller har fungerat i rimlig omfattning efter att det har blåst.

Detta borde vi klara av. Det finns en annan sak som jag är mer orolig för. Jag känner en växande oro för om våra politiska system världen över klarar av de stora och svåra omställningar som krävs för att hantera miljö- och klimatfrågorna. Klarar vi politiker att fatta långsiktigt nödvändiga beslut? Detta är antagligen demokratins stora utmaning i vår tid. Den är många gånger större och mer avgörande än kampen mot terrorismen eller de militära hot och krig som tidigare har dominerat i mänsklighetens historia.

Många människor vill dock inte förstå. Det kortsiktiga och det nära känns mycket viktigare – och vi beslutsfattare hukar och väljer att smeka medhårs, låter bli att fatta besluten eller till och med agerar tvärtom för att tillfredsställa opinioner och medier.

I USA installeras i dag George Bush som världens mäktigaste man en andra gång. Men USA vägrar att skriva på Kyotoprotokollet, som ändå bara är en tunn kompromiss och ett första steg av många nödvändiga. Men även här i Sveriges riksdag finns tyvärr gott om förtroendevalda som ägnar sin tid åt att motarbeta små steg i rätt riktning. Alldeles för många lägger sin tid på att bromsa och stoppa nödvändiga beslut i stället för att vara en del av lösningen för framtiden.

För mig utgör demokratin vårt stora hopp. Men tiden går, och ännu är det ytterst lite som har gjorts för att verkligen nå en förändring. Vi behöver en förändring.

Vi måste vara beredda att ställa om energisystemen till förnybara och långsiktigt uthålliga energislag. Vi måste sluta förbränna olja och kol. Vi måste vara beredda att acceptera att omställningen också innebär en del uppoffringar. Vi måste ställa om kommunikationerna så att vi minskar utsläppen drastiskt de kommande decennierna. Vi måste bygga ett robustare och mindre sårbart samhälle. Vi måste orka med att lämna ett hyggligt liv till dem som kommer efter. Vi måste ta ett gemensamt ansvar, och vi måste bli fler som tar ställning, också i den här kammaren, och arbeta inte bara för de akuta problemen efter natur- och miljökatastrofer utan också långsiktigt för att begränsa katastroferna i framtiden.

Med denna uppmaning avslutar jag mitt anförande, och jag riktar min uppmaning inte bara till er som sitter här i kammaren utan också till alla er som tittar och lyssnar på debatten hemma.

(Applåder)

Partiledardebatten var härmed avslutad.

## **Ajournering**

Kammaren beslutade kl. 16.20 på förslag av förste vice talmannen att ajournera förhandlingarna till ca kl. 16.25 då statsrådet Ulrica Messing skulle lämna information om läget med anledning av stormen i södra Sverige.

*Information från  
regeringen*

**2 § Information från regeringen om läget med anledning av stormen i södra Sverige**

Anf. 64 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Allas vår uppmärksamhet har de senaste veckorna riktats mot den ohyggliga katastrof som inträffat i Sydostasien. De vittnesbörd som nått oss berättar om en fasansfull naturkatastrof med ofattbart lidande.

Vi är alla djupt berörda och djupt skakade av det som hänt. Hela svenska folket har visat att vi hyser stor medkänsla med dem bland oss som drabbats och förlorat sina anhöriga. Vi visar vår solidaritet och är generösare än någonsin mot de thailändare, lankeser, indier och indonesier som förlorat sina anhöriga, sina hem och sin försörjning.

Men, herr talman, en kort tid efter katastrofen i Sydostasien, natten mellan den 8 och den 9 januari, inträffade en stor storm i södra Sverige. Värst drabbade är Kronobergs, Jönköpings och Hallands län, men även andra län är hårt drabbade.

Även stormen här i Sverige har inneburit tragedier. Många människor är drabbade av stormens skadeverkningar. I skuggan av naturkatastrofen i Sydostasien känner, vet jag, många människor som är hårt drabbade av stormen en klivenhet – en klivenhet inför hur stormen här i Sverige kan jämföras med det som hänt i Sydostasien.

Just därför är det viktigt att framhålla att med svenska mått mätt är stormen i södra Sverige en naturkatastrof. Det är den största naturkatastrof som drabbat vårt land i modern tid. Också stormen i södra Sverige har inneburit ett stort lidande. Över tio människor har omkommit.

Regeringen bedömer stormskadorna som mycket omfattande på såväl skog, elförsörjning och telekommunikationer som väg- och spårframkomlighet. Fortfarande finns det hushåll som inte fått tillbaka sin ström eller har en fungerande telefon.

Förutom att vardagslivet försvåras skapar givetvis en situation utan ström och telefon också en oro och isolering. Jag känner starkt med dem – privatpersoner, företagare och lantbrukare – som fortfarande tålmodigt väntar på en fungerande strömförsörjning eller på en kopplingston i telefonen.

Herr talman! Stormens åverkan på skogen innebär också att många skogsägare fått se sina livsverk och utkomstmöjligheter gå om intet. Det är både en personlig tragedi och ett hårt slag mot en av Sveriges viktigaste näringar.

Det är nu allas vårt ansvar att göra vad vi kan för att mildra de skadeverkningar som följer i stormens spår. Jag vill därför informera riksdagen om vilka åtgärder som vidtagits och vilka åtgärder som regeringen ser ett behov av att vidta.

Jag har, herr talman, respekt för att jag egentligen ska hålla mig till tio minuter. Men jag hoppas att ni som ledamöter i denna kammare har

överseende om jag överskrider tiden något lite. Jag ska noga koncentrera mig.

Det är nämligen min intention att framför allt uppehålla min information kring vårt arbete med att ta hand om det virke som blivit skadat av stormen. Men först vill jag säga några ord om läget vad gäller infrastrukturen och telekommunikationerna.

När det gäller stormens påverkan på framkomligheten på vägar och järnvägar kan regeringen konstatera att Vägverket och Banverket omedelbart började sitt arbete med att göra vägar och banor farbara. Stora delar av trafiksystemet, både för bil och för tåg, kunde relativt snart tas i bruk, om än med reducerad trafik. Riksvägar och Europavägar var öppna för trafik redan på söndagskvällen, ett dygn efter stormen. Men givetvis återstår fortfarande problem på mindre vägar och framför allt på enskilda vägar.

Mest kännbar är svårigheten med att få i gång Kust-till-kust-banan och Södra stambanan. Banverket öppnar Södra stambanan i dag, men sträckan Hässleholm–Alvesta kommer ännu en tid att köras med enkel-spårdrift. Banverket bedömer att trafiken på Kust-till-kust-banans sträckning Göteborg–Värnamo kan öppnas i morgon, fredag, och att hela sträckan successivt kommer att öppnas nästa vecka. Givetvis återstår mycket annat arbete. Skadade viltstängsel och vägmärken utmed vägarna liksom skadade stängsel och träd utmed banvallarna kommer att kräva insatser. Arbetet med detta fortsätter nu kontinuerligt.

Jag vill avslutningsvis när det gäller infrastrukturen nämna att Vägverket inte bara har kraftsamlat för att göra vägar framkomliga igen utan också har lånat ut sina mobila reservaggregat till servicehus och till andra offentliga lokaler.

Jag vill även kommentera det aktuella läget för telefonförsörjningen. I dagsläget saknar 29 000 hushåll fortfarande fast telefonförbindelse. Den största anledningen till detta är avsaknaden av elförsörjning, som påverkar kommunikationssystemen vid telestationer och basstationer. Det gäller både fast telefoni och mobilnäten. Generellt fungerar mobiltelefonin bättre än den fasta i de berörda länen. Reparationerna, särskilt för det fasta nätet, blir nu alltmer orienterade mot enskilda kunder. Det gör att återstående reparationsarbeten tar längre tid och att enskilda hushåll kommer att få vänta länge än för att få tillbaka sin telefon.

Operatörerna, som tillhandahåller en allmänt tillgänglig fast telefoni-tjänst, ska enligt dagens lagstiftning uppfylla rimliga krav på god funktion och teknisk säkerhet samt på uthållighet och tillgänglighet vid extraordinära händelser i fredstid. PTS utövar tillsyn över detta. Den ska nu utvärdera huruvida operatörerna kan sägas svara upp mot lagen. Lagen om elektronisk kommunikation ställer dessutom krav på att alla operatörer för allmänt tillgängliga telefoni-tjänster, även för mobiltelefoni, ska försäkra oavbruten tillgång till larmtjänster. PTS kommer inom kort att rapportera till regeringen om operatörernas förmåga att svara upp mot dagens lagstiftning. Det är oacceptabelt att 112-numret slogs ut under delar av natten mellan den 8 och den 9 januari. Regeringen kommer nu att ställa hårdare krav på operatörerna.

Herr talman! Skadorna i skogen är omfattande. Skogsvårdsstyrelsen bedömer att 80 miljoner kubikmeter skog har fallit för stormen. Det mot-

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Information från  
regeringen*

svarar en hel svensk årsavverkning. Som jämförelse kan nämnas att stormen 1969 fällde 37 miljoner kubikmeter.

Det stod tidigt klart för regeringen att skadorna skulle vara omfattande och kräva omfattande åtgärder. Redan söndagen den 9 januari informerade jag mig om läget, både genom information från Skogsstyrelsens generaldirektör som själv reste runt i de berörda orterna och genom information från Vägverket och Banverket. Under måndagen den 10 januari formades en särskild statssekreterargrupp för att diskutera departementsövergripande frågor med anledning av stormen. Gruppen har haft kontinuerliga möten.

Tisdagen den 11 januari träffade jag företrädare för skogsindustrierna, skogsägarna, skogs- och träfacken. Vi gjorde då en första genomgång av de skador som då blivit kända med anledning av stormen. Under tisdagen publicerades även aktuell information om läget på regeringens webbplats. Frågor och svar uppdateras ständigt.

Under onsdagen den 12 januari besökte finansmarknads- och kommunminister Sven-Erik Österberg Kronobergs län för att informera sig om läget. Jag gjorde en liknande resa torsdagen den 13 januari till Jönköping och Kronobergs län tillsammans med företrädare för skogsägare, skogsindustrierna och de fackliga organisationerna för att träffa ansvariga myndigheter och berörda skogsägare och för att på plats se konsekvenserna av stormen.

Fredagen den 14 januari tog jag en första kontakt med min finska kollega för att informera honom om det akuta läget och vädja om att inte tillåta finsk lagstiftning uppmuntra till större avverkningar i finsk skog än under tidigare år.

Lördagen den 15 januari och söndagen den 16 januari påbörjades de satellitfotograferingar, som Skogsstyrelsen sedan ständigt uppdaterade mig om för att ge en tydligare bild av hur mycket skog som fallit i stormen.

I måndags, den 17 januari, samlade jag företrädare för skogs- och transportnäringen samt två transportfack för att gemensamt identifiera frågeställningar och problem vad gäller möjligheterna att så snabbt och så effektivt som möjligt ta hand om det skadade virke som ligger i skogen.

Tisdagen den 18 januari informerade jag riksdagens miljö- och jordbruksutskott om det arbete som pågår med anledning av stormen.

Herr talman! Under hela den tid som gått efter stormen har jag haft flera kontakter med landshövdingar i flera av de berörda länen för att hålla mig informerad om utvecklingen. Kommuner och länsstyrelser har gemensamt gjort ett viktigt och tidigt arbete. Givetvis har departementen också haft dagliga kontakter med berörda myndigheter och andra aktörer. Självklart står regeringen och Regeringskansliet också fortsättningsvis i nära kontakt med ansvariga myndigheter och berörda aktörer för att informera sig om behovet av olika åtgärder.

Våra åtgärder på kort sikt kommer att handla om att snabbt ta hand om det omkullfallna virket och skydda det mot skadeangrepp. Vi måste hjälpas åt för att få så mycket virke som möjligt ut ur skogen före sommaren. Det stora behovet av att avverka och ta hand om nedfallet virke kommer att kräva både stora personella resurser och ökad tillgång till skogsmaskiner. Samtidigt måste vi inta försiktighet. Att arbeta i storm-

fälld skog är riskfyllt, och det är därför viktigt att arbetet nu sker systematiskt och med personer med rätt utbildning och rätt utrustning. Förstärkt säkerhetsinformation har redan gått ut och kommer att fortsätta att gå ut regelbundet till små och stora skogsägare via skogsägarnas egen organisation och via skogsvårdsorganisationerna.

Vårt arbete kommer att kräva omDispositionering av skogsmaskiner. Sveaskog och Fastighetsverket har omfördelat sin maskinspark i södra Sverige, och det är regeringens förhoppning att andra bolag gör detsamma. Skogsvårdsorganisationerna inför förenklade rutiner för att underlätta hanteringen av avverkning. Systemet för avverkningsanmälningar har förenklats, och dispenser från sexårsregeln har införts. Det kommer också att krävas olika åtgärder för att möjliggöra effektiva transporter av virke till lagringsplatser och till industrin. Det innebär att nya logistikkedjor såväl inom södra Sverige som från södra Sverige till andra delar av vårt land måste skapas. Det kommer att finnas ett ökat behov av såväl kort- som långväga väg-, järnvägs- och sjötrafik. Olika åtgärder har nu vidtagits hos våra myndigheter för att underlätta transporterna. Vägverket har fått möjlighet att höja totalvikten för fordon på berörda vägar. På de vägar där det är möjligt kan det innebära att tyngre lastade fordon än i dag kan få tillstånd att färdas på vägen.

Vägverket har också möjlighet att under vissa förutsättningar ge dispens från gällande kör- och vilotider. Dessa åtgärder och andra frågor som kan underlätta transporterna diskuteras nu fortlöpande av Vägverket, skogsindustrierna, skogs- och träfacken, transportörerna och andra berörda. Om det anses behövas ytterligare fartyg än tillgängligt svenskt eller EU-flaggat tonnage kan Sjöfartsverket ge dispens till sådana fartyg som är flaggade utanför EU att bedriva cabotagetrafik i svenska vatten. Sjöfartsverket förbereder sig nu för detta genom att se över dispensrutinerna och öka beredskapen. Sjöfartsverket har dessutom nu en nära dialog med skogsindustrierna för att kunna bedöma behovet av andra åtgärder där svensk sjöfart ska spela en roll.

Banverket arbetar nu tillsammans med skogsbolag och tågoperatörer för att lägga upp logistiken för timmertransporter. Vagnar kommer främst att tillhandahållas av Green Cargo som både tillhandahåller egna vagnar och också hyr vagnar från grannländerna. Regeringen förbereder en översyn av möjligheterna till stöd för nödvändiga transporter.

För att kunna ta hand om virket krävs att lager i närområdet upprättas där timmer kan bevaras utan att förstöras. En inventering för lämpliga uppläggningsplatser sker nu av skogsägare i samråd med industrin och skogsvårdsorganisationen. Det kan exempelvis handla om nedlagda flygfält men även om vattenlagring. Regeringen ser även över möjligheten till ekonomiskt stöd för att underlätta nödvändig lagerhållning. För att förhindra att virket förstörs under hanteringen kan olika åtgärder behöva vidtas. Regeringen antog i dag en förordning som tillåter att det sker lagring av timmer på land med vattenbegjutning och lagring i vatten utan tillstånd från länsstyrelsen. Det räcker nu med en anmälan av lagring till kommunen, och därmed underlättas hanteringen.

Regeringen anser att virket i möjligaste mån ska skyddas mot skador från insekter med hjälp av så naturliga metoder som möjligt, men det kommer även att finnas behov av viss kemisk behandling. Det är viktigt att vi har en förberedelse för detta. Jag har därför tillsammans med mil-

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Information från  
regeringen*

jöminister Lena Sommestad träffat Kemikalieinspektionen, företrädare för skogsnäringen, skogs- och träfacken och andra berörda myndigheter i dag på eftermiddagen.

Avslutningsvis förbereder regeringen nödvändiga insatser för den återplantering som också måste komma till. Sverige ska även fortsättningsvis vara en stor skogsnation.

Herr talman! Detta är en kort rapport om läget så här långt. Det pågår naturligtvis mycket annat inom regeringen med anledning av stormen. Jag kan exempelvis informera riksdagen om att energiminister Mona Sahlin har kallat till sig energioperatörerna för att regeringen ska få en fullständig redovisning av hur operatörerna nu arbetar med information till kunderna, ersättning för elavbrotten till dem som drabbats och upp-  
röjningsarbete.

Jag kommer i morgon att träffa företrädare för försäkringsbolag för att försäkra mig om att de nu gör allt för att underlätta kontakten med sina kunder och svara på de viktiga frågor som alla skogsägare nu ställer sig.

Det är regeringens bedömning att fler åtgärder kommer att behöva vidtas allteftersom vi får en fullständig bild av stormens skadeverkningar. Nya behov kommer att uppstå. På regeringens hemsida uppdateras ständigt en lista över de åtgärder som har vidtagits av Regeringskansliet och av våra myndigheter. Där finns också länkar till andra berörda aktörer så att alla på ett enkelt sätt kan få tillgång till deras information.

Jag vill poängtera regeringens positiva inställning till många av de förslag som har kommit såväl från riksdagens ledamöter och partier som från berörda aktörer och skogsägare.

Jag vill också på regeringens vägnar passa på att tacka alla som har gjort och fortfarande gör stora och viktiga insatser för att röja upp och hjälpa utsatta människor.

Det är med värme och med ödmjukhet som jag tänker på de kvinnor och män som jag själv har mött under min resa i de berörda länen – värme, därför att alla nu hjälps åt för att stötta varandra, och ödmjukhet, därför att i stormens och orkanens spår har inte bara privata och gemensamma egendomar förstörts utan också gemensamma livsprojekt raserats. Och det, herr talman, kan aldrig mätas i pengar, och det är jag ödmjuk inför.

Anf. 65 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Tack, statsrådet, för den redovisning som gavs. Jag vill uttrycka min uppskattning över den frenesi och energi som statsrådet visat vid det här tillfället.

Det finns ju också annan infrastruktur än vägar, tele och el. Jag vill ställa en ganska konkret fråga som följer av stormens spår.

Rätt snart under stormen försvann strömmen och sändningen från P 4-sändaren i Kungsbacka, och jag vet inte om motsvarande hände på andra håll. Vid det tillfälle togs ett reservbatteri i bruk som höll sändaren vid liv i ytterligare tolv timmar. Sedan blev det tyst. Det kan man kanske stå ut med om det inte var så att P 4-kanalen är vår beredskapskanal där lokal information ska ges under krissituationer som den här. Denna tystnad varade i 52 timmar, alltså i mer än två dygn, innan Teracom fick ett nytt reservaggregat installerat.

Det här råkar också vara ett tätbefolkat område varav en del ingår i Ringhals inre zon. Oberoende av detta undrar jag om du tycker att det är rimligt med 52 timmars tystnad i denna P 4-kanal. Vilka krav tycker du är rimliga att ställa på Teracom för att man ska säkerställa P 4-sändningar över hela landet?

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Information från  
regeringen*

Anf. 66 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tycker inte att det är rimligt, Lennart Kollmats. Det är oacceptabelt. Jag vill understryka det som jag sade i min inledning, att det inte är acceptabelt att till exempel också 112-numret var utslaget under en relativt lång tid under stormnatten.

Lagstiftningen är väldigt tydlig på den punkten redan i dag. Det ställs hårda krav på att alla aktörer ska ha reservaggregat, och vi ska utvärdera hur man lever upp till detta och vilka åtgärder som ska vidtas i de fall inte ens reservaggregat hjälper.

Anf. 67 LENNART KOLLMATS (fp):

Herr talman! Tack, Ulrica Messing, det var ett betydligt klarare svar än vad jag fick av näringsministern när jag ställde en skriftlig fråga till honom. Han hänvisade i princip bara till Teracom.

SVT och SR är ju monopolbolag och har inga möjligheter att hitta någon konkurrens, men det kanske ändå går att till exempel via pressen ställa skadeståndskrav även på dem, något som man nu diskuterar när det gäller elbolagen.

Anf. 68 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Den principiella utgångspunkten är att man ska ställa lika hårda krav på både offentliga och privata aktörer. Detta är en del i den krisberedskap som är så viktig för vårt gemensamma i samhället.

Anf. 69 OLLE SANDAHL (kd):

Herr talman! Även jag vill tacka för redogörelsen för vad som är gjort. Det var i många stycken en god och imponerande redogörelse. Väldigt mycket har gjorts lokalt, inte minst av enskilda, av den lokala organisationen och även av regeringen. Det är jag tacksam för.

Jag vill bara påminna om att omsorgen om virket är väldigt viktig eftersom det finns många människor som är beroende av det. Men omsorgen om människor är ännu viktigare. Därför bör inte insatserna och omsorgen begränsas till timmertransporter, hur viktiga de än är. Därför vill jag ställa en fråga till statsrådet.

Det finns familjer som i och för sig inte är beroende av utkomst från skogen, men som lever i den och har drabbats av strömavbrott. Det rör sig om 15 000 familjer, alltså kanske 40 000 medborgare, som fortfarande nästan efter två veckor är utan ström. Inte minst barnfamiljer drabbas av stora extra utgifter till följd av elaggregat, extra resor, fördyrad mat och så vidare.

Hur ställer sig statsrådet till någon form av kostnadsersättning baserad på merutgifter för att hålla dessa familjer skadeslösa? Ska det i så fall vara en statlig angelägenhet eller ska man genom ändrad lagstiftning lägga ansvaret på bolagen som faktiskt är orsak till de stora skadorna?

Stormen är inte beslutad politiskt, men effekterna av den har en politisk bakgrund.

Anf. 70 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Bolagen ska nu själva ta ett stort ansvar för att ersätta de av deras kunder som inte har haft ström under en lång tid. Redan i dag finns det regler för hur bolagen ska ersätta en kund om strömmen har varit borta i två, fem eller sju dygn. Nu har strömmen varit borta betydligt längre för väldigt många familjer och företagare. Det är bland annat mot den bakgrunden som Mona Sahlin har kallat till sig elbolagen till ett möte nästa måndag. Jag utgår ifrån att de kommer väl förberedda till det mötet och också att de kan svara på frågan hur de tänker ersätta de kunder som har varit utan ström i tre eller fyra veckor.

Anf. 71 OLLE SANDAHL (kd):

Herr talman! Min följdfråga blir då: Kommer den ersättningen att baseras på en symbolisk ersättning – närmast nonsensersättning – eller ska den baseras på faktiska utgiftsökningar?

Dessutom sade statsrådet att man skulle avvakta tills man får en total bild. Delar statsrådet min uppfattning att den fullständiga bilden får vi inte förrän om flera år? Det är därför angeläget att hålla det statliga intresset vid liv genom att till exempel tillsätta en stormkommission som fortlöpande analyserar de effekter och behov som följer av stormen.

Anf. 72 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tror att vi kan se en del effekter av stormen på ganska kort sikt. Ersättning för familjer och företag som konsekvens av att de inte har haft ström på väldigt länge är en sådan effekt där vi snabbt kan fatta beslut om hur stor ersättningen ska vara. Ersättningen är inte symbolisk i dag. Däremot är de bestämmelser som finns om ersättningens storlek inte alls utformade utifrån den situation som vi nu befinner oss i. Det är så många som har varit utan ström under så lång tid. Det är därför som det finns skäl att kalla till sig elbolagen och fråga om de själva har arbetat med den frågan.

Sedan är jag övertygad om att vi, när vi ser konsekvenserna av stormen, under lång tid framöver får arbeta här i riksdagen, hos våra myndigheter och tillsammans med företrädare för näringen på ett helt annat sätt än vad vi kunde ana den 6 januari.

Anf. 73 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Herr talman! Jag vill också börja med att tacka ministern för alla de insatser som regeringen gör just nu. Jag vet att många medborgare är glada för det mitt i den akuta situation som fortfarande råder för många människor tolv dygn efteråt.

Jag som bor i en tätort har funderat mycket på det här. Vi var utan el och telefon under 38 timmar. Jag vet hur jag och min familj mådde och vilka känslor vi hade när vi fick strömmen tillbaka. Det är klart att man då tänker mycket på dem som nu har varit utan ström i tolv dygn.

I dag på eftermiddagen har jag talat med en kvinna som lever mitt i detta. Jag frågade henne: Hur mår du? Pest, var det korta svaret jag fick av henne. Hon sade: Jag duschar på mitt arbete. Det är klart att det är problem när man ska äta och diska. Vi har ju inget vatten. I valet mellan att köpa papptallrikar eller ta med sig disken till jobbet har hon valt att ta med sig disken i en plastkasse till jobbet. Det är också ett sätt att leva mitt i den akuta situationen. Vidare sade hon: Vi har blivit erbjudna ett annat boende, men vi vågar inte riktigt lämna vårt hem. Det är en ständig oro över vad som händer när inte vi är där. När jag är på väg till arbetet börjar jag fundera: Hur var det, stängde jag av gasolen? Och så blir man lite osäker. Hela tiden lever man alltså i en ständig oro.

Det är många barnfamiljer som är drabbade. Då är den ena frågan till ministern: Vad kan samhället göra för de familjer som nu förmodligen mår ganska psykiskt dåligt och kanske kommer att göra det en längre tid framöver?

Vi pratar mycket om åtgärderna när det gäller skogen och skogsägarna, och det är bra. Men det finns också en annan grupp. Det handlar om alla de som är ute och arbetar i skogen, montörer och skogsarbetare, och deras arbetsmiljö. Det vore bra om ministern också kunde säga något om vad man kan för göra dem.

Anf. 74 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Mot bakgrund av det som Carina nu beskriver kan man säga att med det faktum att så många är utan ström får vi vara glada över att vi har en så mild vinter. Om kylan nu skulle slå till, skulle problemen bli avsevärt mycket svårare för många familjer.

Vad kan man då göra för att stötta dem som verkligen far illa, inte bara ekonomiskt? Redan nu görs framför allt två viktiga saker.

Kommunförbundet har gemensamt i de olika länen gått ut med extra information till hälsocentraler och andra instanser dit man kan vända sig för att få prata om psykosociala problem och svårigheter. Det är en viktig del.

Vidare har LRF för alla sina medlemmar, både i Södra Skogsägarna och andra direkta medlemmar, nu öppnat en direktlinje till Feelgood dit de kan ringa för att få hjälp och prata med både kurator och psykolog.

Redan nu görs alltså väldigt mycket. Men jag tror också här att vi får ha en beredskap att vidta åtgärder under lång tid. Jag tror nämligen inte att alla enskilda skogsägare ännu har fattat vidden av den skadegörelse som har ägt rum på deras mark.

Att ta hand om den skog som har blåst omkull är, precis som frågeställaren pekar på, ett farligt arbete. Vi vet att när stormen rasade 1969 omkom yrkesarbetande skogsarbetare i stor utsträckning, drygt 30 personer. Vi vet också att totalt – kvinnor och män, unga och gamla – i vårt land omkom så många som hundratal som en följd av stormen. Inte minst omkom många barn när de lekte bland de omkullfallna träden.

Det är viktigt att påpeka att när man nu ska gå in i skogen och vidta åtgärder ska det göras av utbildad personal med ordentliga skyddsutrustningar. Och man måste vara noga med de regler som gäller, därför att detta är ett farligt arbete som ska göras.

Anf. 75 CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s):

Herr talman! Tack för svaret.

När det gäller arbetsmiljö vet vi att det är farligt att arbeta i skogen av olika skäl som har historisk bakgrund. Men det handlar också om besprutning och om dem som ska arbeta med skogen när den är besprutad. Vi vet av erfarenhet att det är många människor som blivit sjuka på olika sätt.

Det handlar också om arbetsmiljön i nästa led, när man ska ta hand om råvaran om den är besprutad. Det är en viktig uppmaning till ministern att också ta in arbetsmiljöperspektivet i de här frågorna.

Anf. 76 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Man kommer bara att använda godkända kemikalier när man behandlar det virke som ska lagras men också det som ska behandlas i skogen i värsta fall. Även de godkända kemikalierna kan ge klåda eller sveda i ögonen, men de ger inte bestående men. De är i den meningen de minst farliga och därför också godkända.

Självklart har alla kemikalier en påverkan både på enskilda personer och på miljön. Därför kraftsamlar vi nu i första skedet för att få ut så mycket virke som möjligt från skogen. Men man kommer inte att få ut allt virke i den takt som skulle behövas. Då måste man vara beredd att gå in och behandla det för att det inte ska förlora för mycket av värdet.

Anf. 77 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag hör till dem som var ute den natt när skogen föll omkring oss. Jag kände att det var väldigt viktigt att regeringen så snart som möjligt åkte och tittade på de här områdena, för jag kan inte beskriva hur det såg ut. Och jag kan inte beskriva konsekvenserna, för det här går utöver det man har sett tidigare när det gäller konsekvenser av stormar. Jag vill understryka att jag är väldigt tacksam för att man i regeringen så snabbt var på plats och själva bildade sig en uppfattning. Det kanske också ligger till grund för alla de konkreta förslag som vi fått redovisade här.

Jag tror också att det finns anledning att återkomma längre fram till mer långsiktiga frågor som hur en vägförening fungerar vid en sådan här extraordinär påfrestning och hur man ska återplantera. Statsrådet nämnde återplanteringen. Men går det att få tag i plantor? Ska det återplanteras på samma sätt som tidigare? Ska man välja andra trädslag?

Jag vet att när det vid millennieskiftet var stormar i Skåne och i övriga delar av södra Sverige försökte man driva en utveckling mot att återställa ett tidigare landskap. Finns det med i statsrådets planering? Det är sådant som vi får fundera på längre fram.

Det är nu väldigt många förslag som är uppe till debatt, och det ställs också krav på än fler åtgärder. Men det är viktigt att det finns en viss tågordning. Man kan inte göra allt nu, och en del åtgärder går på tvärs med varandra. Kan statsrådet Messing säga något om turordningen? Vad ska man göra först, och vilka konkreta åtgärder kanske man får vänta lite med? Det går inte att sätta in allt på en gång, för då når man inte det bästa resultatet.

Anf. 78 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi kommer att prioritera att samordna och kraftsamla resurserna för att få ut virket först på de platser där virket ligger på mest känsliga områden, känsliga i den meningen att träden har rasat nära grundvatten eller något annat viktigt vattendrag. Vi kommer därefter att noga titta på vilka lagringsplatser virket ska lagras på så att också de är så lite känsliga som möjligt. Virket kommer att vattenbegjutas och vattenlagras så långt det är möjligt. Som ett fjärde steg kommer man att gå in i skogen och behandla det virke som blir kvar där. Det är en svår uppgift, men den är viktig.

Erfarenheten efter stormen 1969 är att man tvingades avverka väldigt mycket skog under hela tio år som en följd av att man hade underskattat insektsangreppen på den skog som låg. Har man väl fått angrepp på den skog som ligger sprider det sig också till den skog som står.

Men vi kraftsamlar nu under hela detta år för att få bort virket från de mest känsliga områdena.

Anf. 79 CARINA HÄGG (s):

Herr talman! Jag vill skicka med en följdfråga. Jag har mött synpunkter, inte minst från LRF där man är väldigt orolig för att det ska bli en akut situation ekonomiskt för dem som äger jordbruksföretagen och de skogar som nu ligger. Det är inte bara det att man kanske har lånat pengar till gården, och alla kanske inte har haft sina gårdar under lika lång tid. Man kanske också har lånat för investeringar på gården där skogen har varit säkerheten. Det kan ganska snabbt utlösa en problematik för väldigt många.

Har regeringen beredskap för att, på samma sätt som man talar med försäkringsbolagen, också föra en diskussion med bankerna om man upptäcker att det är ett allvarligt läge för många individer?

Anf. 80 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag utesluter inte att vi också får ta ett sådant initiativ. Vi har inte planerat det just nu, utan först träffar vi försäkringsbolagen. Vi kommer också att sitta ned med företrädare för skogsägarna och gemensamt diskutera vad som krävs för att minska riskerna för många av de små skogsägare som nu drabbats hårt.

När jag förra veckan var på besök i bland annat Jönköping träffade jag skogsägare som under en natt förlorat lika mycket virke som de skulle ha avverkat på 30 år. Var och en av oss inser att detta inte bara för med sig ekonomiska konsekvenser här och nu utan också nästan omöjliggör det generationsskifte som de hade planerat.

Regeringen är beredd att vidta andra åtgärder och även diskutera andra lösningar än dem vi nu börjat med.

Anf. 81 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag vill fortsätta lite där Carina Hägg började och säga att det är svårt att föreställa sig hur det ser ut om man inte sett det med egna ögon. Lite talande för detta är väl det faktum att när man ser ut över bänkarna märker man från vilket håll ledamöterna kommer. Det är i stor utsträckning från just de berörda områdena.

Centerpartiet har i en motion föreslagit att pengar avsatta för reservatsköp ska kunna användas för att mildra effekterna av stormen. Det är sannolikt att den skogliga aktiviteten i resten av landet kommer att sjunka, alltså minskar också risken för att viktiga biotoper avverkas. Mot bakgrund av detta anser vi att det kan vara klokt att använda reservatköpspengar för att hjälpa till med stormens härjningar.

Det uppstår också ett läge om två tre år, när vi ska återplantera, då vi kan skapa en vinna–vinna-situation genom att staten tecknar naturvårdsavtal med markägare för att de till exempel ska göra lövslagsinblandningar eller lövstråk i sina planteringar. Staten och samhället får därigenom en ökad biologisk mångfald, och markägaren får stormsäkra stråk i sin skog.

Hur ser ministern på det förslaget?

Anf. 82 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! När stormen drog över Skåne år 1999 gjorde regeringen sådana insatser genom att subventionera återplanteringen med upp till 50 %. Det gjorde vi dels för att ändra beståndet av den skog som skulle växa upp, dels för att stötta många av de skogsägare som då blev drabbade.

Även nu har vi beslutat oss för att på olika sätt hjälpa till med återplanteringen. Vi tittar till exempel på hur man kan använda landsbygdsutvecklingspengarna, och vi tittar också på de pengar som är avsatta för olika former av miljövård för att se hur de kan länkas ihop med naturvård och skogsvård.

Anf. 83 JAN ANDERSSON (c):

Herr talman! Jag har en kort följdfråga. Har ministern diskuterat detta med miljöministern, och vad är i så fall resultatet?

Anf. 84 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Självklart, annars skulle jag aldrig säga detta i riksdagens kammare.

Anf. 85 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Redan i tisdags, vid miljö- och jordbruksutskottets sammanträde, framförde jag min uppskattning över statsrådets arbete, och den kvarstår.

Jag kan liksom ministern konstatera att vi har ett stort arbete att göra både på kort och framför allt på oerhört lång sikt. Bland alla de frågor som uppkommer vill jag i dagsläget uppehålla mig vid två. Ministern nämnde att första prioritet är att få bort virket ur skogen och för det behövs arbetskraft, kunnigt folk, som jag förstod det hela. Ministern nämnde också att inom alla de sektorer som berörs kanske man behöver jobba mer övertid.

Min fråga i den delen är: Går det att rekrytera arbetskraft också från andra länder utan att vi stöter på hinder, så att även andra människor kan komma in och jobba med detta?

Den andra delen som statsrådet nämnde var att rädda den skog som ligger kvar, och framför allt den skog som står runtom. Då kommer vi

givetvis in på frågan huruvida man ska använda någon form av kemisk bekämpning. Som jag uppfattat det hela utesluter inte regeringen att det kan komma att behövas.

Även om jag har 08 i telefonnumret har också jag varit på plats där nere, och vi kan konstatera – vilket vi redan hört – att marken är oerhört svår att ta sig fram på. Vi har också hört några vittna om hur farlig den är att vistas i.

När det gäller att använda bekämpningsmedel tycker jag att det vore olyckligt om vi låste oss vid vilken teknik som skulle kunna användas, eller snarare om vi uteslöt tekniker genom att säga att bekämpning bara ska ske från marken och inte från luften på lagom nivå.

Jag skulle vilja höra med ministern om det är så att det i dagsläget inte finns någon lösning när det gäller tekniken.

Anf. 86 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! På Catharina Elmsäter-Svärd's första fråga, om vi har tillgång till tillräckligt mycket arbetskraft, vill jag säga att det akuta behovet och den stora bristen just nu är tillgången på maskiner. Vi har kontakter med våra grannländer. De privata och statliga bolag som finns använder sina kontakter för att samordna resurserna. Det är framför allt skotare som vi just nu behöver. Det akuta behovet är tillgången på tillräckligt många maskiner.

Det är möjligt för utländska företag att komma hit och hjälpa till i skogsarbetet. Företag som har kollektivavtal och väl utbildad personal kan utföra detta viktiga arbete och kommer säkert också så småningom att göra det.

Sedan kommer vi att behöva använda mer bekämpningsmedel än under ett vanligt avverkningsår, och mer än vad vi önskar. Detta är ju inget vanligt avverkningsår, och därför måste vi också vidta ovanliga åtgärder för att skydda så mycket som möjligt av värdet.

Vi har under eftermiddagen träffat företrädare för Skogsstyrelsen, Kemikalieinspektionen, SLU, Naturvårdsverket och för industrin och skogsägarna. I dagsläget avråder alla från flygbesprutning. Det gäller framför allt SLU, som menar att det är oerhört svårt att träffa det man vill träffa. Spridningen blir större, och man träffar inte träet underifrån. Därför är vår gemensamma prioritering att få ut så mycket virke som möjligt från skogen. Vi kommer ändå inte att lyckas få ut allt, och därför är vi beredda att också gå in i skogen och behandla det virke som finns kvar där.

Anf. 87 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Jag skulle vilja citera en person som jag träffade när jag var nere i Småland. Det var en äldre farbror som hela sitt liv levit i skogen i nära samhörighet med naturen. Han uttryckte sig så här: Arbetet med bekämpningsmedel måste nu ske med en jäkla andakt. Det låter kanske lite konstigt att blanda ihop just de två orden, men det han menade – som jag förstod det – var att vi måste sätta in rätt åtgärd på rätt plats på rätt sätt.

När vi använder begreppet flygbesprutning kan tankarna föra oss tillbaka till stora flygplan som flyger över stora skogspartier och sprutar ut

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Information från  
regeringen*

det hormoslyr som tidigare användes. Nu handlar det dock inte om det, utan det handlar om precision från låg höjd, kanske med helikopter.

Det vore tråkigt om vi fick en diskussion – när vi i så mycket annat är eniga – som låste oss vid tekniken. Jag vill bara skicka med ministern att låta detta vara en möjlighet, när vi kommer till den dagen, och då se vad vi ska göra.

Anf. 88 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tror att Catharina Elmsäter-Svärd och jag kan vara överens om att det verkligen krävs andakt. Detta är ett svårt arbete som dessutom är känsligt både för miljön och för arbetsmiljön.

Vi har stor respekt för det och kommer att ha en fortsatt ständig dialog med alla viktiga intressenter och företrädare, både med dem som har sakkunskap grundad på gammal forskning, såsom SLU och Kemikalieinspektionen, och med dem som ska utföra arbetet, det vill säga skogsägare och fackliga företrädare från Skogs- och Träfacket. Låt oss fortsätta att vara öppna för det.

Anf. 89 ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp):

Herr talman! De områden som drabbats är områden där det förutom skogsägare finns många små företag som också råkat väldigt illa ut. När tåg inte gått har de inte fått fram sina godstransporter. Telekommunikationerna har inte fungerat, och de har därför inte kunnat ta emot eller lägga order. Elen har varit borta, vilket medfört produktionsbortfall i en till flera dagar. Detta innebär att många små företag drabbats av den fruktansvärda stormen.

Det här kan skapa problem på både lång och kort sikt. Det akuta problemet är när de ska betala in skatter och moms och göra alla sina regelbundna inbetalningar. Det kan medföra likviditetsproblem för företagen när de kanske förlorat hundratusentals kronor under dessa veckor.

Vad kommer regeringen att göra för att förenkla för dessa företag så att de slipper hamna i kronofogdens register och slipper få tilläggsavgifter?

Anf. 90 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Precis som jag underströk i min inledning är det oerhört viktigt att vi fortsätter att anstränga oss väldigt hårt för att få tillbaka tillgången till elen, telefonerna och vattnet till alla dem som fortfarande inte har det. Det är självklart för oss att se över vilka ytterligare krav vi kan ställa via lagstiftningen på alla de operatörer som vi är beroende av som medborgare och privatpersoner. Det är självklart att inte någon ska hamna hos kronofogden som en följd av att man inte haft ström under fyra eller fem veckor.

Anf. 91 CHRISTER NYLANDER (fp):

Herr talman! Jag kan följa upp Anne-Marie Ekströms fråga, eftersom min är liknande. Det är en katastrof med väldigt olika aspekter. Den som Anne-Marie Ekström tog upp är en av dem.

Det finns en stor risk att väldigt många företag får problem att överleva i den här situationen. Många företag står stilla, och personalen går

hemma med full lön. Försäkringarna täcker säkert en hel del av detta. Men det kommer säkert också att finnas företag som tvingas gå i konkurs eller som på annat sätt kommer att gå mycket sämre än vad de annars skulle göra.

Statsrådet Messing är ansvarig också för regional tillväxt. Jag skulle vilja föra in diskussionen på det spåret lite grann. Vilka besked har regeringen till de företag som drabbas? Vilka besked har statsrådet till dem som jobbar för regional tillväxt i områden som verkligen behöver ökad regional tillväxt?

En följdfråga är kanske: Kommer regeringen att göra någon samhällsekonomisk bedömning av vad stormen har inneburit för delar av Sverige och hela Sverige?

Anf. 92 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är självklart för oss att vårt arbete nu har fokus på de kortsiktiga åtgärderna. Det är också självklart för oss att vi har väldigt stort fokus på att få ut mycket av den skog som blåst omkull som följd av stormen. Den omkullblåsta skogen i sig motsvarar ett värde på över 30 miljarder kronor.

Vi vet att skogen omsätter stora pengar i vårt land varje år och inte minst sysselsätter upp till 300 000 kvinnor och män. Jag upplever att det varit en stor uppslutning kring att vi nu fokuserar på dem som har drabbats allra värst. Jag är medveten om att allteftersom dagarna går och den grundläggande infrastrukturen är på plats kommer vi också att få ta ställning till många andra frågor.

Jag utgår från att den fråga Christer Nylander lyfter upp, nämligen andra småföretagare, är en sådan fråga som vi kommer att möta. Vi har inte gjort det än på de resor som jag, Sven-Erik Österberg eller någon annan i regeringen har gjort. Det finns en bred uppslutning kring att vi nu ska fokusera på det som är mest akut.

Anf. 93 CHRISTER NYLANDER (fp):

Herr talman! Det är naturligt att man har fokus på skogsföretagen och de mest akuta åtgärderna. Samtidigt är en del av dessa regioner ganska bräckliga. Företagandet och tillväxtkraften i många av regionerna är otroligt bräckliga. Därför kan också kortsiktiga snabba åtgärder vara väldigt avgörande för den långsiktiga effekten. Jag tackar för att statsrådet åtminstone framöver kommer att lägga ytterligare tyngd på att lyfta fram just de frågorna.

Anf. 94 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag kan säga något kort för att understryka att det är en allvarlig fråga. En av de svåra balansfrågorna vi nu har att hantera är hur mycket virke eller skog vi ska ha kvar i de fyra berörda länen och hur mycket skog vi ska försöka att exportera från länen.

Vi ska inte bara lösa ett problem under de kommande veckorna. Vi ska också se till att många av de småföretag som drabbas i kölvattnet av stormen som sågverk och snickerier har material för att kunna ha aktiv verksamhet under 2006 och 2007.

Nu har vi avverkat skog för många år i de aktuella områdena. Det gäller också att tänka på det nu innan vi fraktar ut all skog från Kronoberg, Jönköping och Halland.

Anf. 95 TOMAS ENEROTH (s):

Herr talman! Jag vill tacka Ulrica Messing för en bra information men också för ett väldigt bra arbete. Jag tror att vi alla från de stormdrabbade länen och inte minst i Kronoberg känner att det har varit ett starkt engagemang från regeringen. Det uppskattar vi. Det är viktiga insatser. Det är också viktigt att det är ett bra och förtroendefullt samarbete med skogsnäringen, LRF och andra berörda.

Jag välkomnar också den information vi får om ökade krav på leveranssäkerhet både för el och energi och för telefoni. Det fanns uppenbara brister inte minst hos mobiloperatörerna under den inledande delen av krisen. Även när det gäller elförsörjningen är det väl rimligt att man ställer ökade krav på att kabel ska vara nedgrävd eller på annat sätt säkrad framöver.

Mina frågor gäller dock den andra sidan. De handlar om hur enskilda människor drabbas av stormen och den evakueringsverksamhet som just nu pågår i länen hemma. Väldigt många har nu fått bo flera veckor och kommer att få bo ytterligare flera veckor på andra ställen, och undervisning får bedrivas i tillfälliga lokaler. Nog är det så att smålänningar, hallänningar och andra är ett väldigt tåligt släkte. Men efter ett tag blir det väldigt jobbigt.

Kommunerna gör här stora insatser. De gör fantastiska insatser med alltifrån värmestugor till att stödja enskilda. Civila och organisationer gör givetvis också det. Men det kostar ändå framöver. Min fråga är: Kan vi räkna med ekonomiskt stöd framöver till kommunerna för de ökade insatser de gör och även till länsstyrelser?

Jag tror att ett fyrtiotal plan om dagen under en period har landat på Växjö flygplats med utrustning och maskiner till länet. På vägarna är det en trafik utan dess like för att se till att skogsröjningsmaskiner och annat finns på plats. Framöver kommer det att vara trafik i annan riktning med virke som transporteras i en utsträckning vi aldrig har varit vana vid tidigare. Detta kommer att ske på ett vägnät som inte alltid är av den bästa kvaliteten.

En naturlig lokalpatriotisk fråga är – ursäkta att jag tar upp den, men den är viktig: Kommer det att innebära att vi kan räkna med omprioritering av väganslagen? Det kommer att bli brister i vägbäringen framöver i den här regionen. Det är viktigt att man har det i beaktande från regeringens sida.

Anf. 96 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Regeringen har varit väldigt tydlig ut till våra myndigheter. Jag vill understryka att jag är väldigt glad över att de operativa myndigheterna har fattat de beslut vi alla kan förvänta oss att de ska fatta och agera efter. Jag är glad över att myndigheter har hjälpt till med exempelvis reservaggregat till både företag och offentliga lokaler. Det kommer inte i det fallet att bli någon diskussion om ekonomiska kompensationer till myndigheterna.

Jag är också glad över att se hur försvaret hjälper till i Kronoberg, som är ett av de län som har drabbats absolut hårdast, med att till exempel se över om gamla sitter ensamma och utan vatten. Det är precis så som jag tror att svenska folket vill att vårt samhälle ska fungera. När vi blir utsatta för stora påfrestningar som vi inte har haft beredskap för och som vi heller inte önskar tror jag att man förväntar sig att vi fattar de beslut som måste fattas, att vi gör det arbete som måste göras och att vi inte först ställer oss frågan: Vilket konto ska det betalas från?

Jag är medveten om att vi kommer att få en rad frågor efter stormen och de akuta insatserna. Skogsstyrelsen har till exempel redan äskat om ett ökat anslag, och vi kommer att ta ställning till det. Jag utesluter inte att det kan bli aktuellt med omprioriteringar mellan myndigheter. Men där är vi inte i dag.

En fråga om Vägverket kommer till exempel att avgöras av vilket väder vi får. Om vi får en riktig köldknäpp och en sen vinter här under våren blir påfrestningarna på vägarna betydligt mindre än om vi får en blöt vår. Det är klart att hur vägarna ser ut också påverkar vilka insatser vi sedan får vidta.

Anf. 97 TOBIAS KRANTZ (fp):

Herr talman! Också jag vill tacka för den goda information som statsrådet har gett här i dag. Jag vill också skicka med att jag tycker att statsrådet och regeringen i denna del har vidtagit flera bra åtgärder med anledning av den kris och katastrof som har inträffat. Om jag får tillåta mig en liten utvikning skulle jag vilja säga att det står i skarp kontrast till hur andra statsråd har skött Asienkatastrofen. Kanske kan ministern här ha en hel del att lära andra statsråd när det gäller att hantera kriser och katastrofer.

Statsrådet var i sin inledning inne på frågan om hur teletrafiken hade fungerat under den katastrof som inträffat. En fråga som är viktigt är att man under en sådan kris och katastrof kan komma fram till nödnumret 112. I bland annat Jönköping var nödnumret utslaget under många timmar natten mellan den 8 och 9 januari. Det var en stor överbelastning med 4 000 samtal under ett litet antal timmar.

Det är naturligtvis oacceptabelt, precis som ministern sade, att det fungerar på det här sättet – eller rättare sagt *inte* fungerar.

Jag skulle vilja veta när vi enligt ministrarnas uppfattning mer konkret kan förvänta oss att det här blir bättre och att vi få ett väl fungerande nödnummer i hela landet vid eventuella kommande kriser.

Anf. 98 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag kan tyvärr inte sätta något datum för just den frågan, men jag tar den med mig. Jag tror att Tobias Krantz och jag delar synen på allvaret i frågan. Vi måste vidta åtgärder för att göra våra nät och våra system mer robusta. Vi kommer också i fortsättningen att utsättas för olika typer av väderomslag som påverkar infrastrukturen. I en av världens ledande IT-nationer borde det vara självklart att vi gör vad vi kan för att säkra vår gemensamma infrastruktur. Så sent som i morse var det fortfarande 29 000 abonnenter som saknade fast telefoni.

Vid det möte som jag själv ska leda med operatörerna kommer jag självfallet att lyssna på vilka åtgärder de har vidtagit. Jag är också mån

om att den rapport som Post- och telestyrelsen ska lämna till mig är tydlig i precision när det gäller vilka ytterligare krav som ska ställas från lagstiftarens sida för att tydliggöra ansvaret hos operatörerna.

Anf. 99 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! Skadorna till följd av orkanen i Sydsverige är de största vi har sett på elnät och skog.

Efter orkanen har det i debatten dykt upp en mängd teorier om varför konsekvenserna blev så stora som de blev. Framför allt talar man om klimateffekter och skogsbrukseffekter. Klimateffekterna kan vara till exempel att Gudrun är den starkaste orkan som vi har uppmätt och att det inte fanns någon tjäle i marken. Skogsbrukseffekterna är till exempel att det moderna skogsbruket kritiserar för att vara inriktat på maximal produktion och för att inte ha tillräcklig stormfasthet. Det har framförts att det planteras för mycket gran och på fel marker och att man har gjort ett felaktigt plantval. Det har sagts att man har gallrat för hårt, framför allt i andragallringar. Trädslagsval och skogsbruksmetoder är inte ståndortsanpassade, har man också sagt, liksom att brynzoner saknas och att lövinslaget är för litet. Det intensiva skogsbruket skulle ha gjort att det står för mycket kubik på rot och så vidare.

Hur ser ministern på den här strukturella kritiken och hur vill hon följa upp den?

Anf. 100 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag tycker att vi har all anledning att ändå vara stolta över vårt skogsbruk. Jag kostar på mig att påstå att det är ett av världens miljövänligaste. Det har det blivit delvis tack vare medvetna lagstiftare som har ställt krav på att produktionsdelen i skogspolitiken och miljödelen ska vara jämställda. Det är viktigt att vi har högt ställda miljömål för att kunna ha en produktiv skog och skogspolitik.

Men vi har också blivit världsledande i miljöpolitik när det gäller skogsbruk därför att vi har haft ett bra samarbete mellan lagstiftare, företrädare för skogsnäringen och de fackliga organisationerna. När vi kan mäta det värde som skogen har gett till vår gemensamma välfärd i vårt land kan vi se att detta har varit framgångsrikt. Det ska det också fortsätta att vara.

Men nu har vi också tillfälle att ställa oss frågan: Är det självklart att vi på alla områden där det har fallit gran ska återplantera gran? Det tror inte jag. Jag tror att det finns områden där vi ska prioritera andra trädslag än gran. Men jag är övertygad om att det kommer att bli mycket gran som återplanteras – en majoritet. Förhållandena i naturen är sådana att gran passar där, och gran är också en del av den svenska historien. Gran kommer alltså att fortsätta att vara ett stort inslag, men det finns tillfälle för oss att också fundera över om det på en del platser också ska finnas andra trädslag. Precis som Ingegerd Saarinen säger kan vi därigenom minska utsattheten i fortsättningen.

Anf. 101 INGEGERD SAARINEN (mp):

Herr talman! För att vi ska kunna lära oss något av det inträffade och få svar på om sådana här hypoteser om olika orsaker har något stöd måste Skogsstyrelsen få resurser och uppdrag att inventera och analysera

vad som har hänt. Var det så att vissa trädslag eller skogar drabbades mer än andra? Det är nödvändigt att veta det för att vi ska kunna stå bättre rustade inför ett framtida klimat när stormar, regnoväder och otjälad mark kommer att vara vanligare än nu.

Det är dessutom bråttom eftersom man måste ha analysen klar för att kunna formulera en strategi för den återetablering av skog som kommer. Rådgivningen om vad som ska komma ligger ett par år framåt i tiden, vilket gör att det är kort om tid.

Har Skogsstyrelsen uppdrag och tillräckliga resurser för att genomföra en sådan inventering, analys och återetableringsstrategi?

Anf. 102 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! En sådan inventering ska Skogsstyrelsen bland annat göra. Men man ska också samarbeta nära med SLU, som har god forskning och erfarenhet av konsekvenserna från stormen 1969.

Redan den 1–2 februari ordnar Skogsstyrelsen en konferens i Borås som handlar om granens roll och den naturliga floran i svensk skogspolitik. Den konferensen var planerad sedan lång tid tillbaka. Den kommer nu att hållas, och den känns ännu mer angelägen än tidigare.

Anf. 103 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Också jag vill tacka Ulrica Messing för att ministern insett vidden av denna katastrof och tagit tag i problemen. Skogsorganisationerna kommer att ha en central och viktig funktion i detta arbete. De ska skaffa en överblick över katastrofläget. De ska ha kontakter och rådgivning gentemot skogsägare och de ska också ansvara för informations- och utbildningsinsatser.

Jag har tidigare ställt frågan om regeringen är beredd att tillskapa de resurser som krävs för att organisationerna ska kunna klara av dessa uppgifter. Jag tolkade ministrerns tidigare inlägg så att man nu agerar först och sedan clearar notan i efterhand. Är det rätt uppfattat?

Anf. 104 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Skogsstyrelsen inkom under förra veckan med en ansökan om ytterligare 18 miljoner kronor. Vi har inte hunnit behandla den ansökan ännu, men kommer att göra det.

Jag är glad över den omDispositionering av personal som Skogsstyrelsen har gjort via sina skogsvårdsorganisationer. Redan nu har man tillfälligt flyttat personal från de norra delarna av Sverige och från Mellansverige till södra Sverige. När försäkringsbolagen så småningom ska hjälpa alla skogsägare med att betala ut försäkringen så kräver de också att konsekvenserna av skadorna och marken som den nu ser ut är värderade av en skogsvårdsorganisation. För att skynda på det arbetet och för att minska riskerna för att små skogsägare får stå och vänta på att deras mark ska bli värderad för att sedan få ut pengarna har Skogsstyrelsen via skogsvårdsorganisationerna omDispositionerat personal.

Jag tycker att det är ett bra exempel på att vi har en flexibel myndighet som också har en beredskap att kunna agera där det dyker upp ett problem. Vi kommer att behandla Skogsstyrelsens ansökan.

Anf. 105 ANITA BRODÉN (fp):

Herr talman! Tack för det svaret. Detta är en enorm ekonomisk katastrof, men det är också en enorm mänsklig katastrof. Det är viktigt att det nu inte sker fler dödsolyckor när våra röjningsarbetare ska ut i skog och mark. Det är förenat med livsfara om man inte har en ordentlig utbildning och är utrustad på rätt sätt. Därför krävs det så mycket informations- och utbildningsinsatser. Jag förväntar mig att resurser kommer att tillskapas för att man ska kunna klara det här.

Anf. 106 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Skogsstyrelsen har redan gått ut med information i en första omgång. Man kommer att ständigt arbeta med just informationsbiten.

Södra Skogsägarna har sedan några år tillbaka ett bra arbete när det gäller upparbetade informationskanaler till sina medlemmar. Vi kommer också att använda oss av detta. Jag tycker att det är viktigt att vi kan hjälpas åt, och att var och en gör det som han eller hon är bäst på.

Informationsfrågorna är oerhört viktiga. Vi vet att vi redan har haft dödsfall som en konsekvens av stormen den 8–9 januari. Ensamma skogsägare går ut i skogen med motorsåg och bestämmer sig i ren frustration – vilket man kan ha djup förståelse för – för att försöka ta tag i delar av det virke som har fallit. Men stormfälld skog är farlig, och när roten slår tillbaka är det med stark kraft. Vi ska gemensamt ta ansvar för informationen om att vara rätt utrustad och aldrig gå ut ensam utan att vänta på maskiner.

Anf. 107 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Det har sagts att vi inte ska upprepa vad andra frågeställare har sagt, men jag kan inte låta bli att uttrycka min uppskattning för den klara information som har kommit från ministern och för det kraftfulla agerandet.

En sådan här katastrof gör att vi kan lära inför framtiden. Det är stora delar av den svenska infrastrukturen i södra Sverige som slagits ut. Det har också stört ut stora delar av infrastrukturen på andra håll. Det gäller även järnvägen. Södra stambanan kom i gång först i dag, tolv dagar efter att katastrofen inträffade. Kust-till-kust-banan kommer inte i gång i full utsträckning förrän nästa vecka. Det här är mycket viktiga saker för människors arbetspendling. Det är också viktigt för att transportera gods åt företag och så vidare. Vilka slutsatser drar ministern när det gäller att i framtiden se till att järnvägar säkras när den här typen av händelser sker?

Anf. 108 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi kan till exempel lära oss hur vi ska röja runtomkring järnvägen för att minska utsattheten. När Banverket nu har arbetat med att återställa banan igen har det handlat om att röja bort omkullblåsta träd på banan, men mycket arbete har också handlat om att bygga upp elsystemen längs banan så att tågen kan gå igen. Det har varit ett tidskrävande arbete.

Den erfarenheten gäller kanske inte bara Banverket och infrastrukturen på järnväg utan också elgatorna. Vi måste bli noggrannare med att röja breda gator för att minska utsattheten vid storm.

Anf. 109 GUNNAR NORDMARK (fp):

Herr talman! Kommer Banverket få ett ytterligare uppdrag att titta på hur man ordnar det kring banorna i framtiden så att det ska bli svårare att detta inträffar?

Prot. 2004/05:61

20 januari

---

*Information från  
regeringen*

Anf. 110 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi ska så småningom utvärdera allas våra insatser, vad som har gjorts och vad som behöver göras. Om det då, som ett resultat av dessa slutsatser, behövs ytterligare uppdrag är vi beredda att komma tillbaka med det.

Anf. 111 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Som både herr talman och statsrådet känner till tillhör jag dem i den här församlingen som inte brukar vara sen att kritisera när jag tycker att någonting är fel eller borde ha gjorts på ett annorlunda sätt. I det här fallet skulle jag vilja inleda med att säga att jag tycker att saker och ting så här långt har skötts på ett alldeles utomordentligt sätt. Därtill gläder jag mig över att statsrådet har tagit till sig de förslag som har kommit från skilda partier och enskilda människor på det sätt som statsrådet så här långt har gjort.

Nu vill jag komma in på tidsaspekterna. Högsta prioritet måste läggas på att få fram allt det virke som ligger i våra skogar i södra Sverige. För att detta ska bli möjligt måste kapacitet tas in från utlandet, men också från andra delar av landet. Samtidigt är det viktigt att hålla i gång den industri som finns i skilda delar av landet. Detta skulle kunna underlättas genom att göra som statsrådet redan har redogjort för, nämligen införa någon typ av transportstöd i kombination med ett lagerstöd.

Då kommer jag till min fråga. Vilken tid talar vi nu om? Det är ju superbråttom. Ju snabbare regeringen kan ta ställning till införandet av ett transport- och lagerhållningsstöd, desto snabbare kan vi få ned människor, maskiner och transportkapacitet av olika slag för att ta hand om det virke som ligger. I samma utsträckning som detta sker minimerar vi behovet av att kemiskt bespruta det virke som inte kommer ut under innevarande säsong.

Anf. 112 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Först måste vi skaffa oss en rättvis bild av en slags balans, nämligen hur mycket av virket som vi ska försöka bevara i de fyra länen och hur mycket av virket vi behöver bevara utanför de fyra länen och i resten av landet. Det handlar om att titta på industrins behov lokalt under de kommande åren, och det gäller inte bara lokalt utan också regionalt. Det handlar också om att få en bra bild av möjliga lagringsplatser lokalt. Det arbetet pågår just nu.

Parallellt med det tittar vi på i vilken mån det skulle vara möjligt och önskvärt att också stimulera delar av transportsektorn för att styra över maskiner till de berörda regionerna. Det arbetet pågår parallellt. Men vi kommer inte att fatta beslut om något sådant eventuellt stöd under denna vecka, och jag tror inte heller under nästa vecka. Vi måste få en bild av vad som är önskvärt att få ut från regionen innan vi vet hur mycket vi ska subventionera.

Anf. 113 ESKIL ERLANDSSON (c):

Herr talman! Tack för svaret så här långt. Jag tolkar det så att vi kan förvänta oss ett svar tidigt i februari månad när det gäller transport- och lagerhållningsstöd.

Anf. 114 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vi arbetar prioriterat med bland annat den frågan.

Anf. 115 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Även jag ska be att få framföra det tack som jag också framförde i miljö- och jordbruksutskottet för två dagar sedan. Det finns ingen anledning att ändra bedömningen nu.

Herr talman! Alla ledamöter från Kronobergs län har varit här någon stund under den här frågestunden. Det markerar på något sätt hur allvarligt läget är. Det är ett län i chock, mörker och förtvivlan. När dagsljuset lyser ser man skövlingen. Statsrådet har själv varit nere och sett det. Man kan aldrig göra sig en föreställning om detta om man inte själv på platsen rör sig på marken.

Många vardagens hjältar har stigit fram och gjort fantastiska insatser. Jag tycker att det är viktigt att markera detta till riksdagens protokoll. De gör enastående insatser, och kommer att göra enastående insatser framöver i ett mycket farligt jobb.

Herr talman! Nu gäller det att rädda vad som räddas kan. Flera har varit inne på det. Det gäller att säkra virkeskvaliteten, både där det ligger i skogen, vid timmervältorna vid vägarna och givetvis på de stora virkes-terminalerna.

Prognoser gör gällande att bara 50 % kan komma fram någonstans i juli augusti. Det innebär att 50 % av 80 miljoner skogskubikmeter ligger kvar. I utskottet ställde jag en fråga och fick ett, som jag uppfattade det, ganska positivt svar. Jag frågade om statsrådet kan tänka sig någon form av precisionsskydd genom besprutning via helikopter på mycket låg nivå för att säkerställa att det inte blir spridningseffekter.

Lagringen är central. Redan i dag har sågverken en lagringskapacitet på två tre miljoner skogskubikmeter. Det kommer att binda enorma kapitalmängder för att klara tre–fem års lagring. Det är möjligt att vattenbegjuta. Riksdagen står på pålar från 1895. De håller bara de är under vatten. Det visar att det finns en enorm potential för att hålla virket i regionerna, säkra sysselsättningen de kommande fem–tio åren och dessutom minska transportarbetet.

Min fråga är: Kan statsrådet överväga någon form av statliga kreditgarantier för den upplåning som ett stort antal företag måste göra? Det handlar om många hundra miljoner kronor.

Anf. 116 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag delar Anders G Högmarks uppfattning att det är både viktigt och nödvändigt med vattenlagring för att behålla så mycket av värdet i virket som möjligt. Vi arbetar också med den frågan.

Jag har inte samma inställning som Anders G Högmark till flygbesprutning. Det är oerhört svårt att bli så precis. Det är också svårt att veta att man träffar allt virke. Det är inte heller någon fråga som någon av parterna har lyft fram ännu. Som jag sade inledningsvis hade vi en träff

med skogsindustrierna, skogsägarna, de fackliga organisationer, SLU, Skogsstyrelsen och Kemikalieinspektionen. Vi är alla överens om att vi nu i första hand ska få ut så mycket virke som möjligt, men precis som Anders G Högmark säger kommer vi inte att få ut så mycket som vi skulle behöva, trots att alla nu kraftsamlar. Då behöver vi också använda mer kemikalier än vad vi vanligtvis gör, och det är vi beredda att göra.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

---

*Information från  
regeringen*

Anf. 117 ANDERS G HÖGMARK (m):

Herr talman! Jag drömmer inte ett ögonblick om flygbesprutning med plan som passerar på några hundra meters höjd. Jag talar om helikoptrar, och då kan man få precision. Även om man inte når allt kan man kanske nå ett antal procent. För varje procent räddar vi värden för 300 miljoner kronor.

Statsrådet har varit inne på detta med vägarna. Ska jag uppfatta det så att Vägverket i dag har öppna budgetramar, eller egentligen inga ramar, för att göra punktvisa krisinsatser löpande för att säkerställa strategiska vägar? Är statsrådet beredd att överväga kraftfullt ökade anslag till de enskilda vägarna?

Anf. 118 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Vägverket gör punktinsatser löpande. Nu är det oerhört svårt att bedöma konsekvenserna av det hårda tryck som kommer att bli på vägarna. Det avgörs väldigt mycket av vädret. Vägverket har en beredskap för att kunna agera. Jag vet inte i dag hur många enskilda vägar i de berörda områdena som inte har tillgång till statsbidrag. Den bilden måste jag skaffa mig innan jag lovar något.

Anf. 119 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Jag instämmer också i tacket till ministern. Som de skorrande r-en avslöjar är jag skåning från det nordskånska Vittsjö, och det är jag stolt över. Jag var en av dem som under ett par dagar när elen, vattnet, den mobila och fasta telefonin var utslagna inte kunde få tag på mina nära och kära. Därmed hade jag en extra anledning att fundera över samhällets sårbarhet så här i effekterna av den fruktansvärda stormen.

När man gör det, och när man ser och hör att de här stormarna kan bli fler och värre i framtiden till följd av växthuseffekten och miljöförstöringen, så står det alldeles klart att vi behöver en ny säkerhetspolitik i landet. Vi måste sätta oss ned nu allihopa gemensamt och fundera på hur vi går vidare från orden om att styra över den militära säkerhet vi tidigare haft till en verklig säkerhet från hot som är reella och som nu invånarna i till exempel Vittsjö, Kronoberg och Skåne har drabbats av.

Med det sagt finns ju en del saker som man kan tänka sig kan ingå i en sådan här säkerhetspolitik redan nu. En sådan sak är hårdare krav på elbolagen om att tillförsäkra el till abonnenterna. Messing har berättat att det planeras ett möte med elbolagen. Jag vill bara försäkra mig om att det är på det mötet man går in med ingången att det är hårdare krav som ska ställas.

En annan sak är att människor som blir drabbade, såväl skogsägare som andra, ska ha en möjlighet att få ut ersättning för sina skador. Den kan komma från elbolag, banker, försäkringsbolag och andra, men den bör också i de fall den inte kan komma från någon annan komma från staten. Vi behöver en klimatakut. Vi behöver en klimatfond i statsbudgeten där vi avsätter pengar för att ersätta vid den här typen av skador. Nu har vi tyvärr inte haft det. Miljöpartiets krav på det har ekat tomma i de här salarna, men nu står vi där vi står, och människor bör få ersättning – inte en symbolisk summa utan en riktig ersättning. En andra del i ett första steg mot en ny säkerhetspolitik borde alltså vara att garantera alla full ersättning.

Det är de två frågorna jag har till statsrådet: Kan man räkna med att det är hårdare krav på elbolagen som kommer fram när mötet nu hålls? Och den andra frågan är: Kan man räkna med att det ges full ersättning till dem som behöver ekonomisk kompensation?

Anf. 120 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Gustav Fridolin kan räkna med att det blir hårdare krav, inte bara på elbolagen utan också på telebolagen. Vi utesluter inte att vi måste skärpa lagstiftningen på olika sätt för att tydliggöra det ansvar som operatörerna har.

Vi tittar också just nu inom Regeringskansliet – Näringsdepartementet tillsammans med Finansdepartementet – på vilka åtgärder vi kan vidta för att underlätta de ekonomiska skador som enskilda nu drabbas av. Hur tekniken för det ska se ut får vi återkomma till, men vi tittar på sådana åtgärder.

Anf. 121 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Det känns tryggt!

Jag har en sista fråga, som jag hoppas få ett ärligt svar på – precis som det svar jag just fick, naturligtvis. Inser regeringen att det här troligtvis inte är den sista stormen av den här kalibern som drabbar oss, utan att växthuseffekt och miljöförstöring gör att vi kommer att få se värre sådana här stormar? Givetvis måste vi bromsa miljöförstöringen och arbeta emot den för att se till att fler naturkatastrofer inte kommer, men vi måste också ha en säkerhetspolitik som gör att växthuseffektens offer ersätts, och det så fort som möjligt.

Anf. 122 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag bor och lever i Gävle. Vi blev för några år sedan utsatta för ett stort väderomslag. Det var inte storm eller orkan, men det var snön som fullständigt isolerade oss från omvärlden under flera dagar.

Vi är medvetna om att vi också i framtiden än mer kommer att få se stora, kraftiga väderomslag, och det finns anledning att på område efter område ställa oss frågan: Hur kan vi göra samhället och oss själva mindre sårbara? Det gäller infrastruktur, men det gäller också andra frågor.

Anf. 123 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! För att ytterligare illustrera närvarande ledamöters spridning över landet ska jag säga att jag representerar Uppsala län.

Statsrådet Messing har gett tydliga och klargörande svar på en mängd olika frågor. I ett avseende skulle jag dock vilja ha ett litet tydliggörande, och det gäller eventuellt användande av gifter.

Jag tror att det är fel att diskutera om vi ska flygbespruta eller markbespruta. Det intressanta och viktiga är ju: Kommer man att använda gifter på skogsmark, eller kommer man att använda dem koncentrerat på virkesupplag? Det är det tydliggörandet som jag tycker skulle vara viktigt här och nu, så att vi inte behöver fortsätta med en debatt om huruvida vi ska flygbespruta eller använda andra metoder.

Jag vill också citera statsministern från i dag, som sade: Vi ska skydda vattentäkter och andra känsliga saker. Jag undrar: Kan statsrådet ge ett tydligare svar på den här frågan?

Anf. 124 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Jag kan börja med att understryka det som statsministern sade, för det är det jag också har försökt säga. Vi kommer att prioritera arbetet så att vi först tar ur den stormfällda skogen från de mest känsliga platserna och markerna. Det ligger i allas vårt intresse att lyckas med det.

Sedan är det Kemikalieinspektionen som tittar på vilka kemikalier som är mest lämpliga att använda – lämpliga i den meningen att de har minst bieffekt på resten av miljön men också därför att man har störst effekt på insekts- eller skadeangreppen. Vi har i dag haft en genomgång av de två frågorna. Kemikalieinspektionen förbereder nu möjligheten att använda två preparat som då är godkända och som vi vet har stor effekt på skadeangreppen.

Vi har också diskuterat i dag vad vi kan lära av den storm som visserligen var knappt hälften så stor, men ändå stor med svenska mått mätt, nämligen 1969. Det vi då såg var att vi underskattade de insektsangrepp som spred sig från stormfälld skog till stående skog. Det betyder att vi också tio år efter stormen räknar med att vi förlorade omkring 10 miljoner kubikmeter som en konsekvens av att vi underskattade skadeangreppen. Det får vi nu lära av.

Därför är vi i första hand inriktade på att få ut så mycket stormfälld skog som möjligt från skogen för att kunna behandla den utanför skogen. Men eftersom vi inte kommer att få ut så mycket som vi önskar förbereder vi oss också på att kunna gå in i skogen och behandla stormfälld skog där så att angrepp inte sprider sig till stående skog.

Anf. 125 HARALD NORDLUND (fp):

Herr talman! Häromdagen kunde man läsa i tidningen – jag tror att det var statsrådet Messing som skulle ha sagt det – att det kan bli aktuellt att använda icke godkända gifter. Det här tydliga beskedet tycker jag är välkommet, för detta oroade mig. Ska vi tolka beskedet på det sättet att om och när man kommer att använda gifter så kommer det att vara begränsat till just de här två godkända preparaten och att det är helt uteslutet att man kommer att använda icke godkända preparat?

Anf. 126 Statsrådet ULRICA MESSING (s):

Herr talman! Det är en bra fråga som Harald Nordlund ställer. Det har i debatten förekommit diskussioner om permittrin, till exempel. Jag tror att det ibland har förekommit därför att det är ett bekämpningsmedel som många känner igen namnet och beteckningen på, och vi vet vad det har använts till. Nu är permittrinet förbjudet, och vi ska inte använda det. Vi ska i stället använda de två kemikalier som Kemikalieinspektionen säger är likvärdiga, alltså i den meningen att de uppnår det vi vill uppnå. De minskar risken för skadeangrepp, men de är bättre för både naturen och miljön, och också för arbetsmiljön.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **3 § Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott**

Talmannen meddelade att Socialdemokraternas riksdagsgrupp på grund av uppkomna vakanser anmält Ann-Christin Ahlberg som suppleant i socialförsäkringsutskottet och i arbetsmarknadsutskottet under Sonja Franssons ledighet.

Talmannen förklarade vald *under tiden den 20 januari–30 april* till

*suppleant i socialförsäkringsutskottet*  
Ann-Christin Ahlberg (s)

*suppleant i arbetsmarknadsutskottet*  
Ann-Christin Ahlberg (s)

### **4 § Anmälan om ordförande i Europarådets svenska delegation**

Talmannen meddelade att *Carina Ohlsson* (s) valts till ordförande i Europarådets svenska delegation från och med den 24 januari.

### **5 § Anmälan om fördröjda svar på interpellationer**

Till riksdagen hade inkommit följande skrivelser:

*Interpellation 2004/05:291*

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:291 av Axel Darvik om doktoranders ekonomiska situation

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 3 februari.

Skälet till dröjsmålet är arbetsbelastning.

Stockholm den 18 januari 2005

Utbildningsdepartementet

*Leif Pagrotsky*



*Interpellation 2004/05:292*

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:292 av Axel Darvik om skapande av nya forskningsföretag

Interpellationen kommer att besvaras torsdagen den 3 februari 2005.

Skälet till dröjsmålet är arbetsbelastning.

Stockholm den 18 januari 2005

Utbildnings- och kulturdepartementet

*Leif Pagrotsky*

*Interpellation 2004/05:307*

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:307 av Eskil Erlandsson om samhällets krisberedskap med anledning av stormen i södra Sverige kommer att besvaras tisdagen den 8 februari.

Anledningen till dröjsmålet är arbetsanhopning.

Stockholm den 17 januari 2005

Finansdepartementet

*Sven-Erik Österberg*

*Interpellation 2004/05:313*

Till riksdagen

Interpellation 2004/05:313 av Kenneth Johansson (c) om de psykosociala följderna av stormkatastrofen

Interpellationen kommer att besvaras tisdagen den 8 februari 2005.

Skälet till dröjsmålet är sedan tidigare inbokade engagemang.

Stockholm den 19 januari 2005

Socialdepartementet

Morgan Johansson

Enligt uppdrag

*Erna Zelmin*

Expeditions- och rättschef

*Svar på  
interpellationer*

**6 § Svar på interpellation 2004/05:243 om rättslig reglering av de politiska partiernas valfinansiering**

Anf. 127 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Carl B Hamilton har ställt ett antal frågor till mig som i stort gäller hur jag avser att hantera det förslag till rättslig reglering av allmänhetens insyn i partiers och valkandidaters intäkter som lagts fram i SOU 2004:22.

Som Carl B Hamilton känner till är anledningen till att det i Sverige inte finns någon författningsreglering som ger allmänheten insyn i partiers och valkandidaters intäkter att partierna anses ha en så viktig och unik roll i vårt demokratiska samhälle att de inte ska vara föremål för kontroll eller inblandning från statsmakternas sida.

Av flera skäl är det ändå viktigt att allmänheten kan få insyn både i hur partierna finansierar sin politiska verksamhet och hur de valkandidater som bedriver personvalskampanjer finansierar dem. För att kunna bedriva en effektiv kampanj för personval krävs ofta stora ekonomiska resurser och det är då särskilt viktigt med insyn i hur kampanjerna har finansierats. Väljarna har ett berättigat krav på att kunna använda sådan information som underlag för sina ställningstaganden. Insyn och öppenhet är också ett sätt att stärka det politiska systemets legitimitet och att förebygga korruption. Av tradition har riksdagspartierna därför genom ömsesidiga överenskommelser på frivillig väg åstadkommit öppenhet för sina intäkter.

Som Carl B Hamilton konstaterar har Utredningen om offentlighet för partiers och valkandidaters intäkter i sitt betänkande nu lagt fram ett förslag till lagstiftning på området (SOU 2004:22). Betänkandet har remissbehandlats och utfallet är blandat.

Många remissinstanser delar utredningens uppfattning att allmänhetens insyn i hur partier och kandidater finansierar sina kampanjer bör öka. Många är också positiva till utredningens förslag om lagstiftning. Flera instanser ifrågasätter dock om förslaget är förenligt med regeringsformen, till exempel förbudet mot åsiktsregistrering.

I den fortsatta hanteringen av denna fråga är jag angelägen om en bred politisk enighet. Jag avser därför att ha en dialog med riksdagspartierna för att ge dem tillfälle att närmare utveckla sin syn på utredningens förslag och på remissutfallet. Innan denna dialog har hållits är jag inte beredd att på annat sätt svara på Carl B Hamiltons frågor.

Anf. 128 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Tack, vice statsministern, för svaret! Bakgrunden till det här kravet i den politiska miljö som vi numera har sammanfattas, tycker jag, ganska väl i Europarådets rekommendation om just nationella regler för att stävja korruption vid finansiering av partier och valrörelser. I den rekommendationen talar man om att det ska skapas en öppenhet beträffande bidrag som förhindrar hemliga bidrag. Man ska undvika att skapa partiskhet i de politiska partiernas agerande. Bidrag till politiska partier bör offentliggöras, det bör finnas regler som begränsar bidragens storlek etcetera. En liknande lagstiftning finns också i Danmark, Norge och Finland, så Sverige är ju undantagsland. Som det nu är bryter vi också mot Europarådets rekommendation.

När jag ser på vice statsministerns svar är det klart att jag hade önskat ett något mer handlingskraftigt svar än att man ska inleda en dialog, men då går vi över till frågan om dialogen. Då är naturligtvis min första fråga hur tidtabellen ser ut för detta. Det bör ju starta så snart som möjligt. Jag hoppas att det är regeringens önskan att den här frågan förs i mål före valet 2006. Antingen, om man finner att det behövs en grundlagsändring, lägger man fram ett första förslag till grundlagsändring på våren 2006 eller, om man finner att det inte behövs en grundlagsändring, lägger man fram ett förslag till ändrad lagstiftning så att det kan tillämpas i valet 2006. Det är alltså min första fråga. Hur ser tidtabellen ut?

Min andra fråga är: Hur tänker sig vice statsministern att denna dialog ska gå till? Tänker regeringen sammankalla partierna till något slags

konferens eller seminarium eller tänker ni gå runt till partierna? Hur tänker ni lägga upp det? Det är formfråga nummer två.

Den tredje frågan gäller regeringspartiets inriktning här. Finns det någon viljeinriktning hos Socialdemokraterna när ni går in i de här diskussionerna? Har ni en egen uppfattning i de här dialogerna som ni tänker föra fram? Jag tycker ändå att det är viktigt att notera att det faktiskt är en socialdemokratisk regering som har beställt den här utredningen och fått utredningen. Det pekar ju ändå på att det skulle kunna finnas en viljeinriktning att gå i riktning mot att få en rättslig reglering av de här frågorna. Står ni fast vid den viljeinriktning som Britta Lejons initiativ att ta till en utredning ändå måste sägas vara? Står ni kvar vid den viljeinriktningen, Bosse Ringholm? Mer specifikt: Delar ni remissinstansernas och utredningens uppfattning att det är önskvärt med ökad insyn? Anser regeringen att det är önskvärt med ökad öppenhet i de här frågorna?

Jag tycker ju inte att de här frivilliga överenskommelserna har fungerat bra. Det strider också mot Europarådets rekommendationer att ha ett sådant lösligt arrangemang. Jag tror att man måste ha rättsliga regler efter ungefär den modell som man har i Danmark, Norge och Finland. Det är också Folkpartiets hållning att de frivilliga överenskommelserna hittills inte har varit något att lita på. Jag kan återkomma till det i nästa omgång, men nu gäller det som sagt några formfrågor och frågan om viljeinriktningen. Finns det svar på de frågorna, herr vice statsminister?

Anf. 129 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Herr talman! Jag tackar givetvis Carl B Hamilton för interpellationen som givit möjlighet till det här meningsutbytet i dag. Tack också, Bosse Ringholm, för svaret. Det är i och för sig inte helt precist, men det aviserar att det ska komma i gång en dialog. Det ser vi fram emot, och jag har en följdfråga om den dialogen.

Jag vill först instämma i de frågor som Carl B Hamilton ställde. Jag hade tänkt understryka vikten av att få veta vilken tidtabell det var, men eftersom jag inte kunde undvika att se att vice statsministern genast tog upp kalendern förutsätter jag att vi kommer att få ett svar på det i den följande debatten.

Jag har dock som sagt en följdfråga om detta med dialogen som jag hoppas kunna få ett svar på nu. När vi pratar om vikten av att få insyn i politiska partiers kampanjer och personvalskampanjer är det lätt att man glömmer en typ av politiska kampanjer där det här har visat sig vara nästan extra nödvändigt, och det är de kampanjer som sker inför folkomröstningar. När vi för nu snart ett och ett halvt år sedan hade folkomröstningen om huruvida Sverige skulle bli medlem i EMU menar forskarna att det satsades mer än det gjorts i något annat demokratiskt land i kronor per röstande för att övertyga väljarna om vad utgången skulle bli, för att övertyga väljarna om att rösta på en viss linje.

Det är den folkomröstning eller det allmänna val i den demokratiska världen som genererat mest pengar, mest bidrag från sektorn utanför politiken för att försöka få det resultat man önskade. Då är det givetvis nödvändigt att väljarna kan få möjlighet till insyn. Det var också så, om vi går tillbaka till den folkomröstningen, jag kan möjligen tänka mig att mina meddebattörer helst inte vill göra det, att vi en stor del av den tid som hade kunnat upptas av att vi debatterade sakfrågan i stället tvingades

uppehålla oss just vid frågan om hur mycket den ena kampanjsidan egentligen hade fått. Hur mycket har skänkts från Svenskt Näringsliv? Det ville man inte berätta. Hur mycket har kommit från de statliga bolagen? Det ville man inte heller berätta.

Just de frågorna fanns på agendan, och dem hade vi lätt kunnat avföra om det fanns en rättlig reglering också inför folkomröstningar så att man visste vilka pengar som hade kommit till de olika sidorna och var de hade kommit ifrån. Så det är min fråga som tillägg till dem som Carl B Hamilton redan har ställt. Kommer man i den här dialogen också att föra in frågan om att få en öppenhet om finansiering inför folkomröstningar?

Anf. 130 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Jag börjar med den sista frågan. Naturligtvis gäller öppenheten både folkomröstningar och allmänna val. Vad gäller tidtabellen kan jag försäkra Carl B Hamilton om att partierna redan inom en månad är inbjudna till ett möte för en diskussion. Det är ett gemensamt möte för alla sju riksdagspartierna.

Vår utgångspunkt från regeringens sida – och det var också ett skäl för översynen – är att vi måste försöka få en bred enighet om den fortsatta vägen. Detta är en fråga som inte bör avgöras i tvekamp partierna emellan, utan det bör ske i enighet.

Som svar på en av Carl B Hamiltons frågor vill jag erinra om att det var den tidigare socialdemokratiska partisekreteraren som under förra mandatperioden tog initiativ till överläggningar för att se om man ytterligare kunde klargöra transparensen i partifinansieringen. Man nådde väl en liten bit på väg men kanske inte tillräckligt långt, trots allt. Det är viktigt att det finns en gemensam uppfattning mellan partierna, och det är väl ett av överläggningsämnena vid den träff som vi har bjudit in till inom en månads tid.

När det gäller dokumentet från Europarådet vill jag framhålla att det är en rekommendation. Det är inget rättsligt bindande dokument. Därför har det naturligtvis en helt annan status.

Olika länder har olika grundlagar. När vi för drygt 30 år sedan formulerade våra grundlagar var den här frågan inte av samma aktualitet. Vi hade inte den typ av partistöd som vi har i dagsläget. Det förekom en diskussion på 1960-talet om just näringslivets stöd till politiska partier. Det var väldigt trögt att få näringslivet att redovisa det. Efterhand redovisades stödet och till en del avvecklades det också. I den mån det finns i andra former är inte heller känt i dagsläget.

Jag hoppas att den överläggning som regeringen har bjudit in partierna till inom en månad ska kunna vara ett första steg för en fortsatt diskussion. Där ska också redovisas utfallet av remissen av betänkandet. Ett antal remissinstanser påminner om de konstitutionella hinder som de anser finns och som innebär konflikter med vår nuvarande författning.

Anf. 131 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Min fråga om tidtabellen måste jag upprepa. Anser vice statsministern att vi bör gå i mål med den här frågan till valet år 2006 på det sätt jag tidigare sade? Finns det ett svar på den frågan?

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Svar på  
interpellationer*

Min andra fråga gäller vad regeringen anser om grundlagsinvändningen. Hur bedömer ni den frågan inom Grundlagsenheten på Justitiedepartementet?

När vice statsministern talar om en bred enighet blir det lätt en situation där ett parti har vetorätt. Måste alla partierna vara överens i denna fråga? I så fall kan vi säga att vi redan känner till utfallet av detta. Det finns ju ett parti som är berett att slänga den här utredningen i papperskorgen, nämligen Moderaterna. Är vice statsministern beredd att ge det partiet vetorätt i den här frågan?

Det är riktigt att Europarådets texter är en rekommendation. Den är inte rättsligt bindande. Men den är ändå moraliskt bindande för ett land som har gått in och är mycket aktivt i Europarådet. Jag tycker att det vore väldigt konstigt om vi inte anser att den rekommendation som finns är ganska bjudande. Det leder mig fram till frågan: Varför skulle Sverige inte följa Europarådets rekommendation? Varför skulle Sverige inte ha en rättslig reglering? I och med att denna rekommendation finns ligger bevisbördan på de länder som väljer en annan lösning än den som rekommenderas.

Anf. 132 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Svaret på frågan om tidtabellen är naturligtvis avhängigt av vilken uppslutning man kan få kring de eventuella förändringar som ska göras. Man kan inte fastställa en tidtabell först, utan man måste först sondera och utröna hur stor uppslutning det finns bakom eventuella förändringar. Bland remissinstanserna finns det många som har påpekat komplikationen att de anser att det finns en konflikt med regeringsformen. Man hänvisar i det här fallet inte minst till de experter som en gång har deltagit i utformningen av regeringsformen.

Man kan alltid diskutera om ett eller flera partier i sista hand ska få vara avgörande i det här läget, men det är en så stor och viktig fråga att jag anser att det har stor betydelse att man kan nå en bred samsyn kring detta.

Jag får väl uppmana Carl B Hamilton att inom den borgerliga alliansen för ett maktskifte inför nästa val ta upp ett samtal. Då kanske alliansen kan ha ett samlat uppträdande i de fortsatta diskussionerna. Det skulle naturligtvis underlätta processen en del.

Anf. 133 CARL B HAMILTON (fp):

Herr talman! Frågan är ju hur man ska tolka kravet på bred enighet. Vill Socialdemokraterna ge Moderaterna vetorätt? Den frågan ställs ju på sin spets.

Sedan kommer jag till en fråga som jag ställde i mitt första inlägg och nu får upprepa i mitt tredje inlägg, nämligen: Vad är Socialdemokraternas viljeinriktning? Har ni någon vilja i den här frågan, eller är ni ett rö för vinden som blåser åt vilket håll som helst? Har ni någon egen uppfattning när ni går in i de här dialogerna?

Står ni bakom Britta Lejons initiativ att tillsätta denna utredning? Finns det någon vilja i ert parti på denna punkt?

Anf. 134 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s):

Herr talman! Det framgick av mitt första inlägg att vi från det socialdemokratiska partiet genom vår tidigare partisekreterare har medverkat till att ta initiativ för att få till stånd en ökad genomlysning av partiernas finansiering. Jag har i mitt eget förflutna under 1960- och 1970-talen i allra högsta grad medverkat till att få till stånd en genomlysning av de partier som fick ett mycket stort stöd från näringslivet, där man varken från partiernas sida eller från företagens sida ville redovisa detta stöd. Jag har en egen bakgrund som innebär att jag verkligen har arbetat för att försöka få till stånd en ökad offentlig redovisning av partiernas finansiering.

Jag vill än en gång upprepa att jag tycker att det är oerhört viktigt att partierna både har en gemensam vilja att få till stånd en ökad information om partiernas finansiering och hittar formerna för detta.

Jag tycker att det finns skäl att värdera de remissinstanser som pekar på konflikter med regeringsformen. Naturligtvis kan vår författning ändras om man kommer fram till ett gemensamt ställningstagande. Det är en möjlig utväg ur detta.

Överläggningen var härmed avslutad.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Svar på  
interpellationer*

## **7 § Svar på interpellation 2004/05:209 om öppna landskap genom Kravodling**

Anf. 135 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Lars-Ivar Ericson har frågat mig om jag avser att arbeta för att bibehålla det öppna kulturlandskapet samt vad jag avser att göra för att verka för ökad Kravodling.

Riksdagen har beslutat om miljö kvalitetsmålet Ett rikt odlingslandskap. Enligt målet ska odlingslandskapets och jordbruksmarkens värde för den biologiska mångfalden och kulturmiljövärdena bevaras och stärkas genom att det öppna landskapet upprätthålls. Regeringen arbetar aktivt för att uppnå detta mål framför allt inom ramen för Sveriges miljö- och landsbygdsprogram som i dess nuvarande form löper till och med år 2006. I detta program finns bland annat åtgärder för att restaurera och bevara ängs- och betesmarker samt upprätthålla ett öppet och varierat odlingslandskap. Intresset bland lantbrukare för dessa åtgärder har visat sig vara stort, och måluppfyllelsen för insatserna är god. För att ytterligare förbättra förutsättningarna för det öppna kulturlandskapet beslutade regeringen i samband med beslutet om genomförandet av jordbruksreformen att från och med år 2005 förstärka åtgärden för skötsel av ängsmarker och betesmarker. Kostnadsramen för denna förstärkning uppgår till 75 miljoner kronor årligen under resterande del av programperioden. Även andra insatser som bidrar till öppethållande av landskapet förstärks, och totalt uppgår förstärkningen av programmet till 400 miljoner kronor årligen.

Jag håller med Lars-Ivar Ericson när han påpekar att det är viktigt att uppmärksamma de olika delar inom lantbruksnäringen som har utvecklingsmöjligheter samt att ekologisk produktion är en viktig väg för att nå

ett uthålligt svenskt jordbruk. Samtidigt vill jag betona att även det konventionella jordbruket bidrar till det öppna kulturlandskapet.

Regeringen har en ambitiös politik när det gäller att främja ekologisk produktion. Denna omfattar en rad olika insatser. Exempelvis kan nämnas ersättningar till jordbrukare för att bedriva ekologisk produktion, riktad forskning inom området samt marknadsfrämjande insatser och åtgärder för att öka konsumtionen av ekologiska livsmedel. Sverige har även varit drivande för att få fram en europeisk handlingsplan för ekologiska livsmedel och ekologiskt jordbruk, vilken presenterades av EU-kommissionen i juni 2004. I oktober samma år nådde EU:s jordbruksministrar en politisk överenskommelse om handlingsplanen där de frågor som Sverige drivit och prioriterat är tillgodosedda.

Utbud och efterfrågan av ekologiska livsmedel varierar kraftigt mellan olika produktgrupper och över tiden, och det här är ett problem. För att komma till rätta med detta och öka konsumenternas efterfrågan på ekologiska livsmedel beslutades i samband med budgetpropositionen för år 2005 att avsätta ytterligare 15 miljoner kronor årligen för marknadsfrämjande åtgärder. Detta är ungefär en fördubbling av de medel som avsatts under tidigare år. Jag vill också betona att marknadens aktörer har det huvudsakliga ansvaret för att konsumenternas efterfrågan kan tillgodoses.

Det stämmer att antalet Kravodlare minskat mellan år 2002 och år 2003. Men under samma period ökade den ekologiska jordbruksarealen med ca 17 000 hektar. Även antalet ekologiska djur ökade. Från år 2003 till år 2004 visar preliminära uppgifter på att den totala ekologiska åkerarealen ökade med 23 000 hektar. Den ekologiska produktionen i Sverige har sålunda ökat.

På uppdrag av regeringen redovisade Jordbruksverket den 1 november 2004 förslag till nya mål för ekologisk produktion. Nyligen presenterades också ett delbetänkande av utredningen *En handlingsplan för hållbar konsumtion – för hushållen* (SOU 2004:119) som bland annat behandlar livsmedel. Under år 2005 kommer regeringen att se över förslag till nya mål för den ekologiska produktionen fram till år 2010.

Anf. 136 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Jag vill börja med att tacka jordbruksministern för svaret och ser fram emot ett intressant samtal här i kväll, för jag känner att den här interpellationen har berört många människor. Jag har fått uppmuntrande reaktioner från olika håll, men någon har även hört av sig och frågat om jag har glömt det konventionella lantbrukets betydelse för det öppna landskapet. Jag har svarat att alla goda krafter behövs för att Ulf Lundells ord om att vilja bo ”i öppna landskap” i framtiden inte ska vara bara en dröm.

För Centerpartiet är det viktigt att måna om både det ekologiska lantbrukets och det konventionella lantbrukets betydelse för det öppna landskapet, för vårt svenska öppna landskap är verkligen hotat.

När vi färdas på våra vägar märker vi att förbuskningen tilltar. För mig som västbleking känns det vemodigt vid besöken i mina hemtrakter att då se de åkrar som brukats i århundraden växa igen eller planteras med gran. Vi håller på att förlora mycket av det öppna landskapet med dess unika biologiska mångfald.

Den svenska hagen finns djupt förankrad i den svenska folksjälen. Dessa marker är kopplade till kultur och till fysiskt och psykiskt välbefinnande. Tyvärr är endast 1 ½ % av Sveriges landyta i dag betesmarker – vid en internationell jämförelse en försvinnande liten andel.

Vad är då den lösning som ger öppna landskap? Ja, en del av lösningen är väl att vi mer målmedvetet använder oss av svenskproducerade livsmedel. Det är endast betande mular som kan hålla våra hagar och ängar öppna på ett naturligt sätt. Jag undrar om ministern har några synpunkter på hur vi kan höja medvetenheten hos svenska konsumenter om sambandet mellan god miljö, öppna landskap, betande djur och svenskproducerade livsmedel.

Det är alarmerande att höra att ingredienserna i en ordinär svensk frukost totalt har färdats 3 600 mil – hälften med båt, hälften med långtradare. Det betyder att en person konsumerar ungefär 3 deciliter dieselolja till frukost – detta till priset av en hög energiförbrukning och klimatpåverkande koldioxidutsläpp.

Ministern anger i sitt svar att den ekologiska jordbruksarealen och antalet ekologiska djur har ökat. Det är glädjande. Jag vill ändå återkomma till frågan om varför antalet odlare har minskat. År 2000 hade vi 3 065 odlare. År 2001 hade vi 3 328 odlare. År 2002 hade vi 3 536 odlare. Men år 2003 hade vi 3 400 odlare – alltså en uppgång flera år men sedan plötsligt en minskning.

Är det ett resultat av de bistra villkoren för lantbrukare över huvud taget att det svenska jordbruket inte har samma spelregler som man har i övriga Europa, eller har ministern möjligtvis någon annan förklaring till detta?

Och hur ser ministern på våra grannländers mera positiva behandling av ekologisk odling? Jag tänker då på Danmark där staten ansvarar för finansieringen av ekocertifieringen.

Anf. 137 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Det är roligt att vi är överens om att vi behöver både konventionellt och ekologiskt jordbruk. Det är klart att det är väsentligt för kulturlandskapets öppethållande att det finns jordbruk och att vi hävdar marken.

Den jordbrukspolitik som vi började genomföra den 1 januari genomförs på det sättet att vi ska värna om det svenska jordbrukets konkurrenskraft. Vi ska också värna om den levande landsbygden. I detta ligger självklart ett svar till Lars-Ivar Ericson – det är ju på det sättet som vi kan upprätthålla det rika odlingslandskapet. Vi behöver det svenska jordbruket både för att kunna ha en bra råvara till den svenska livsmedelsindustrin och för att kunna värna den biologiska mångfalden, kulturlandskapet och det öppna odlingslandskapet.

Här görs för närvarande en hel del. Jag nämnde om den jordbrukspolitik som vi nu genomför. Den är inriktad på att vi ska skydda, värna, de betande mularna. Vi har tillfört extrapengar till det miljö- och landsbygdsprogram som löper och som ju också har den här inriktningen – det fick en påfyllning med pengar.

Det är också så att vi inom ramen för den här jordbrukspolitiken har ett nationellt kuvert om 30 miljoner kronor som ska användas för mark-

nadsstödjande åtgärder. Jag är nu mitt uppe i att hitta formerna för hur vi ska kunna stötta de mervärden som finns i den svenska maten.

Vi har en potential i den ekologiska produktionen. Vi har haft en bra marknadsutveckling med en 25-procentig ökning under en ganska lång tid. Just nu ser vi en avmattning, och det tycker jag att vi också ska vara medvetna om. Vi kan behöva vidta särskilda åtgärder. Under 2005 ska vi formulera nya mål för den ekologiska produktionen. I jämförelse med andra länder ligger den inte så illa till, utan snarare tvärtom.

Certifieringskostnader är en alldeles speciell fråga. En del länder har valt att ha en offentlig finansiering av certifieringskostnader. Vi har andra typer av stöd till det ekologiska jordbruket. Man kan inte bara säga att det är sämre på den svenska marknaden. Jag tycker att det här är en viktig bit när det gäller att värna det öppna landskapet och ge konsumenterna bra svenska livsmedelsprodukter.

Anf. 138 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! Regeringen har en ambitiös politik för att främja ekologisk produktion, säger ministern. Det låter bra. Lantbruket välkomnar ekonomiska bidrag och marknadsfrämjande insatser.

Men sedan finns det orosmoln. Hur blir det framöver? Blir det repris på uttrycket: Staten gav och staten tog? Jag tänker på den utredning Skatt på väg som är på gång inom Finansdepartementet och som kan bli nådstöten för många verksamheter på landsbygden, en nådstöt också mot öppna landskap och Kravodling. Utredningen föreslår att kilometerskatt för lastfordon över 3,5 ton och höjt pris på dieselolja med drygt 2 kr litern. Går detta förslag igenom innebär det ett hårt slag mot både jord- och skogsbruk och företagandet på mindre orter. Det skulle vara intressant att veta vad jordbruksministern anser om det förslaget.

Jordbruksministern har också en viktig funktion som konsumentminister. Därför vill jag ta upp frågan hur vi väcker människors medvetande om nyttan av att öka konsumtionen av ekologiska livsmedel. Enligt tidningen Kvällsposten visar en ny undersökning att 92 % av föräldrarna i Skåne anser det rimligt att de får veta vad den mat som deras barn äter i skolan innehåller.

I Kristianstad kommun finns det extra pengar anslagna för att inhandla ekologiska livsmedel. Det serveras ekologisk mellan- och lättmjölk på skolorna. Det finns också ekologisk potatis och rotgrönsaker och malet nötkött som är ekologiskt. I första hand använder man närproducerade livsmedel. Personalen på de olika enheterna går på kurser på temat ekologiskt. Jag undrar: Är detta unikt för Kristianstad, eller finns det även i andra kommuner samma insikt? Om inte, hur anser ministern att denna insikt ska kunna väckas?

Sedan vill jag ta upp en annan viktig fråga. Hur det är med forskning i ämnena öppna landskap och ekologiskt lantbruk? Regeringen vill ju verka för att en större del av åkerarealen ska brukas ekologiskt och att öppna landskap verkligen bevaras.

Från Centerpartiet har vi vid olika tillfällen påtalat hur viktigt det är med en mångfald av forskningsinriktningar på just de här områdena. Jag undrar om ministern delar den åsikten och är beredd att verka för ökade forskningsresurser. Vårt grannland Danmark har tydligen stora ambition-

er när det gäller just ekologisk forskning och är väldigt frikostigt med att stödja denna. Jag undrar om vi kan få samma inställning i Sverige.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

Anf. 139 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Efter att just ha deltagit i den tidigare debatten om stormskadorna och att ha varit nere i de södra delarna av landet och träffat jordbruksföretagare inser jag att dagens jordbrukare, eller företagare, oftast så att säga står på flera ben. Man har bland annat skogsbruk men även jordbruk. Just i de södra delarna, där jag var, var det förutom skogsbruk, till stora delar även mjölk- och köttproduktion.

Jag kunde inte avhålla mig från att hoppa in i den här interpellationsdebatten när Lars-Ivar frågar om öppna landskap genom Kravodling. Nu var jag förvisso lugnad när både ministern och Lars-Ivar Ericson betonar att även den konventionella odlingen är viktig. Jag är rädd att vi, när vi diskuterar jordbrukspolitik, flyttar fokus från till exempel livsmedelsproduktionen och övergår till att enbart tala om naturvård, öppna landskap och vilken produktionsform vi ska ha. Det tycker jag vore väldigt tragiskt. Vi tappar också överblicken och hamnar i detaljer. Enligt min väldigt tydliga uppfattning om miljö, naturvård och öppna landskap är det viktigaste inte vilken produktionsform vi använder utan kanske till och med vem det är som odlar. Man måste ha kunskap och insikt om miljö och natur i sin verksamhet.

Svaret på interpellationen var väldigt mycket av ett svar på vad som görs för att öka den ekologiska produktionen och även på vad konsumenterna ska kunna få till sig för att efterfråga ekologiska livsmedel. Då kände jag lite grann att jag för de öppna landskapens skull mycket tydligt skulle vilja få reda på hur jordbruksföretagare i dag ska motiveras till att fortsätta att vilja vara just jordbruksföretagare. Äggproduktion, grisproduktion, mjölk- och nötköttproduktion och fågel är basen. Vi vet att det behövs djur som betar. Vi måste ha människor som klarar av ekonomiskt att hålla djur, många djur. Vi vet att det behövs växtodling, som i sig ger öppna landskap, för att också ge foder.

Då skulle jag vilja vända mig till jordbruksministern: Vad gör vi för de konventionella och de ekologiska odlarna så att de som gemensam grupp, inte bara Kravodlare, kan verka för att få de här förutsättningarna? Vi slår oss för bröstet i dag för att vi har hårda och tydliga regler för miljö och djuromsorg.

Låt oss ta grisproduktion som ett enda exempel, och då hamnar vi just i en sådan detalj som jag inte vill att vi ska hamna i. Vi har regler för djuromsorg som slår så hårt att man kanske inte klarar av att vara grisproducent längre. Man är inne på förordningar från myndigheter som säger att golvens spaltmått kommer att ändras med 1 eller 2 millimeter. Tänk er en stor investering, 25 miljoner kronor i ett stort grisstall som har godkända förutsättningar. Vi vet att om några år ska spaltmeterbredden ha minskats med 1 eller 2 millimeter. Det kan slå ut producenten, en producent som köper in foder eller odlar själv för att hålla i gång öppna landskap. Då tycker jag att det är mycket viktigare att vi diskuterar förutsättningarna för att kunna vara producent. Tänk på den som har ägg – vad händer med konkurrensen från Finland till exempel? Vi ska inte fastna i att bara ha ekologisk odling eller Kravmärkt utan fråga oss: Vad

Svar på  
interpellationer

gör vi faktiskt för att stärka hela jordbrukssektorn för att man ska kunna vara företagare?

Anf. 140 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! I mitt första anförande svarade jag egentligen på det som Catharina Elmsäter-Svärd tar upp. Inom ramen för den nya jordbrukspolitiken satsar vi på jordbrukets konkurrenskraft. Vi satsar också på den levande landsbygden. Det handlar om hur vi genomför den reform som började gälla den 1 januari. Det handlar om att vi satsar på de betande mularna. Vi gör vissa kopplingar när det gäller vissa handjursbidrag. Vi återför bidrag till gårdsnivå när det gäller mjölk och kött. Vi ger också jordbruket skattelättnader, varav sänkningen av dieselskatten är den mest väsentliga, men det finns ytterligare skattesänkningar.

I det sammanhanget kan jag säga till Lars-Ivar Ericson att vi givetvis tittar noga på alla de skatteförslag som kommer. Den utredning som han tar upp är just nu under beredning i Regeringskansliet, så jag tänker inte säga att jag har den ena eller andra uppfattningen. Min roll är givetvis att se på konsekvenserna för jordbruket och ta till vara jordbrukets intressen.

Catharina Elmsäter-Svärd tar upp olika typer av djuromsorgskrav, men det kan förekomma även andra typer av krav, till exempel miljökrav. Här tror jag att vi ska vara väldigt försiktiga och inte ta bort en del av det som utgör de mervärden i vår produktion, de mervärden som ska göra att de svenska konsumenterna känner att de får en högre kvalitet när de köper svenskt. Det handlar inte bara om god och säker mat, det finns också etiska värden och miljövärden som är viktiga för konsumenterna.

När det gäller den ekologiska produktionen vill jag säga till Lars-Ivar Ericson att vi har ett bra utgångsläge i Sverige, och det finns en potential. Det handlar dels om vad konsumenterna tycker om ekologiska produkter, dels om vad det finns för förutsättningar i fråga om pris, distribution, affärsidéer och vad näringen själv vill och vad staten stöttar.

Vi stöttar på just de områden som Lars-Ivar Ericson tar upp, skola och storhushåll. Där görs det satsningar inom ramen för LBU-programmet och olika typer av marknadsstödjande åtgärder. Det finns riktad forskning på det här området där man satsar pengar inom ramen för LBU-programmet. Det finns också pengar som Konsumentverket hantlar för att direkt stödja konsumtionen.

Vi är på väg in i ett nytt miljö- och landsbygdsprogram från 2007. Det är klart att också frågor som rör ekologisk produktion kommer att vara föremål för diskussion, vilket ger oss möjligheter inför framtiden.

Anf. 141 LARS-IVAR ERICSON (c):

Herr talman! I detta sista inlägg vill jag uttrycka min oro för hur det ska gå med svensk köttproduktion. 42 % av det nötkött som vi äter är importerat. Jag vet att svenskt kött ofta är dyrare än utländskt, men djuren är uppfödda med stränga krav på djuromsorg, miljö och livsmedels-säkerhet.

Många nötköttsproducenter och mjölkbönder funderar på att lägga av. Om antalet betesdjur minskar kan Sverige inte hålla löftet till EU, att bevara 450 000 hektar naturbetesmark.

Vi lovade också vid FN-konferensen 1992 att säkra den biologiska artrikedomen. Hur ska vi klara det om det går så här illa för svensk köttproduktion?

Sedan vill jag tacka ministern för debatten. Kraven på ministern är många. Jag vet att det ska debatteras jordbruk också i morgon, och jag vill ge några ord på vägen genom att citera några rader ur Sydsvenska Dagbladet från söndagen den 16 januari:

”Klafs. En stor brungrön komocka daskar ner i gräset. Fest för dyngbaggar, tordyvlar och surrande flugor. Som i sin tur blir mat till stenskvättan och andra småfåglar i närheten. Nötkreaturens tramp i hagen gör det också lättare för nya plantor att gro. Länsstyrelsen har räknat till över sextio arter av örter och gräs per kvadratmeter i den steniga hagen utanför Kågeröd. Utan djurens betande hade sannolikt två sorter tagit överhanden och kvävt resten.”

Jag tycker att det är ett citat som säger mycket om det öppna landskapets betydelse för oss alla.

En sund jordbrukspolitik är viktig för att hela landet ska kunna leva och bidra till vår gemensamma välfärd och tillväxt.

Anf. 142 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m):

Herr talman! Jag kan hålla med ministern om att vi inte ska ta bort det som är grunden för det som vi kan kalla för våra svenska mervärden. Där är vi helt överens, och det är hela branschen också.

Men då uppstår frågan: Vet konsumenten alltid vad de svenska mervärdena består av och vad de betyder? Nej, inte alltid. Vi reser över gränser och känner folk över hela världen. Människor ser normala ut även i Danmark, förutom att vi inte pratar samma språk, men vi kan ändå äta varandras mat. Det är naturligtvis en stor uppgift och skyldighet för branschen att marknadsföra detta med svenska mervärden, vilket man också gör genom projektet *Min mat*.

Vad jag däremot ställer mig frågande till är varför regeringen väljer att marknadsföra enbart ekologiskt odlad mat genom de 15 miljoner kronorna som nämndes i svaret. Min uppfattning är att också de konventionellt odlade livsmedlen uppfyller stränga krav på både miljö och djuromsorg.

Jag skulle ändå vilja återkomma till min sista fråga. Jag tog upp ett exempel på en liten detaljfråga när det gällde djurskydd. Vi ska ju inte ta bort det som anses vara det svenska mervärdet. Då blir min fråga tillbaka till jordbruksministern: Kommer Sverige att fortsätta att ställa än högre krav på miljö och djurskydd än vad våra konkurrentländer gör? Vi ligger redan före, men det skulle i så fall också innebära ökade kostnader. Då spelar det inte så stor roll vilka skattesänkningar som genomförs.

Det var bra att skatten sänktes med 1,70 kr, men tyvärr sänktes den inte med 2 kr som jag gärna skulle ha sett. Detta utgör dock inte hela kostnadsbilden. Alla krav för djuromsorg och miljö kostar också. Därför är min fråga: Kommer Sverige att fortsätta att gå före på de områden där vi redan är bra?

Anf. 143 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Vi ska skapa så goda konkurrensförutsättningar som det bara går för det svenska jordbruket. Då handlar det om att hjälpa till att

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Svar på  
interpellationer*

åstadkomma en bättre kostnadsbild, det vill säga att pressa kostnaderna. I det sammanhanget ska man titta på alla krav. Det handlar då om att göra regler så lite byråkratiskt krångliga som möjligt. Där har vi ett arbete på gång inom Jordbruksdepartementet för att se om vi med bibehållen målsättning kan göra det enklare för bonden och därigenom pressa kostnaderna. Vi ska också vara mycket varsamma om vi ska ändra reglerna, det vill jag deklarerat.

Det finns också en intäktssida, och den omfattar framför allt bondens och branschens eget arbete. Vi måste försöka att se till att man får ökade intäkter. Där är det väldigt viktigt att man förädlar produkterna.

När det gäller att tala för de mervärden som finns i de svenska produkterna gjorde vi en satsning i budgeten på ytterligare 15 miljoner till den ekologiska marknadsföringen. Vi har också det nationella kuvertet som vi ska sätta i sjön under 2005. Det handlar då om att lyfta fram mervärdena generellt i den svenska jordbruksproduktionen.

Jag håller med Lars-Ivar Ericson om att hela landet ska kunna leva. Därför har vi nu genomfört en reform för att värna landsbygden och de betande mularna. Vi gör satsningar inom ramen för LBU-programmet. Vi arbetar med ett nytt LBU-program. Till detta har vi också kopplat en landsbygdsutredning som ska se vad vi kan göra för att få den levande landsbygden. För att få en levande landsbygd måste vi ha ett jordbruk. De areella näringarna är centrala.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **8 § Svar på interpellation 2004/05:210 om genmajs och försiktighetsprincipen**

Anf. 144 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Kerstin Lundgren har frågat mig dels vilka åtgärder jag avser att vidta för att säkerställa att Sveriges ställningstagande till den nu aktuella formen av genetiskt modifierad majs baserar sig på försiktighetsprincipen, dels hur jag avser att beakta konsumentintresset i fråga om denna majs.

Sverige har aktivt varit med och drivit fram ett omfattande regelverk för genetiskt modifierade organismer (GMO) som nu gäller inom EU. Varje utsläpp av gentekniskt modifierade produkter på marknaden måste föregås av godkännande efter granskning av behöriga myndigheter i enlighet med gällande lagstiftning. Vi har ett robust regelverk som sätter säkerheten i främsta rummet. Regelverket kräver att sökanden ska visa att grödan är säker ur hälso- och miljösynpunkt. Det ger också konsumenten möjlighet till ett fritt val mellan genmodifierade och konventionella produkter, då omfattande krav på märkning och spårbarhet följer den genmodifierade grödan och dess produkter. Denna lagstiftning baserar sig på försiktighetsprincipen, och syftet är att skydda människors hälsa och miljön. Detta är enligt min uppfattning helt i linje med konsumentintresset.

I Sverige är Statens jordbruksverk behörig myndighet vid bedömning av gentekniskt modifierade jordbruksväxter. Jordbruksverket samråder i denna typ av ärenden med andra myndigheter såsom Naturvårdsverket,

Livsmedelsverket, Läkemedelsverket med flera verk. Myndigheterna har hög kompetens och betydande erfarenhet av att göra riskbedömningar av detta slag.

Den genmodifierade majs som interpellationen avser, MON 863, var ansökt för användning för import och bearbetning till djurfoder i EU, inte odling. Den hade riskbedömts av såväl den tyska behöriga myndigheten, den europeiska myndigheten för livsmedelssäkerhet (EFSA) som Jordbruksverket. Dessa expertorganisationer var överens om att majsens från hälso- och miljösynpunkt var lika säker som konventionell majs. En forskare menade att en djurstudie var fel upplagd och borde göras om och att det fanns indikationer på så kallade immunoeffekter. Såväl EFSA som en av Jordbruksverket anlitad konsult genomförde en specialgenomgång av den berörda djurstudien och fann att försöket var korrekt upplagt och att inga effekter på hälsan noterats i studien. Jag vill hävda att dessa specialutvärderingar, som genomfördes trots att flera kompetenta riskbedömningar redan tidigare utförts, är exempel på att försiktighetsprincipen beaktas vid prövningar av genmodifierade grödor.

Jordbruksverket vidtog ytterligare åtgärder för att få frågan om majsens säkerhet belyst. Man frågade expertmyndigheter i landet om djurstudien var korrekt och erhöll svar från dessa myndigheter. Interpellanten indikerar att verket dragit den felaktiga slutsatsen att studien ansågs acceptabel och inte tagit till sig budskapet att försöket borde göras om. Jag menar dock att Jordbruksverket uppmärksammat inkomna synpunkter.

Bland annat Livsmedelsverket, som besvarat frågan om studien mycket utförligt, finner den tillfredsställande utförd, konstaterar inga effekter på hälsan och menar att kunskapen om den genmodifierade majsens är god. Verkets slutsats är därför att försöket inte behöver göras om. Samma analys har gjorts av EFSA och konsulten.

Jag anser att expertorganisationerna väl undersökt att majsens från hälso- och miljösynpunkt är lika säker som konventionell majs och att det utförda arbetet tidigt utgått från ett försiktighetstänkande.

Kerstin Lundgren frågar också hur konsumentintresset kommer att beaktas. I enlighet med gällande lagstiftning ska den nu aktuella majsens vara tydligt märkt och följa reglerna om spårbarhet. Jag vill understryka att denna majs är avsedd som foder och inte som livsmedel.

Anf. 145 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Jag vill tacka för svaret. Men vilka åtgärder kunde vi höra att statsrådet vill vidta för att säkerställa att den nu aktuella formen av genetiskt modifierad majs baserar sig på försiktighetsprincipen?

Herr talman! Vi kunde höra om regelverk som är omfattande och som innebär att man före godkännande har en granskning av behöriga myndigheter i enlighet med gällande lagstiftning. Vi kunde höra att sökanden ska visa att grödan är säker ur hälso- och miljösynpunkt och att konsumenterna ska kunna välja. Men statsrådet och regeringen har att säkerställa att försiktighetsprincipen hålls högt, inte bara bockas av som tillgodosedd med myndigheternas hantering och lagar.

Herr talman! När 18 länder senast det begav sig röstade nej eller avstod från att rösta, hur kom det sig då att Sverige tillhörde de sju som röstade ja? Inte minst i dessa dagar är vikten av att våga tänka det otänkbara, att se att försiktighet inte bara kan vara ett honnörsord, särskilt

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Svar på  
interpellationer*

tydlig. När 18 länder röstar nej eller avstår från att rösta, säger det statsrådet något om säkerhetsbedömningarnas entydighet?

Herr talman! Statsrådet anser att det faktum att det finns myndigheter och lagstiftning gör att konsumentintresset hävdas. Men hur kan konsumenterna granska och känna tillit till att så är fallet? Öppenhet och offentlig debatt finns knappast på det här området därför att allt blir affärshemligheter. Då är det extra viktigt att regeringen, medborgarnas företrädare, ställer de svåra frågorna och inte väjer för dem.

Även expertmyndigheterna var ense, säger statsrådet. Nja.

Svenska Dagbladet sammanfattade den 17 oktober läget och konstaterade att till exempel Läkemedelsverket skriver att "studien saknar data om Bt-toxinet ger upphov till antikroppsbildning, eller om immunsystemet på annat sätt påverkas". Naturvårdsverket saknar en "hypotes om vilka skador som kan tänkas upptäckas". Livsmedelsverkets enhet för toxikologi har i och för sig inga större invändningar men skriver: "Man kunde önska att råttorna företedde ringare patologiska förändringar i särskilt lever och njure än vad som framkom." Och LRF ifrågasätter både försöksmetoden och genomförandet. Underlaget är för dåligt. Monsanto's tillvägagångssätt gör att skillnaderna mellan naturlig majs och genmajs i stället för att klargöras snarare suddas ut.

Herr talman! Bilden är inte så entydig. 18 länder röstar nej, och ett antal expertmyndigheter och remissinstanser reser i alla fall en och annan fråga.

Behövs det då ytterligare studier? Inte enligt de myndigheter som redan sagt ja, inte enligt den konsult som anlitas men som själv säger att man inte granskat studien i sak. Frågan är vilka krav regeringen och statsrådet har på försiktighets- och säkerhetstänkandet. Sverige står uppenbarligen inte i första rummet när det gäller att hävda dessa intressen.

Jag bara konstaterar att Monsanto's ansökan också gäller en ansökan för föda. Frågan är: Skulle statsrådet ha röstat nej om det inte varit fråga om foder utan livsmedel?

Anf. 146 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Jag vill börja med att säga att den moderna biotekniken har potentiella möjligheter. Det hoppas jag att Kerstin Lundgren håller med om. Samtidigt finns det risker. Jag är väldigt medveten om att det är många som känner sig osäkra och oroliga inför den nya tekniken. Därför måste vi utgå från försiktighetsprincipen.

Det är inte så att jag bara bockar av. De regler som jag talar om har ett innehåll. Det handlar om att den som ansöker måste visa att produkten är säker från miljö- och hälsosynpunkt. Det ska vara en tydlig märkning. Den betyder något för mig som konsument om jag inte vill ha en genmodifierad produkt. Det ska finnas spårbarhet.

Jag håller med om att det ska vara största möjliga öppenhet, och det kan vara ett problem om information klassas som företagshemligheter. Det är något som jag tycker att vi ska fästa blicken på.

Inom regelverket har vi en allmän övervakningsplan som gör att vi följer upp våra beslut.

Vi kan också ha fallspecifik övervakning, vilket innebär att om vi får någon typ av information som indikerar att det finns effekter som vi inte haft kännedom om kan vi begränsa eller stoppa användningen av produk-

ten. Det kan vi göra när det gäller den majs som vi här har som exempel. Detta visar, tycker jag, att vi har ett starkt regelverk.

Det GMO-direktiv som vi tillämpar ställer faktiskt hårdare krav på oss än exempelvis läkemedelsdirektivet. När det gäller läkemedel har man nämligen samma typ av diskussion och samma typ av problem. I det fallet medges också en risk–nytta-bedömning. Vi tittar på risker. Om det finns risker godkänns inte produkterna.

När det gäller det enskilda fallet har det funnits en bred expertpanel. Flera stora internationella professionella expertpaneler har tittat på just den produkt som vi nu diskuterar. Tyskland, som hade den expert som gjorde att man sköt upp beslutet, kom sedermera fram till att produkten var säker från hälso- och miljösynpunkt. Detsamma tyckte de franska experter som till en början varit tveksamma. Det fanns alltså ett brett expertstöd. Inom EFSA, den europeiska säkerhetsmyndigheten, fanns även experter från de så kallade moratorieländerna, vilka röstade nej. Också de fann att produkten var säker.

Det handlar om svåra avvägningar. Vi ska ha en försiktighetsprincip, men vi kan inte vara teknikfientliga. Tekniken medger möjligheter.

Anf. 147 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Jag håller med statsrådet om att det är viktigt att vara öppen för ny teknik. Men det är också viktigt att vi, när vi har den öppna attityden, är säkra och jobbar för att ge medborgarna så stor tilltro som möjligt till ny teknik. Just det faktum att dessa frågor är föremål för en relativt sluten hantering gör att många känner att det är extra angeläget att vi som har tillgång till den inre bilden verkligen vågar ställa de tuffa frågorna och också vågar utmana de självklara svaren som ofta kommer i sådana här sammanhang.

Just för att vi ska vara positiva och teknikbejakande är det viktigt att hävda försiktighetsprincipen, och göra det också i den här diskussionen. Det är min uppfattning att Sverige bör ligga i framkant när det gäller att utveckla försiktighetsprincipen, öppenheten och offentligheten även i den här typen av diskussioner, inte ligga i bakkant.

Om regeringen skulle vilja sätta den här diskussionen på prov vore det rimliga naturligtvis att driva fram en ny studie, eftersom det just är studiens begränsningar som så tydligt ifrågasätts från flera håll. Jag får tro på att statsrådet möjligen ser en entydig bild. För oss andra – för oss som tittar på detta utifrån, som ser ifrågasättanden från olika myndigheter, som läser de finstilta signalerna – känns det som att här ringer ett antal varningsklockor. Är det då självklart att Monsanto's fråga ska besvaras med ja? Uppenbarligen anser regeringen det, men jag och Centern tycker inte att det är den rimliga slutsatsen utifrån det här underlaget.

Våga i stället bejaka försiktighetsprincipen, våga ligga i framkant och kräva en kompletterande studie för att vi ska kunna berätta för våra medborgare, och stå upp för, att vi bejakar ny teknik men att vi gör det med tydliga krav och håller försiktighetsprincipen högt.

Anf. 148 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Herr talman! Jag håller med Kerstin Lundgren om att vi ska ligga i framkant. Vi ska se till att vi hävdar försiktighetsprincipen och även utvecklar den på olika sätt. Att ligga i framkant innebär också att man har

Prot. 2004/05:61  
20 januari

Svar på  
interpellationer

ett starkt regelverk på plats, och det har Sverige verkat för. Där känner vi oss tillfreds med de regler vi har.

Att hävda försiktighetsprincipen innebär inte att man per definition ska säga nej till den nya tekniken, utan det innebär att man måste pröva dessa ansökningar, dessa produkter, från fall till fall. Jag vill betona att det är det vi gör. Vi har inte gett något generellt klartecken för den här typen av produkter. Vi prövar de ansökningar som kommer från fall till fall. I MON 863, som får vara exemplet i den här debatten, gjordes en toxikologisk studie. Den ifrågasattes. Den prövades. Det blev ett uppskjutet beslut för att man nog skulle kunna titta på studien.

Livsmedelsverket, som är den myndighet i Sverige som har mycket hög toxikologisk expertis, drog slutsatsen att när det gällde skillnaderna i det som kallas blodparametrar och njurvikt kunde dessa inte relateras till GMO-fodret, utan det var normala avvikelser som hade andra förklaringar. Man menade också att studien var statistiskt acceptabelt upplagd.

När experter tittar på olika typer av studier finns det alltid synpunkter och kommentarer. Det gäller på detta område, det gäller när man prövar pesticider, det gäller när man prövar läkemedel. När en bred internationell expertpanel menar att studien visar att denna majs är lika säker som konventionellt odlad majs fanns det inte skäl att säga nej.

Sverige drev på för att vi skulle kunna få ett underlag för den uppföljning som jag talade om, och som också finns inom ramen för regelverket, det vill säga att man både kan ha en allmän övervakningsplan och en fallspecifik uppföljning. Nu görs en så kallad gödselstudie, studie av toxin i kycklinggödsel, och ifall det finns toxin i kycklinggödsel kommer man att gå vidare med känsligheten hos så kallade dyngätande insekter. Också detta visar att vi jobbar efter försiktighetsprincipen.

Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (c):

Herr talman! Ett starkt regelverk på plats – ja, det är väl bra att kunna hålla sig till i normala fall. Men det är extra viktigt när vi jobbar med ny teknik att inte bara titta på fyrkanterna utan i stället våga gå utanför gränserna, våga tänka det otänkbara och se att också de sidorna finns belysta.

Det handlar inte om att säga nej per definition, herr talman. Det handlar om att våga lyssna till hela spektrumet av åsikter och våga säga ja till en ny studie som fördjupar bilden i förhållande till Monsanto's egen ansökan. Det är ju den som finns i grunden, och det är den som många ställer sig kritiska till.

Många länder avvisar, eller avstår från att rösta för, denna genmanipulerade majs. Vad kommer Sverige att inta för linje? Entydigt ja, uppenbarligen, om jag förstår statsrådet rätt. Innebär det då också ett entydigt ja till att kunna använda det för livsmedel? Det är nämligen samma grund som ligger i ansökan för Novel Food-förordningen. Avser statsrådet att även där rösta ja? Det är den andra delen Monsanto's sökt i båda spåren.

Om statsrådet inte är beredd att säga ja till att det ska kunna användas som livsmedel, hur kommer det sig då att man säger ja till att det kan användas till foder? Foder är en del i livsmedelskedjan, om man vågar se hela bredden.

Vi har tidigare varit framsynta från svensk sida. Man kan som exempel ta benmjölsdebatten. Låt oss vara framsynta även på det här området,

herr talman. Låt oss ställa krav i framkant, hävda försiktighetsprincipen och kräva en ny studie.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

Anf. 150 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s):

Fru talman! Vi ska hävda försiktighetsprincipen. Vi ska ligga i framkant. Det är den svenska politiken på området. Samtidigt innebär det att vi ska pröva produkt för produkt, från fall till fall. Därför kan man inte ställa frågan på det sättet som Kerstin Lundgren gör när det gäller den här majsens som livsmedel och föda för människor. Vi prövar från fall till fall just av det skälet att vi vill vara öppna för nya scenarier, nya problem och nya risker. Det är mitt svar.

*Svar på  
interpellationer*

Överläggningen var härmed avslutad.

## **9 § Svar på interpellation 2004/05:244 om papperslösa i Sverige**

Anf. 151 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Gustav Fridolin har frågat statsrådet Hans Karlsson vilka åtgärder han avser att vidta för att förbättra de papperslösa arbetarnas ställning på arbetsmarknaden, om han avser att verka för att Sverige ratificerar konventionen om migrerande arbetares rättigheter samt om han avser att verka för en engångsamnesti. Interpellationen tar upp såväl migrationspolitiska, integrationspolitiska som arbetsrättsliga aspekter. Den berör således flera statsråds ansvarsområden. Interpellationen har överlämnats till mig för besvarande.

Gustav Fridolin använder begreppet papperslösa arbetare och delar in dessa i fem kategorier. Jag vänder mig mot denna indelning av flera skäl. Tre av kategorierna faller enligt min mening inte in under samlingsbegreppet papperslösa. Det gäller i första hand personer med tidsbegränsade uppehållstillstånd men också asylsökande med undantag från skyldigheten att inneha arbetstillstånd liksom säsongarbetare. Dessa är inte papperslösa, tvärtom. De har erforderliga tillstånd.

Sedan finns det en grupp som vistas i landet utan uppehållstillstånd och som inte är asylsökande. Regeringen är liksom interpellanten oroad över detta. I den här gruppen ingår människor som av olika skäl inte vill eller kan ta kontakt med svenska myndigheter. Det är allt från personer som medvetet rest in i eller stannat i Sverige för att arbeta utan tillstånd till offer för människohandel. Regeringen har i höst beslutat om ett nationellt handlingsprogram för arbetet med att bekämpa alla former av människohandel.

I gruppen papperslösa finns också asylsökande som har gått under jorden efter avslagsbeslut. Det handlar om människor som efter att ha fått sina asylskäl prövade i två instanser väljer att inte följa myndigheternas beslut. Påståendet om att en sträng praxis tvingar människor att gå under jorden saknar grund. Vi har också mycket omfattande rättigheter för barn till exempel vad gäller sjukvård och skolgång under provningstiden. Även gömda barn har samma rätt till sjukvård som barn som är bosatta i Sverige.

Jag håller med Gustav Fridolin om att gällande arbetsrättsliga lagar och regler på den svenska arbetsmarknaden ska följas. Finns det ingångna kollektivavtal för det aktuella arbetet ska dessa tillämpas. Det är i huvudsak de fackliga organisationerna som bevakar att företag i Sverige med anställd personal respekterar träffade kollektivavtal. Regeringen beslutade i juni i år om direktiv till en utredning som ska lämna förslag till hur en reglering kan utformas som ger fackliga organisationer möjligheter att effektivt bevaka efterlevnaden av tecknade kollektivavtal även i de fall organisationen saknar medlemmar på en arbetsplats.

Vad gäller FN-konventionen om migrerande arbetares rättigheter bereds den frågan i ljuset av den fortsatta utvecklingen på det migrationspolitiska området, bland annat arbetet i den globala kommissionen om internationell migration.

När det sedan gäller frågan om amnesti vill jag peka på några allvarliga konsekvenser av ett sådant beslut.

Det handlar främst om trovärdigheten för asylrätten i Sverige. Det är individens skyddsbehov som ska vara avgörande för om uppehållstillstånd ska beviljas och inte en tidpunkt. Konsekvensen av en amnesti kan bli att två sökande med samma skäl och från samma land behandlas olika, eftersom utgången beror på när de lämnade sin ansökan eller när myndigheten fattade sitt beslut. Detta strider mot den grundläggande rättsliga principen att lika fall ska behandlas lika.

Många asylsökande saknar pass och andra ID-handlingar. En amnesti kopplad till en tidsgräns som Gustav Fridolin föreslår skulle ytterligare förvärra detta problem eftersom den som kan och vill dölja sin identitet med stor sannolikhet skulle belönas med ett uppehållstillstånd.

Sammanfattningsvis ser vi att en amnesti inte råder bot på de problem som Gustav Fridolin lyfter fram, och jag tänker därför inte vidta några åtgärder för en sådan. Som framgått är dock regeringen alltså fortsatt uppmärksam på problemet med personer som vistas i Sverige utan tillstånd och på deras situation, och vi fortsätter vårt arbete med att komma till rätta med detta.

Anf. 152 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Ibland gäller det att hålla tungan rätt i mun. När man lyssnar på migrationsministerns svar finns det ganska många saker man skulle kunna gå in på. Hon verkar ha missförstått delar av min interpellation.

Hon påstår att påståendet att en sträng praxis tvingar människor att gå under jorden saknar grund. Det är självklart så att ju strängare praxis man har, desto fler människor är det som ser det som ett bättre alternativ att leva på ett mycket farligt och jobbigt sätt under jorden än att återvända till en eventuell förföljelse. Hon säger också att vi skulle ha väldigt goda rättigheter för barn vad gäller sjukvård och skolgång. Vi har till exempel fått kritik för att vi inte erbjuder skolgång för gömda barn.

Men det är i huvudsak inte det som min interpellation handlar om. Min interpellation handlar om människor som befinner sig i Sverige och som arbetar i Sverige. De bidrar därmed till den svenska välfärden. De har jobb och lägenheter, bor här, agerar här och verkar här. Men de är utestängda från det som vi känner som den svenska välfärden. De är helt utestängda från skola och sjukvård.

Det handlar om människor som brukar gå under beteckningen papperslösa. Det är människor som lever i rädsla. Vi vet inte hur många människor som lever så här i Sverige. Men de lägsta siffrorna talar om 5 000 personer. Det vi däremot vet är att de finns. Vi vet att de lever i en väldigt utsatt och farlig situation på arbetsmarknaden. Som jag skrev i min interpellation avslöjades förra sommaren att en grupp människor arbetade för Svenskt Stål AB under oacceptabla former. De tjänade mellan 5:70 kr och 8 kr i timmen. Det hände att de fick arbeta nattsift 21 nätter i sträck utan vilodag. Den skyddsutrustning de hade att tillgå var undermålig. Det var först när en av de anställda dog som medarbetarnas utsatthet uppmärksammades och fackförbunden engagerade sig. Vi vet att de finns, och vi vet under vilka fruktansvärda förutsättningar de lever i vårt land. Vi ser dem kanske till och med då och då. Men det görs ingenting.

När jag läser Barbro Holmbergs svar på min interpellation är det två sidors avfärdande av mina förslag till hur vi skulle kunna lösa det och kunna göra det bättre för dessa människor. Det är två sidors rent avfärdande av förslagen. Det avslutas med meningen: "Som framgått är dock regeringen alltså fortsatt uppmärksam på problemet med personer som vistas i Sverige." "Som framgått", var framgår det? Var framgår det att man är uppmärksam på problemet? Det framgår bara att man inte accepterar de förslag vi lägger fram för hur det ska lösas.

Man har ju inget annat förslag för vad som ska göras för att förbättra situationen för dem som finns i Sverige. Man har inget annat förslag för hur man ska förbättra den humanitära situationen, säkra rättigheterna på arbetsmarknaden och ge de barn som lever med gömda föräldrar möjlighet till skolgång till exempel. Det finns inga andra förslag i migrationsministerns svar. Var framgår det då att man har sett problemet och vill agera för det? Jag tycker att man snarare gömmer sig än att man har sett någonting. Det är det som jag tycker framgår av migrationsministerns svar.

Jag lyfte fram två saker som konkret skulle kunna göras för att göra det bättre för de människor som vi talar om. Det ena förslaget är att Sverige ska skriva under FN-konventionen om migrantarbetsares rättigheter. Den trädde i kraft förra sommaren och syftar till att förbättra situationen för migrantarbetare över hela världen. Konventionen förpliktar bland annat länderna att garantera människor grundläggande mänskliga rättigheter. Men Sverige har valt att inte skriva under den.

Det andra som jag lyfter fram är att Sverige borde utfärda en amnesti. Det borde vi göra därför att vi vet att de här människorna finns och därför att det skulle ge dem en möjlighet att agera i Sverige, betala skatt på den lön man har, finnas här och få en plats i det svenska samhället och den svenska välfärden.

Sedan, när det väl var gjort, skulle vi kunna skapa möjligheter för att inte hamna i samma situation igen. Det kan till exempel vara en borte gräns i asylsystemet så att den som väntat för länge automatiskt får uppehållstillstånd. Man kan också öppna reglerna för legal arbetskraftsinvandring och föra en öppen, generös och human flyktingpolitik.

Ett förslag är amnesti och ett annat är sådant som gör att vi ser till att inte hamna på samma plats igen.

Anf. 153 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Det var bra att Gustav Fridolin inledde med att tala om vad interpellationen handlar om. Den tar ju upp allt! Den handlar egentligen om alltifrån tortyroffer och apatiska barn till turister, EU-medborgare som arbetar i Sverige, säsongarbetare och människor som har fått avslag på sin asylansökan. Den innehåller väldigt mycket.

Därför tror jag att det är viktigt att reda ut begreppen. Vad är ”papperslösa”? Asylsökande är inte papperslösa. Asylsökande har en laglig rätt att befinna sig i landet så länge deras ansökan prövas. Människor med tillfälliga tillstånd som är säsongarbetare är inte heller papperslösa, utan de har rätt att befinna sig i landet under en viss tid.

Däremot är det helt klart att det finns människor i landet som arbetar svart inom olika sektorer. Det kan vara människor som över huvud taget inte söker uppehållstillstånd. Det kan vara människor som vill vara här under en kortare tid. Det kan vara människor som vill stanna i Sverige. Det är svårt att veta eftersom de inte finns, så att säga, och inte söker upp myndigheterna. Det kan också handla om asylsökande som har fått avslag på sin asylansökan och som ska få stöd att återvända till sina hemländer.

Det finns människor som arbetar svart, precis som Gustav Fridolin säger. Det är helt klart att de finns, och det är allvarligt. Jag är helt överens med Gustav Fridolin om det. Jag menar att vi måste förhindra rovdrift på människor på arbetsmarknaden. Det som beskrivs i interpellationen – att människor arbetar för 8 kr i timmen i flera veckor i sträck och så vidare utan socialt skyddsnät – är helt oacceptabelt.

I Sverige har vi en lång historia av facklig kamp för arbetares rättigheter bakom oss. Vi ska inte vrida klockan tillbaka på den punkten; vi ska inte ha en arbetsmarknad där människor helt utlämnas till arbetsgivares godtycke.

Jag ska ta upp några grupper här. Gustav Fridolin nämner inledningsvis EU-medborgare som arbetar för ett företag som finns i Sverige. Om jag ska säga någonting om EU-medborgare kan jag säga att många, framför allt från de nya medlemsstaterna, kommer hit och söker och får arbete och uppehållstillstånd. Det är väldigt bra. Men vi ser också en oroande tendens där människor från företrädesvis de nya medlemsstaterna inte erbjuds ett arbete som riktigt tål dagens ljus. De arbetar alltså svart på den svenska arbetsmarknaden, och det betyder att de inte kan söka uppehållstillstånd och inte heller får de rättigheter och det skydd som den svenska arbetsrätten ger.

Gustav Fridolin efterlyser åtgärder. Regeringen ville ha en möjlighet att sätta press på arbetsgivare så att vi skulle kunna kontrollera om det var riktiga arbeten och anständiga arbetsvillkor. Det sade Gustav Fridolin och Miljöpartiet tillsammans med de andra partierna nej till. Nu är Gustav Fridolin orolig. Jag förstår verkligen den oron, för den delar jag.

Anf. 154 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Det finns människor i Sverige som lever under farliga, jobbiga, fruktansvärda förhållanden och utan tillstånd och som arbetar och bidrar till den svenska välfärden men som – för att använda Barbro Holmbergs ord – det begås rovdrift på på arbetsmarknaden. De får inte

några rättigheter i välfärden. Svaret på det skulle alltså vara övergångsregler vid utvidgningen av EU.

Förstår jag verkligen migrationsministern rätt när hon säger det? Jag hoppas inte det. Jag hoppas att regeringen har tänkt lite längre än så. Övergångsregler som syftade till att skapa olika regler när EU nu äntligen utvidgades till att innefatta nya länder ändrar knappast förhållandet att vi under många år har sett att människor finns i Sverige och arbetar här men lever utanför samhället. Det som skulle ändra det är att låta de här människorna få en verklig plats i det svenska samhället. Vi ska erkänna dem för det som de har gjort när de har arbetat här och låta dem komma in på arbetsmarknaden.

Barbro Holmberg berättar att min interpellation innehåller mycket. Jo tack – jag vet! Därför hade jag önskat att regeringen skulle svara på något och inte bara avfärda de förslag jag lägger fram på hur vi skulle kunna komma till rätta med det här och hur vi skulle kunna erbjuda de här människorna en plats i vårt samhälle.

Nu sitter det en utredning – mycket på grund av det arbete som Miljöpartiet har gjort i riksdagen – som ska titta på möjligheterna att öppna Sverige för arbetskraftsinvandring. Det sitter en utredning med det uttalade direktivet från regeringen att man ska välkomna arbetskraftsinvandring och titta på hur man ska kunna välkomna arbetskraftsinvandrare. Det tycker jag är bra och tacknämligt.

Men vore det inte bra att samtidigt fundera på de människor som faktiskt finns i Sverige och arbetar här för att kunna få en plats på arbetsmarknaden? Vi vet att vi kommer att behöva få människor till Sverige för att bidra till välfärden och till uppbyggnaden av den och av det svenska samhället. Vi har redan många av de människorna här. Låt dem bara få en plats! Det är det jag kräver.

Barbro Holmberg säger, utan att egentligen svara på varför man inte ska ge amnesti eller skriva under FN-konventionen om migrantarbetsares rättigheter, att vi inte ska vrida klockan tillbaka. Vi ska inte tillbaka till ett samhälle där det begås rovdrift på människor av utsugande företag. Nej, det ska vi inte. Jag håller helt med Barbro Holmberg. Jag tycker att Socialdemokraterna och fackförbunden historiskt har gjort ett viktigt arbete för att komma bort från det samhället. Men vi är på väg tillbaka dit igen. En del människor lever redan där. Det är de papperslösa arbetarna. Låt dem få samma rättigheter som vi har kämpat oss till! Utfärda en amnesti för papperslösa arbetare! Det skulle ge en plats och en möjlighet för de människor som är här.

Jag har fortfarande ett par förslag för att se till att vi inte hamnar i samma situation igen. Vi kan säkert tänka ut fler tillsammans.

Jag vill ha ett svar på den här frågan, som jag har ställt flera gånger: Varför vore det så jobbigt? Varför ska vi utelämna de här människorna? Varför ska de fortsätta att leva utan rättigheter i vårt land?

Den andra frågan som finns i min interpellation vill jag också ha ett svar på: Varför ska Sverige inte skriva under FN-konventionen om migrantarbetsares rättigheter?

Anf. 155 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag sade i mitt förra inlägg att jag är överens med Gustav Fridolin om att vi inte ska ha rovdrift på människor. Vi är också överens

Prot. 2004/05:61  
20 januari

Svar på  
interpellationer

om att vi inte ska skapa en subkultur i Sverige som gör att människor lever här illegalt.

Jag delar helt synen i Gustav Fridolins beskrivning av dessa människors utsatthet. Att leva utan tillstånd är svårt. Det handlar om att man blir väldigt utsatt, framför allt på arbetsmarknaden. Men det handlar också om att vi får människor som lever i någon sorts ingenmansland, vilket naturligtvis är oerhört påfrestande.

Men lösningen på det är enligt Gustav Fridolin att vi ska ge uppehållstillstånd till alla som över huvud taget finns här och som vill arbeta i Sverige, och detta oavsett varför de är här och oavsett om vi över huvud taget vet vilka människor det är.

Vi och alla andra EU-länder har erfarenhet av vad så kallade engångsamnestier leder till. Jag tycker inte att man behöver tänka särskilt länge för att förstå att en sådan amnesti leder till förväntningar på nästa amnesti. Det betyder alltså att människor går under jorden, och sedan får de amnesti. När en sådan amnesti har utfärdats ska man plötsligt börja pröva och kräva att människor ska ha tillstånd. Det är självklart att ännu fler människor går under jorden då och väntar på att nästa amnesti ska komma.

Jag skulle vilja veta vad vi ska göra då enligt Gustav Fridolin. Vi kan ju inte utfärda en engångsamnesti en gång till. Vi har ju redan gjort en. Det finns en rad olika skäl till varför vi inte ska ha amnesti.

Jag menar att vi i stället ska göra allt för att minska risken för att människor som har sökt asyl går under jorden. Det kan vi åstadkomma med en tydlig, rättssäker och effektiv asylprocess. Vi ska ha en asylprocess med ett tydligt slut, där man faktiskt verkställer fattade beslut och där människor har ett väldigt starkt förtroende för de beslut som fattas. Vi måste också stå upp för att alla människor inte kan stanna. Alla människor får inte stanna. Det finns vissa som får ett avslagsbeslut. Personer som inte har skyddsskäl ska alltså återvända hem.

Jag menar att en amnesti är precis motsatsen till det som jag just nu sade.

Sedan måste vi också ha en rad olika insatser på arbetsmarknaden. Det är självfallet så att vi måste arbeta väldigt intensivt med att se till att lagar och regler på den svenska arbetsmarknaden följs. Här har vi ett arbete på gång för att fackförbunden ska få en verklig möjlighet att bevaka att kollektivavtal verkligen följs och att lagar och regler på den svenska arbetsmarknaden följs. Det är det arbetet som vi måste fortsätta med.

Anf. 156 GUSTAV FRIDOLIN (mp):

Fru talman! Det låter nästan som om Barbro Holmberg är riksdagsledamoten och Gustav Fridolin ministern. Det är Barbro Holmberg som frågar mig hur det skulle se ut om den här amnestin blir verklighet och vad som händer sedan. Jag har lämnat några förslag på vad man skulle kunna göra för att förbättra för de här människorna. Ministern har inte serverat oss i riksdagen någonting. Hon har konstaterat att problemet finns, men hon har inte presenterat en enda lösning för att hjälpa de människor som lever under de här förhållandena.

Jag ska svara på frågan om vad vi ska göra för att inte hamna där igen efter en amnesti. Det behövs en borte gräns i asylsystemet så att inte

handläggningstiderna blir för långa, en human asylprövning som skapar förtroende också hos den asylsökande och legala vägar för arbetskraftsinvandring. Det är ett recept för att vi inte ska behöva hamna där igen.

Fru talman! Barbro Holmberg säger också att hon håller med mig om att vi inte ska skapa en subkultur, men subkulturen är här. Utsattheten för människor är här.

Fru talman! Låt mig konstatera att människan nog är likadan som hon alltid har varit. Precis som när Karl-Oskar och Kristina en gång tog sig från det fattiga Duvemåla i Småland till Amerika för att skapa sig ett bättre liv finns det i dag människor som tar sig från olika delar av världen till Sverige och andra länder i Europa för att skapa sig ett bättre liv. Precis som Kristina och Karl-Oskar inte gjorde något fel eller något man ska moralisera över eller svartmåla gör inte dessa människor något fel när de försöker skapa sig en bättre framtid.

Människan är precis som hon alltid har varit, men världen ser dock annorlunda ut. Det är enklare att resa i dag. Fler människor har möjlighet att komma någonstans. Man behöver inte sitta så länge som Kristina och Karl-Oskar gjorde. Det gör att vi har en ny situation.

Socialdemokratin verkar också vara annorlunda. I stället för att kämpa för de mest utsatta vill man inte tillerkänna dem några rättigheter. Man kan inte ens svara på varför man inte vill skriva under FN:s migrantarbetarkonvention, om nu inte Barbro Holmberg gör det i det sista inlägget.

Det finns vissa som insett det här problemet. Frivilligrörelsen diskuterar det, Röda Korset hjälper människor, inom fackförbunden pågår ett arbete med att organisera papperslösa, men socialdemokratin blundar. I andra länder inför man amnesti. I Sverige är det en omöjlighet. Det gör mig ledsen.

Anf. 157 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s):

Fru talman! Jag svarade på frågan om FN-konventionen i mitt första inlägg, men jag kan svara en gång till. Sverige har ratificerat ILO:s konvention om migrerande arbetstagare, men däremot har Sverige inte ratificerat den konvention som Gustav Fridolin hänvisar till. Den bedömning som vi har gjort hittills är att Sverige har en lagstiftning som ger ett fullgott skydd åt migrerande arbetare och deras familjemedlemmar.

Sedan händer det väldigt mycket på det här området. Vi har en global kommission som arbetar med de här frågorna för att se om vi kan få en konvention som omsluter alla stater. Jag tror att det är viktigt att titta på vad den kommissionen kommer med för förslag till FN:s generalsekreterare nu i sommar.

Jag skulle vilja avsluta med att säga någonting om politiken som helhet. Jag menar att svensk migrationspolitik står på två ben. Vi har å ena sidan rätten till asyl, som vi måste värna. Å andra sidan har vi en reglerad invandring. Det finns en spänning mellan dessa två mål. Det innebär väldigt många svåra avgöranden. Det innebär bland annat att människor som inte har asylskäl, som inte har skyddsskäl, ska få stöd att återvända hem.

För den som vill ha en helt fri invandring är detta med amnesti ganska lätt. Då är amnesti ett delmål på vägen mot en helt fri invandring. Det är ett steg på vägen mot att alla ska få ett ja så småningom.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Svar på  
interpellationer*

Men om man har ansvar för helheten och har den här dubbla målsättningen är och förblir amnesti ett mycket dåligt förslag. Det tycker jag är ett ganska tydligt svar till Gustav Fridolin.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **10 § Svar på interpellation 2004/05:247 om läromedel till elever i grundskolan**

Anf. 158 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Christer Nylander har frågat mig om vilka åtgärder jag avser att vidta för att uppvärdera skolboken och för att stimulera kommunerna att satsa mer på bra skolböcker.

I styrdokumentet för skolan framgår tydligt att alla elever ska ha tillgång till goda och aktuella läromedel. Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel, verktyg och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning enligt skollagen (1985:1100). Regeringen anser också att tillgång till bra och omväxlande läromedel är en viktig förutsättning för god kvalitet i skolan.

Läromedel är i första hand en angelägenhet för kommunerna. De har ansvaret att se över skolornas läromedelsstandard, bevaka skolornas läromedelssituation samt avsätta medel och vidta åtgärder för att komma till rätta med brister i tillgång och kvalitet. Sedan är det lärarna och skolledarna som ska göra den pedagogiska bedömningen av vilka läromedel som ska köpas inom ramen för verksamhetens budget. Kostnaderna för läromedel, utrustning och skolbibliotek varierar kraftigt mellan kommunerna.

Det är viktigt att i sammanhanget påminna om de resurser som redan finns och som kan utnyttjas på ett effektivare och bättre sätt. Skolböckerna utgör enbart en del av skolornas samlade läromedelsresurser. Enligt min mening är också ett välutrustat skolbibliotek oerhört viktigt för tillgången till skön- och facklitteratur och andra läromedel och även som lärmiljö. Myndigheten för skolutveckling redovisade exempelvis i oktober 2003 ett fyraårigt regeringsuppdrag att stödja och stimulera förskolornas och skolornas pedagogiska arbete med språkutveckling, läsning och litteratur som kallas Språkrum. Skolbiblioteket som resurs och som ett viktigt kollektivt läromedel i skolan lyfts där fram av myndigheten.

Den riktade satsning regeringen gör för att anställa 15 000 lärare och andra specialister i skolan liksom det minskande antalet elever i grundskolan under de närmaste åren kan skapa ett utrymme för kommunerna att satsa mer på läromedel. Kommunerna och landstingen får dessutom sammantaget 12 miljarder kronor 2005 i ytterligare stöd jämfört med tidigare år. Vissa delar av stödet är inte öronmärkta, vilket ger kommunerna möjlighet att avsätta resurser till andra angelägna ändamål. I grundskolan och gymnasieskolan går ca 1,2 miljoner elever. En satsning på läromedel motsvarande 100 kr per elev skulle kosta 120 miljoner kronor.

Enligt förordningen om kvalitetsredovisning inom skolväsendet (1997:702) ska alla kommuner och skolor varje år redovisa verksamhetens resultat och måluppfyllelse. Syftet med kvalitetsredovisningarna är

att främja skolornas och kommunernas kvalitets- och utvecklingsarbete. Statens skolverk har fått i uppdrag av regeringen att utarbeta ytterligare bestämmelser för hur regelverket kan kompletteras utifrån tidigare redovisat förslag. Skolornas materiella förutsättningar, till exempel tillgången till läromedel och skolbibliotek, ska kvalitetsredovisas. Även läromedlens kvalitet samt val av och kvalitetssäkring av läromedel ska genomgå fördjupade granskningar med vissa intervall. Skolverket ska redovisa sitt förslag till förordningsförändringar senast den 1 februari och uppdragets övriga delar senast den 1 maj 2005.

Staten har ett ansvar för att skolorna håller högsta kvalitet. Tillgången till bra och aktuella läromedel är en kvalitetsfråga. Jag anser att det är positivt om kommunerna väljer att låta skolorna använda en del av det ovan nämnda statliga stödet till läromedel och skolbibliotek samt anställer fler skolbibliotekarier och specialpedagoger. Myndigheten för skolutveckling har i sitt uppdrag att främja användningen av skolbiblioteken i de socialt mest utsatta områdena. I budgetpropositionen för 2005 har regeringen föreslagit att ytterligare resurser avsätts för att stärka insatserna i skolor i segregerade områden. Totalt tillkommer 225 miljoner kronor år 2005 och 2006. Dessa resurser ska delvis användas till att förstärka läsningen i skolan.

Anf. 159 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Jag vill börja med att tacka skolministern för svaret.

Eleverna på den kommunala Öjeskolan i Järvsö måste för egna pengar köpa övningsboken i engelska. I svaret på min interpellation säger skolministern: "Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel ... som behövs för en tidsenlig utbildning." Verkligheten ser inte riktigt så ut, inte för eleverna på Öjeskolan i alla fall. Det finns andra skolor som har samma problem.

Det är bilden av svensk skola i dag. Självklart drabbats hårdast de barn som bor i familjer med dålig ekonomi. Det visar också väldigt tydligt att många kommuner och många skolor inte tycker att det finns tillräckligt med pengar för att satsa på läromedel.

I genomsnitt satsar man i dag 500 kr per elev och år, men det finns undantag. Det finns till exempel ett frigymnasium i Helsingborg som satsar 3 000 kr. Genomsnittet ligger dock på bara 500 kr.

Effekterna av detta är flera. En ser vi i Öjeskolan, där eleverna själva får betala övningsboken i engelska. En annan ser vi i andra skolor, där eleverna får använda gamla, sönderrivna, inaktuella böcker i sin undervisning. Hälften av lärarna anser att eleverna inte har tillgång till de skolböcker som krävs för att få bästa möjliga resultat. Lärarna anser också att de inte har tillgång till det arbetsmaterial som behövs för att göra bästa möjliga insats. Man kan fundera på hur det skulle se ut på andra arbetsplatser om man hade det på det viset. Skulle det accepteras?

Återigen: Skolministern svarar: "Eleverna ska utan kostnad ha tillgång till böcker, skrivmateriel ... och andra hjälpmedel som behövs för en tidsenlig utbildning." Så ser ju inte verkligheten ut riktigt.

Jag vet, fru talman, att det är många som väntar på ett positivt besked i dag från regeringen om skolböcker. En av dem är Gabriel. I februari 2003 intervjuade han statsministern i ungdomsprogrammet Rea om skolböcker. Statsministern gav då ett löfte. Om Gabriel lovade se till så att

hans kompisar i skolan slutade klottra i böckerna och skötte böckerna bättre skulle statsministern se till så att varje elev fick 100 kr mer till skolböcker. De tog i hand på detta, och Gabriel höll sin del av avtalet. Statsministern gjorde det inte. Fortfarande två år senare har han inte sett till att det löfte som gavs i ett barn- och ungdomsprogram i tv har genomförts. Vad var det löftet värt? Jag skulle gärna vilja ha en kommentar från skolministern. Tycker skolministern att det var rätt av statsministern att ge ett sådant löfte och att sedan inte hålla det?

Fru talman! Läroboken är viktig. Den strukturerar lärandet och den underlättar kommunikationen mellan läraren och eleven, men den underlättar också för föräldrarna att ta sin del i ansvaret för att eleverna lär sig. Också eleverna tycker själva att läroboken är viktig. Sju av tio elever tycker att bra skolböcker är nödvändiga för att de ska få ett sammanhang och en ordentlig överblick över ämnet.

Det är också så att bra läroböcker stimulerar lusten att lära och kanske även lusten att läsa. Men vilken bild får en elev som möter trasiga böcker i skolan? Vilken chans och vilket intresse får den eleven att kasta sig in i böckernas värld och läsa skönlitteratur, något som jag vet att både jag och skolministern tycker är viktigt?

Jag skulle vilja avsluta det här inlägget med en konkret ja-eller-nej-fråga. Som skolministern mycket väl vet är det alldeles för många elever som halkar efter och som inte klarar kunskapskraven i svensk skola. Var sjätte lärare anser som jag sagt att deras elever inte har nödvändiga läromedel. Hälften av lärarna anser att de inte har tillgång till de skolböcker som krävs för att ge kunskapsrätten. Tror skolministern att fler elever skulle klara kunskapskraven om statsministerns löfte om 100 kr mer till skolböcker verkligen hölls?

Anf. 160 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! I dagens skola används skolboken som ett av många läromedel. Generellt tycks tillgången på läromedel vara god, om man också innefattar elektroniska källor och inte bara avser den traditionella läroboken. Emellertid finns det inte någon nationell kartläggning av tillgången på goda läromedel.

Jag ser det som en uppgift att öka resurserna för skolan. I år har den socialdemokratiska regeringen föreslagit till riksdagen, och också fått bifall för, att öka tillskottet till kommunsektorn med 12 miljarder kronor, och 8 av dessa 12 miljarder går till primärkommunerna, som har ansvar för skolan. Det löfte som Göran Persson gav var 100 kr per elev. 1,2 miljoner elever finns det i Sverige. 100 kr till 1,2 miljoner blir 120 miljoner. Bara i år förstärks alltså bidragen till kommunerna, som ju är skolans huvudmän i mångt och mycket, med 8 miljarder kronor. Jag måste säga att jag blir förvirrad av anklagelsen att det tillskottet inte har skett. Tillskottet är 8 miljarder kronor.

Fru talman! Jag måste säga att jag inte riktigt förstår vad Christer Nylander och Folkpartiet vill. I många sammanhang förekommer det att folkpartistiska företrädare, inte minst Folkpartiets vice ordförande, anför att den svenska skolan har mest pengar i hela världen och att det borde räcka. Ändå står Christer Nylander här och säger att skolan inte har tillräckligt med pengar. Den uppfattningen delar jag. Det är därför den socialdemokratiska regeringen i år tillför riktade medel, men också generella

statsbidrag, till skolan och till kommunerna. Vi tycker nämligen att skolan är så pass viktig att vi både ska göra riktade satsningar för att anställa fler lärare och annan personal och också ge möjlighet i form av generella statsbidrag att kunna göra andra satsningar i den kommunala sektorn, inte minst i den svenska skolan, som ju utgör nästan hälften av den offentliga sektorn i kommunerna.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

*Svar på  
interpellationer*

Anf. 161 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Skolministern blandar bort korten. Löftet från Göran Persson var 100 kr per elev till nya skolböcker. När statsministern gav löftet var det 500 kr per elev som gavs. Är det 600 kr nu? Jag tror inte att skolministern kan påstå det.

Jag tror inte att det är särskilt lyckosamt att använda nyspråk i detta, särskilt inte när löftet har givits i ett ungdomsprogram i tv som väldigt många ungdomar har sett, ett ungdomsprogram som dessutom handlar om att försöka få elever, ungdomar, mer konsumentmedvetna.

Det är sant, fru talman, som skolministern säger, att det formellt är kommunerna som avgör hur mycket som satsas på skolböcker. Det är sant. Men all makt i Sverige är inte formell. Jag anar att det finns en och annan socialdemokratisk kommunpolitiker som lyssnar på statsministern och lyssnar på skolministern även när det gäller områden där regeringen inte formellt har makt. Jag tror att det finns skolpolitiker i kommunerna som skulle lyssna om skolministern med kraft propagerade för bättre skolböcker och mer resurser till skolböcker så att det här löftet till Gabriel i ett ungdomsprogram kunde hållas.

Man kanske borde vara bränd, men jag tar ändå en chansning. Jag skulle vilja föreslå en överenskommelse. Om jag lovar att skriva i Folkpartiets medlemstidning att jag tycker att kommunerna borde satsa mer pengar på skolböcker, kan då skolministern lova att göra detsamma? Jag menar inte i Folkpartiets tidning, men kan skolministern lova här i kamraren att skriva i till exempel Aktuellt i Politiken och uppmana de socialdemokratiska skolpolitikerna att satsa mer resurser på skolböcker? Jag tror att det skulle vara ett sjyst sätt, ett snyggt sätt, att försöka rädda det löfte som Göran Persson gav.

Sedan är det klart att argumentationen inte riktigt håller. Den är inte hundra procentigt glasklar. När skolministern säger att det är kommunernas fel och fortsätter den skylla-ifrån-sig-politik som har blivit så vanlig de senaste veckorna väcker det ett antal frågor. Det var ju statliga satsningar på Itis. Det fungerade, men inte skolböcker.

Skolministern har nyss givit ett nytt löfte om att staten ska se till att det blir mer skönlitteratur på skolorna. Jag tycker att det är ett jättebra löfte. Jag tycker att det är en bra ambition. Men varför kan skolministern ge ett sådant löfte, om skönlitteratur, när man inte kan se till att det finns bra skolböcker? Hur fungerar logiken? Och när Göran Persson lovade att se till att det gick från 500 kr till 600 kr per elev – vad var det för löfte när han visste om att han inte hade makt över det?

Fru talman! Färsch statistik visar att andelen elever som inte har godkänt i de viktigaste ämnena har ökat. I svenska, engelska och matematik är det fortfarande drygt 10 % som inte har godkänt. I höstas kom flera internationella undersökningar. Jag tror att Ulf Nilsson och skolministern ska debattera flera av dem senare i en interpellationsdebatt. Många av

dem visar att Sverige halkar efter. Skolministern sade i sitt inlägg att det inte finns så mycket internationell statistik, men det finns åtminstone *lite* internationell statistik när det gäller skolböcker.

Ta Finland till exempel. I de undersökningar som kommer att diskuteras i nästa interpellationsdebatt visar det sig att Finland fungerar bättre än Sverige när det gäller skolan. De har bättre resultat än Sverige. Kan vi lära något av Finland när det gäller skolböcker? Vi kan säkert lära av Finland på många områden, men också på detta. I Finland lägger man 30 % mer pengar än i Sverige på skolböcker. Varje elev får skolböcker för 150 kr mer än i Sverige. Vilken slutsats drar skolministern av detta?

Anf. 162 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Christer Nylander efterlyser ett löfte om att propagera för satsning på skolböcker, läromedel. Jag blir något konfunderad, må jag säga. I det interpellationssvar som jag alldeles för en liten stund sedan läste upp sade jag: "Jag anser att det är positivt om kommunerna väljer att låta skolorna använda en del av det ovan nämnda statliga stödet till läromedel och skolbibliotek."

Jag skulle kunna uttrycka det betydligt oftare om Christer Nylander tror att det i sak skulle förändra något att jag uttryckte det på detta vis. Det är en självklarhet att vi ska ha tillgång till goda läromedel i skolorna. Kostnaden för läromedel 2001 var 6 000 kr per elev i den svenska skolan. Nu tillför vi kommunerna ytterligare resurser – både generellt och riktat till skolorna – för att ge ett utrymme just för att göra satsningar. Dessutom vet vi att elevantalet i den svenska grundskolan minskar. Det ger också i sig ett utrymme för att kunna göra satsningar.

Fru talman! Det löfte som Göran Persson utfärdade om 100 kr per elev och år är mer än uppfyllt. Bara i år tillförs som sagt primärkommunerna 8 miljarder kronor för att kunna göra satsningar på den kommunala sektorn.

Fru talman! Jag får en känsla, när vi debatterar denna fråga, av att det är en läpparnas bekännelse. Delar Christer Nylander sin skolpolitiska talesmans uppfattning att den svenska skolan har för mycket pengar? Han anser uppenbarligen att vi har satsat mest i hela världen. Anser Christer Nylander att staten återigen ska detaljstyra skolorna och helt och hållet ta över ansvaret för läromedlen? Ska vi övergå till en gammaldags detaljstyrning av skolorna?

Bra skolbibliotek är en viktig källa till bra läromedel. Regeringen har avsatt resurser till skolor i utsatta bostadsområden, och en del av dessa medel ska gå till att stärka skolbiblioteken. Hur ställer sig Folkpartiet till den satsningen?

Det skulle vara intressant att få höra vad Folkpartiet förutom de vackra orden och den darrande rösten vill göra konkret. Anser Folkpartiet att den svenska skolan har för mycket pengar? Och om det är på det viset att man avser att göra satsningar på läromedel – varför fanns det då inte ett öre till detta i Folkpartiets budgetförslag?

Anf. 163 CHRISTER NYLANDER (fp):

Fru talman! Anfall är som bekant ofta det bästa försvaret.

Folkpartiet tycker inte att det finns för mycket pengar i skolan. Däremot tycker vi, som skolministern mycket väl vet, att pengarna används på

fel sätt. Vi tror att man skulle kunna få mycket mer ut av pengarna om man satsade dem tidigt. Man kunde till exempel se till att det fanns ordentliga läroböcker så att elever tidigt lär sig läsa, skriva och räkna och lär sig engelska. Man kan se till att de slipper köpa övningsboken i engelska. De som inte hade råd att göra det fick skriva alltihop på papperslappar i stället.

Jag är bekymrad över att statsministern ger konkreta löften som han sedan uppenbarligen inte har något intresse av att fullfölja. Göran Persson sade att det skulle bli 100 kr till nya böcker. Möjligen kan skolministern använda de återstående två minuterna till att rädda hans ansikte. Det är jättebra att det finns ett interpellationssvar, men handen på hjärtat kan vi väl erkänna, fru talman, att interpellationssvaren inte läses av de tusentals människorna. Däremot skulle kanske en artikel i Aktuellt i Politiken kunna göra så att socialdemokratiska skolpolitiker i kommunerna skulle följa skolministerns intresse och råd att satsa 100 kr mer på skolböckerna. Det skulle nämligen rädda Göran Perssons ansikte.

Nej, jag tycker inte att vi ska detaljstyra skolan från starten. Jag tycker att vi ska ha en nationell skolpeng, men jag tycker att de enskilda skolorna ska ha mycket mer att bestämma om.

Kan skolministern använda den tid som är kvar till att förklara varför det funkar att staten detaljstyr datamaskinsinköp men inte skolboksinköp? Kan skolministern förklara varför det är okej att ge ytterligare ett löfte om att satsa på skönlitteratur men inte ett löfte om att jobba mer för att socialdemokratiska kommunpolitiker ska se till att det finns ordentliga skolböcker så att resultaten i svensk skola kan förbättras?

Anf. 164 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag tror tyvärr att det är precis som Christer Nylander säger, att det stora flertalet varken läser interpellationer eller interpellationssvar. Därför kanske det kan vara till glädje för Christer Nylander att veta att jag också har uttryckt samma tankegångar i programmet Rea, som du hänvisar till ett flertal gånger.

Fru talman! Det är konstigt, tycker jag, att vi ägnar en hel interpellationsdebatt åt att diskutera läroböcker och att staten på något vis ska påverka kvaliteten på läroböckerna. Sedan står Christer Nylander och säger att han dock inte vill detaljstyra.

Vad vill då Folkpartiet? Uppenbarligen handlar det inte om att tillföra mer resurser till att köpa läroböcker, för det finns inte en enda krona i Folkpartiets budgetförslag som är riktad till att köpa läroböcker.

Den socialdemokratiska politiken handlar om många saker.

Först och främst vill vi föra mer resurser till skolan och mer resurser till kommunerna och den offentliga sektorn, som ju bedriver en väldigt viktig verksamhet. Det gör vi med årets budget. Jag har redan nämnt de 12 miljarderna i ökat budgetutrymme för kommunerna via det statliga bidraget. Vi gör ytterligare satsningar på de mest utsatta områdena med 225 miljoner kronor, där det också finns ett utrymme att satsa på bra läromedel och bra skolbibliotek.

Fru talman! Den svenska staten har ett ansvar för att skolorna håller högsta kvalitet, men vi får inte glömma att skolan är decentraliserad och ser väldigt olika ut. Därför tror jag att det är viktigt att vi bidrar med

resurser men låter beslutsfattandet ske på lokalplanet. Det tror jag gör skolan bättre än om vi detaljstyr den från statens sida.

Överläggningen var härmed avslutad.

### **11 § Svar på interpellation 2004/05:251 om svenska skolelevers kunskapsnivå**

Anf. 165 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Ulf Nilsson har frågat mig vilka åtgärder jag avser att vidta för att Sverige ska dra lärdom av hur svenska elevers kunskaper står sig i internationell jämförelse.

Jag vill inledningsvis understryka att resultaten i den svenska skolan generellt sett är goda. Enligt Pisa 2003 ligger de svenska 15-åringarnas läsförståelse och kunnande i matematik och naturvetenskap samt deras problemlösningsförmåga över genomsnittet bland OECD-länderna.

Resultaten från Pisa 2003, Statens skolverks nationella utvärdering av grundskolan och den internationella undersökningen TIMSS 2003 pekar dock sammantaget på att de svenska elevernas kunskaper har försämrats i främst matematik och i de naturorienterande ämnena. Detta är oroande och måste tas på allvar. Resultaten i läsning är oförändrat goda jämfört med Pisa 2000, men läsförmågan har försämrats i förhållande till tidigare nationella mätningar och våra egna högt ställda ambitioner. Det är också viktigt att uppmärksamma att även om Sverige fortfarande framstår som ett land med ett likvärdigt skolsystem så finns tendenser som tyder på att likvärdigheten i Sverige kan ha försämrats något sedan Pisa 2000.

Resultaten måste ses mot bakgrund av att det under 1990-talet genomfördes kraftfulla besparingar inom den svenska grundskolan som ledde till att lärartätheten minskade. För att motverka denna utveckling har regeringen redan tidigare tagit initiativ till riktade statsbidrag avsedda för personalförstärkningar i skolan. Hittills har satsningen gått mycket bra, och över 12 000 fler personer har anställts i skolan. Lärartätheten ökar nu för varje år.

De försämrade resultaten för matematik och naturvetenskap är en allvarlig signal. Utan att föregripa remissbehandlingen av Matematikdelegationens förslag framstår det klart att det kommer att krävas kraftfulla samlade åtgärder i hela utbildningssystemet, från förskola till skola och högskola, för att matematikkunskaperna ska kunna stärkas. Undervisningen och pedagogiken i matematikämnet behöver förnyas, något som kräver betydande insatser för kompetensutveckling av lärare och som bör ske i samverkan mellan stat, kommun och högskola. Jag är också övertygad om att vi kan göra mycket mer i samverkan mellan skolan och arbetslivet för att göra matematiken mer intressant och verklighetsnära för eleverna. Jag avser därför att inbjuda företrädare för näringslivet till ett gemensamt initiativ kring matematiken.

Regeringen har också gett Myndigheten för skolutveckling i uppdrag att utarbeta en motsvarande strategi så att intresset för naturvetenskap och teknik bättre kan tas till vara och utvecklas. Regeringen ger också ekonomiskt stöd till nationella resurscentrum i matematik, naturvetenskap och teknik samt stöd till så kallade *science centers*.

Goda läskunskaper är en grundförutsättning för att kunna fungera i ett modernt samhälle och för elevernas möjligheter att utveckla kunskap även inom andra kunskapsområden. Regeringen satsar nu ytterligare omfattande resurser för att stärka insatserna i segregerade områden, där många elever behöver extra stöd i läsning. Riktade insatser för att uppmuntra läsning och stötta elevernas och lärarnas användning av skolbibliotek som en del av undervisningen är prioriterade. Vidare avser jag att tillsammans med utbildnings- och kulturministern samla företrädare för alla lärarutbildningar för att försäkra mig om att frågan om läsning är en prioriterad fråga för dem.

Undersökningar visar att lärarnas kompetens är den enskilt viktigaste faktorn för elevernas resultat och måloppfyllelse. Det är därför bekymmersamt att en så stor andel lärare saknar lärarutbildning. Det gäller särskilt i de fristående skolorna. Staten och huvudmännen har här ett gemensamt ansvar. Det är huvudmännens ansvar att anställa behöriga lärare med utbildning för de ämnen de ska undervisa i. Jag vill också betona arbetsgivarnas skyldighet att anordna kompetensutveckling.

Regeringen har nyligen givit Skolverket i uppdrag att vidareutveckla det nationella provsystemet. I det fortsatta arbetet ska Skolverket prioritera grundskolan. Vid utvecklingen av diagnostiska material gäller detta särskilt för de tidiga åldrarna i grundskolan och speciellt för läsutveckling och matematik.

Slutligen omfattar regeringens kvalitetsprogram för skolan flera initiativ för att stärka styrningen och kontrollen av skolan på alla nivåer i systemet. Bland annat ställs nu tydligare krav på skolan att informera om den enskilda elevens studieutveckling och vilka insatser som behövs för att eleven ska nå målen. Initiativ för att utveckla skolornas och kommunernas kvalitetsarbete ingår också, bland annat genom tydligare regler om kvalitetsredovisning. Dessutom har en statlig skolinspektion inrättats inom Skolverket med uppdrag att granska samtliga landets skolor.

Detta sammantaget visar att regeringen har vidtagit och kommer att vidta en mängd åtgärder för att förstärka den svenska skolan. Det är också viktigt att komma ihåg att det pågår ett omfattande utvecklingsarbete runtom i landets skolor som kan ge positiva resultat på sikt. Svenska elever ser skolarbetet som viktigt, och samarbetet med och respekten för lärarna fungerar väl. Detta skapar en god grund för utveckling och förbättringar.

Anf. 166 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jag vill tacka skolministern för svaret. Min interpellation skrevs när den internationella Pisaundersökningen kom före jul. Den visade – precis som skolministern säger, fast han säger det på ett annat sätt än jag gör – att Sverige ligger medelmåttigt till. I Pisa ligger vi något över genomsnittet när det gäller matematik, i TIMSS något under genomsnittet. Detta gäller alltså Sverige, som är ett land som satsar mer på skolan än alla andra länder i den grupp vi jämförs med. Då kan man inte vara nöjd, och inte stolt heller, som ni socialdemokrater brukar säga att ni är.

I förra debatten sade jag till skolministern att det gäller att tänka på att skolan kostar mycket pengar. Skolan ska kosta mycket pengar. En bra skola kostar mycket pengar, men en dålig skola kostar ännu mer.

När vi ser på dessa siffror får vi inte tro att det handlar om någon internationell olympiad eller tävling där det är spännande att se vem som får högsta poängen. Bakom siffrorna finns det ju människor – barn och ungdomar – som inte får det stöd och den uppmuntran som den svenska skolan är skyldig att ge. Det finns alldeles för många barn som går ut grundskolan utan att ha fått en grund i läsning, skrivning och räkning. Bakom siffrorna finns det för många gymnasieungdomar som går ut utan att vara förberedda för vare sig yrkesliv eller studier. Det är ju för deras skull vi jämför oss med andra länder för att lära oss av deras framgångar och misstag.

Förutom Pisaundersökningen har det kommit två andra undersökningar sent i höstas: TIMSS internationella undersökning 2003 och Skolverkets utvärdering. De förstärker intrycket – och jag märker på skolministerns svar att han också har sett det – att försämringar har skett i den svenska skolan.

Kunskaperna i matte och naturorienterade ämnen har försämrats, och läsförmågan har försämrats jämfört med tidigare. Särskilt tråkigt är det att svenska elever har blivit sämre på problemlösning. Det är inte bara när det gäller pluggkunskaper som det finns brister.

Nu säger också skolministern att han tycker att detta är oroande och att det måste tas på allvar. I och för sig är det väl, vill jag påstå, någonting nytt i svensk skoldebatt att en socialdemokratisk skolpolitiker erkänner att det faktiskt finns problem – hittills har man bara sagt att oppositionen svartmålar – så det är jag tacksam för.

Men även om jag uppskattar det är jag inte imponerad av förslagen till att vända utvecklingen. Det är inte särskilt konkreta förslag som skolministern kommer med i sitt svar. Det gäller uppdrag till Myndigheten för skolutveckling och att pedagogiken behöver förnyas liksom kompetensutveckling och riktade insatser för att stötta läsning med mera.

Vi i Folkpartiet är övertygade om att det behövs genomgripande reformer för att vända utvecklingen. Jag har lämnat över några förslag till skolministern. Det handlar där om att införa ett lågstadium med tydliga mål och nationella prov i årskurs 3 och om att förnya lärarutbildningen med olika lärarutbildning beroende på vilket stadium läraren ska undervisa på. Alla lågstadielärare ska kunna lära ut läsning och skrivning. Vidare handlar det om betyg tidigare och om fler betygssteg.

I interpellationen frågar jag även om ministern inte borde titta ut över Östersjön mot Finland, som toppar resultaten i alla undersökningar där Finland finns med. Den frågan besvarar inte ministern. Jag föreslår en studieresa till Finland för skolministern.

Skolministern ska få ytterligare en möjlighet att svara lite mera konkret på de allvarliga frågor som de här siffrorna reser:

Hur kommer skolministern att förbättra lärarutbildningen? Vad kommer att göras för att alla elever ska nå målen? Hur kommer kontrollen över skolan att skärpas?

Anf. 167 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Naturligtvis måste man ta de undersökningar som har kommit under hösten på allvar och göra en djup analys av vad som ligger bakom resultaten. Dock vill jag höja ett varningens finger när det gäller

jämförelser mellan länder, särskilt statistiska jämförelser. Ibland är det lätt att göra jämförelser. Ibland är det en omöjlighet.

När det gäller jämförelsen med Finland kan jag säga att det är sant att de finska resultaten i gjorda undersökningar har varit bättre än de svenska. Men det finns också oerhört stora skillnader i förutsättningar och traditioner som gör att de finska lösningarna inte helt enkelt kan överföras till Sverige.

Det finns inte bara en enda förklaring till de finska resultaten. Enligt OECD handlar det i stället om en kombination av olika faktorer. Man lyfter fram elevernas egna intressen och fritidsintressen. Speciellt lyfter man fram att barn och ungdomar i Finland läser mycket – även pojkar. Läraryrkets höga status i Finland är också en viktig faktor. Den finska lärarutbildningen är lång och har en hög akademisk nivå. Vidare tar man upp att den finska elevgruppen är homogen till skillnad från den svenska som till sin sammansättning är ganska bred.

Kan man då lära sig något? Ja, absolut! Man ska alltid vara beredd att ta till sig erfarenheter och lärdomar från andra länder och också från andra människor. Jag vill ändå som sagt varna. Det går inte att tro att en lösning som fungerar i ett land automatiskt fungerar i ett annat land.

Det är nog naivt att tro att de stora besparingar som den svenska skolan genomgick under 1990-talet, i kombination med oerhört stora och genomgripande reformer, inte har bidragit till de försämringar vi ser i vissa ämnen, till exempel i matematik. Det är därför som den socialdemokratiska regeringen har sett det som angeläget att nu när vi har möjlighet att öka resurserna till skolan göra riktade satsningar och återigen anställa fler lärare och annan personal i skolan. Att öka lärartätheten är viktigt.

Jag måste säga att jag blir något förbryllad över Folkpartiets påstående att det är lärarutbildningens fel att vi har de här resultaten. För några år sedan genomfördes, precis som Ulf Nilsson känner till, en förändring av den svenska lärarutbildningen. Jag kan konstatera att under den period då mätningen gjordes hade inte en enda lärare kommit ut från den nya lärarutbildningen. Ändå säger Folkpartiet att den ska göras om – alltså innan en enda lärare hunnit komma ut. Det är först den här termen som den första utexaminerade läraren kommer ut i verksamheten som en fullvärdig lärare. Därför tycker jag att det blir något konstigt och på gränsen till oseriöst när man kommer med lösningar på problem som uppenbarligen inte har någon koppling till gjorda undersökningar.

Vilka lösningar kan vi då ha? Ja, vi kände mycket väl till att resultaten i matematik tyvärr inte var så som vi önskade. Därför tillsatte regeringen redan för två år sedan en genomgripande utredning för att ta reda på orsakerna. Nu har det resultatet kommit, och vi ska nu så att säga lyssna in de viktiga och kloka synpunkter som kommer in för att därefter vidta de genomgripande åtgärder som behövs för att stärka matematikämnet, som är ett oerhört viktigt verktyg i allt lärande.

Anf. 168 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Jo, visst finns det ett samband med 1990-talet. Det var ju i början av 1990-talet som kommunaliseringen genomdrevs, mot Folkpartiets vilja. Situationen hade ju uppstått att ansvarsförhållanden blev

Prot. 2004/05:61  
20 januari

Svar på  
interpellationer

oklara. Från det att kommunaliseringen genomfördes har likvärdigheten mellan skolor i olika delar av Sverige kraftigt minskat.

Lärarbristen har förvärrats på tio år, och inte blir det bättre av att vi nu har en lärarutbildning som dömts ut av studenterna själva i alla hittills publicerade undersökningar. Det är alltså för framtidens tillgång på och rekrytering av lärare som jag vill förändra den nyinförda lärarutbildningen.

Jo, det är sant att Finland, som skolministern antyder, faktiskt har gjort en del bra saker. Jag vet inte om skolministern är beredd att genomföra en del av det han räknade upp. I Finland har man inte experimenterat med skolan på samma sätt som gjorts i Sverige. I Finland sätts betygen tidigt och i flera steg. Man satsar tidigt på de viktigaste kunskaperna – på läsning och räkning. Finland har också högre lärarlöner än Sverige, vilket jag tror att skolministern sade. De finska behörighetsvillkoren för lärare är nog angivna i en förordning. Finland har också studentexamen och särskilda utbildningar för yrkesinriktade grundexamina. Mycket av det här föreslår vi i Folkpartiet genomförs i Sverige.

Jag sade nyss att skolministern borde göra en studieresa till Finland. När han ändå är ute och reser kan han också, tycker jag, besöka Danmark som har en väl fungerande yrkesutbildning och lärlingsutbildning. Ett stort problem i Sverige är att yrkesutbildningarna så att säga har akademiserats. De teoretiska utbildningarna däremot har tunnats ut.

Skolministern och hans företrädare brukar inte vara lika försiktiga med att tala om statistik när man hittar länder som lyckats sämre än Sverige med skolan. Både nuvarande skolministern och den tidigare, Thomas Östros, har älskat att nämna till exempel Tyskland eftersom man där har sämre resultat än Sverige. Men nu är det nog dags att börja titta lite närmare också på länder som faktiskt har det bättre.

Sett till det sammanfattande intrycket av de här rapporterna är den svenska skolan en skola med ovanligt lite betyg, med ovanligt mycket skolkr, med ovanligt många utbildade lärare, med ovanligt lågavlönade lärare, med ovanligt lite undervisningstimmar till exempel i matematik, med ovanligt lite läxor och prov och med flest elever i hela TIMSS-undersökningen som kommer för sent. Många elever klarar sig bra ändå tack vare bra lärare och tack vare stöd hemifrån. Men det är alltför elever som misslyckas, och de kommer att behöva en reformerad skola.

Jag upprepar min fråga till skolministern om han vill göra något för att vi ska lära av andra länder och för att vi ska börja utnyttja internationella erfarenheter när vi fattar politiska beslut om skolan. Exempel är den senaste gymnasiepropositionen och Gymnasieutredningen som innehöll knappt någon enda rad om internationella jämförelser. Men Sverige är inte sig självt nog när det gäller utbildning och skola, utan vi behöver lära av andra!

Anf. 169 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Ulf Nilsson känner säkert till det, men jag vill ändå med anledning av hans inlägg säga att de internationella jämförelserna över huvud taget inte handlar om gymnasieskolan. Det är elever i de yngre åldrarna som har jämförts. Det kan vara viktigt att påpeka när du hänvisar till dem.

Det är viktigt att göra en rejäl utvärdering av den nya lärarutbildningen. Därför har regeringen redan gett ett uppdrag till Högskoleverket att göra en rejäl utvärdering, som kommer inom de närmaste månaderna. Dessutom har jag och min kollega kultur- och utbildningsminister Leif Pagrotsky tagit initiativ till att träffa företrädare för lärarutbildningarna och diskutera om det behövs förändringar. Behövs det förändringar är inte jag främmande för att göra det inom ramen för den lärarutbildning vi har.

Fru talman! Många av de lösningar som Folkpartiet har föreslagit efter rapporterna praktiserats i många andra länder. Det skolsystem som Folkpartiet förespråkar används i många länder, inte minst i Tyskland, som ju lyckades ännu sämre i dessa utvärderingar och jämförelser. I Tyskland pågår den motsatta diskussionen. Man diskuterar hur den sorteringsskola man haft har misslyckats. Nu överväger man en förändring, till förmån för det sammanhållna skolsystem som vi har.

Jag vill inte ha en tidig sortering av barn och ungdomar. Den sorteringsskola som Folkpartiet föreslår har vi ju haft i Sverige. Inte blev det bättre resultat av det, tvärtom. På ett tidigt stadium avgörs livsval för 9- och 10-åringar. Det kan jag inte ställa upp på. Vi vet att det är föräldrarnas sociala bakgrund som i det läget får stort genomslag, det vill säga att barn till akademiker väljer en studiegång som leder till ett akademiskt yrke medan barn som kommer från en traditionell arbetarklass väljer inriktningar som gör att de begränsar sina livsval längre fram.

Fru talman! Folkpartiet verkar helt ha övergett den socialliberala skolpolitiken och går så långt att de vill att elever redan från årskurs 3, 9-åriga barn som inte nått målen, ska sorteras bort från sina klasskamrater. Tror du verkligen, Ulf Nilsson, att kvarsittning för 9-åriga barn är lösningen på skolans problem, såsom ni har föreslagit?

Ni vill också sortera ungdomarna i de högre åldrarna utifrån en allmän och en särskild kurs i till exempel matematik, engelska och svenska. Viljan att sortera elever finns även när det gäller övergången från grundskolan till gymnasieskolan. Tror du, Ulf Nilsson, att det är en framgångsrik väg att gå att tvinga halv vuxna tonåringar tillsammans med 13- och 14-åringar i grundskolan?

Fru talman! När jag läser Folkpartiets förslag med anledning av rapporterna ser jag framför mig den skola som vi för länge sedan lämnade bakom oss och som ju på intet sätt producerade bättre resultat än i dag. Tvärtom är resultaten i dag betydligt bättre.

Är Folkpartiets lösning på detta att backa tillbaka till en skola som sorterade och slog ut barn från mindre bemedlade hem?

Anf. 170 ULF NILSSON (fp):

Fru talman! Det är intressant när två personer använder samma retorik men menar olika saker. Orsaken till att jag och Folkpartiet är så kritiska mot Socialdemokraternas skolpolitik är att vi inte vill ha en sorteringsskola. Vi vill inte ha en skola där 10 % är bortsorterade när de kommer till årskurs 9 därför att de inte har tillräckliga kunskaper för att klara sig in på ett nationellt gymnasieprogram. Vi vill inte ha en sorteringsskola där ungefär 40 % inte når upp till gymnasieskolans mål när de är 20 år eller får högskolebehörighet och inte heller är förberedda för yrkeslivet. Vi vill inte ha en sorteringsskola där man redan i tvåan och

trean, genom rädsla för utvärdering och tydliga test, glömmer bort att ge elever det stöd och den hjälp som varje svensk elev har rätt att få. Det är det som är problemet i den svenska skolan. Man skjuter problemen framför sig, och så någon gång mot slutet av gymnasieskolan är det för sent att göra någonting.

Det är Socialdemokraterna som skapar en sorteringsskola där en allt större grupp hamnar utanför. Det som har varit en skola för alla är snart på väg att bli en skola för hälften.

Vad är det för fel att göra ordentliga utvärderingar och sätta in nationella prov i matte och svenska i årskurs 3 så att de som behöver extra hjälp kan få det? Vad är det för fel att i en modern flexibel skola, där man ofta arbetar årskurslöst, låta en elev gå ett år till i grundskolan och sätta in det extra året någon gång under tvåan, trean, fyran?

Det är Socialdemokraterna som backar. Lite försiktigt säger man trots allt att det finns problem. Lite försiktigt säger man att man kanske måste titta närmare på utvärdering och så vidare. Men det är drömmen om den läxfria kravlösa skolan som ni har haft som har gett de resultat vi ser i dag.

Anf. 171 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s):

Fru talman! Jag har under de tre månader jag har varit skolminister försökt vara ute i den svenska skolan. Jag möter en oerhört engagerad lärarkår, en skola som på många sätt lyckas oerhört bra. Jag försöker föra en dialog med skolans personal, och ett av de återkommande önskemål jag hör är att få arbetsro att arbeta med elevernas utbildning. Om det är någon lärdom vi kan dra av Finland är det just att Finland under 90-talet satsade på att låta skolan ha en arbetsro. Därför tänker jag mig inte några genomgripande reformer, såsom Folkpartiet föreslår med nya betygssystem, införande av en sorteringsskola, en särskild och en allmän, och så vidare.

Jag tror att vad den svenska skolan behöver, förutom arbetsro, är att vi ökar resurserna, att vi fortsätter med de riktade satsningarna på att öka antalet lärare och annan personal i skolan.

Jag tror också att vi i spåren efter decentraliseringen av skolan, som jag tycker i grunden har varit oerhört positiv, behöver stärka uppföljningen genom individuella utvecklingsplaner som ska gälla från första året för samtliga elever i skolan och genom att stärka kvalitetsredovisningarna på skolnivå och på kommunnivå så att vi kan få en bra bild av hur den svenska skolan lyckas.

Ett tredje område som jag tror att vi måste arbeta aktivt med är möjligheten för skolan att garantera tryggheten för elever och personal men också säkerställa studieron i klassrummen. Jag kommer under våren att lägga fram en proposition som handlar om diskriminering och kränkningar och en om en ny skollag som ska förtydliga ansvaret men också förtydliga befogenheterna för skolans personal för att kunna garantera tryggheten och säkerställa studieron.

Överläggningen var härmed avslutad.

## 12 § Bordläggning

Prot. 2004/05:61  
20 januari

---

Anmälades och bordlades

Proposition

2004/05:72 Förbättrad djurskydds- och livsmedelstillsyn

Skrivelse

2004/05:73 Husdjursgenetiska resurser

## 13 § Anmälan om interpellationer

Anmälades att följande interpellationer framställdes

*den 20 januari*

**2004/05:317** av *Carl B Hamilton* (fp) till statsminister Göran Persson  
Statsministerns och Regeringskansliets ansvar för krisberedskap och  
krishantering

**2004/05:318** av *Gunnar Andrén* (fp) till samhällsbyggnadsminister Mona  
Sahlin

Framtiden för elkonsumenterna

**2004/05:319** av *Jörgen Johansson* (c) till statsrådet Lena Sommestad  
Rovdjurspolitik

Interpellationerna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabb-  
protokoll tisdagen den 25 januari.

## 14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar

Anmälades att följande frågor för skriftliga svar framställdes

*den 20 januari*

**2004/05:744** av *Sten Tolgfors* (m) till utbildnings- och kulturminister  
Leif Pagrotsky

Översyn av lärarutbildningen

**2004/05:745** av *Johan Löfstrand* (s) till utbildnings- och kulturminister  
Leif Pagrotsky

Harmonisering av betygssystemen i högre utbildning i Europa

**2004/05:746** av *Susanne Eberstein* (s) till utbildnings- och kulturminister  
Leif Pagrotsky

Haisla-indianernas totempåle

**2004/05:747** av *Birgitta Ohlsson* (fp) till utrikesminister Laila Freivalds  
Situationen för den politiska oppositionen i Singapore

**2004/05:748** av *Ulla Hoffmann* (v) till utrikesminister Laila Freivalds  
Svenskars säkerhet utomlands

**2004/05:749** av *Torsten Lindström* (kd) till utrikesminister Laila Freivalds

Politisk fånge i Zimbabwe

**2004/05:750** av *Carina Moberg* (s) till statsrådet Hans Karlsson

Sjukgymnasters rätt att sjukskriva

**2004/05:751** av *Inger Lundberg* (s) till statsrådet Sven-Erik Österberg  
Sociala hänsyn i offentlig upphandling

**2004/05:752** av *Birgitta Ohlsson* (fp) till justitieminister Thomas Bodström

Hedersrelaterat våld på grund av sexuell läggning

**2004/05:753** av *Jan-Evert Rådström* (m) till statsrådet Ulrica Messing  
Stormen och statsbidragen för vägnätet

**2004/05:754** av *Jan-Evert Rådström* (m) till statsrådet Ulrica Messing  
Enskilda vägar

**2004/05:755** av *Lennart Fremling* (fp) till statsrådet Lena Sommestad  
Kontrollstationer i klimatstrategin

**2004/05:756** av *Sven-Erik Sjöstrand* (v) till statsrådet Lena Sommestad  
Norges vargpolitik

**2004/05:757** av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Morgan Johansson  
Droger på behandlingshem

Frågorna redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll  
tisdagen den 25 januari.

## **15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor**

Anmäldes att skriftliga svar på följande frågor inkommit

*den 19 januari*

**2004/05:680** av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds  
Varningssystem för tsunamier

**2004/05:681** av *Sten Tolgfors* (m) till utrikesminister Laila Freivalds  
Resurser för stöd till behövande svenskar utomlands

**2004/05:684** av *Göran Lindblad* (m) till utrikesminister Laila Freivalds  
Honorärkonsuler

**2004/05:688** av *Ulrik Lindgren* (kd) till socialminister Berit Andnor  
Ansaret för funktionshindrade

**2004/05:689** av *Kenneth Johansson* (c) till jordbruksminister Ann-Christin Nykvist

Förstärkt konsumentskydd vid köp av endast flygbiljett

**2004/05:690** av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ulrica Messing  
Tågförbindelse Stockholm–Västmanland

**2004/05:697** av *Lennart Axelsson* (s) till statsrådet Morgan Johansson  
Vård av unga tjejer

**2004/05:698** av *Torsten Lindström* (kd) till statsrådet Ibrahim Baylan  
Digital mobbning i skolan

**2004/05:700** av *Anita Sidén* (m) till statsrådet Ulrica Messing  
Fuskåkning

**2004/05:701** av *Elina Linna* (v) till socialminister Berit Andnor  
Kommunernas betalningsansvar för LSS

**2004/05:703** av *Staffan Danielsson* (c) till statsrådet Ulrica Messing  
Tillgängligheten till mobiltelenätet vid stora elavbrott

**2004/05:704** av *Anita Brodén* (fp) till statsrådet Ulrica Messing  
Skogsskadorna i södra Sverige

**2004/05:709** av *Rosita Runegrund* (kd) till statsminister Göran Persson  
Illegala invandrare i Thailand

**2004/05:711** av *Lennart Kollmats* (fp) till näringsminister Thomas  
Östros

P 4-sändaren i Kungsbacka

**2004/05:712** av *Veronica Palm* (s) till socialminister Berit Andnor  
Ökade resurser till sämre ställda barn

**2004/05:717** av *Anne-Marie Ekström* (fp) till statsrådet Hans Karlsson  
Samordning mellan försäkringskassa och arbetsförmedling

**2004/05:720** av *Marie Wahlgren* (fp) till statsrådet Ulrica Messing  
Stormens effekter på svensk skogsnäring

**2004/05:721** av *Tobias Krantz* (fp) till statsrådet Ulrica Messing  
Bokningsrätten på Visingsöfärjan

**2004/05:722** av *Lennart Kollmats* (fp) till statsrådet Ulrica Messing  
Överbelastning på SOS Alarms växel

**2004/05:725** av *Rosita Runegrund* (kd) till utrikesminister Laila Frei-  
valds  
Konflikten i Uganda

*den 20 januari*

**2004/05:644** av *Göran Lindblad* (m) till justitieminister Thomas Bod-  
ström

Drogfria fängelser

**2004/05:656** av *Birgitta Ohlsson* (fp) till statsminister Göran Persson  
Individens integritet och postlagen

**2004/05:671** av *Anita Sidén* (m) till justitieminister Thomas Bodström  
Våldsbrott

**2004/05:699** av *Torsten Lindström* (kd) till justitieminister Thomas Bod-  
ström

Digitalt förtal

**2004/05:707** av *Rolf Olsson* (v) till justitieminister Thomas Bodström  
Ändring av 23 § polislagen

**2004/05:714** av *Gustav Fridolin* (mp) till justitieminister Thomas Bod-  
ström

Rådets behandling av direktivet om datorrelaterade uppfinningar

Svaren redovisas i bilaga som fogats till riksdagens snabbprotokoll  
tisdagen den 25 januari.

Prot. 2004/05:61  
20 januari

---

Prot. 2004/05:61  
20 januari

**16 §** Kammaren åtskildes kl. 20.18.

Förhandlingarna leddes  
av talmannen från sammanträdet början till och med 1 § anf. 43 (delvis),  
av förste vice talmannen därefter till och med 2 § anf. 80 (delvis),  
av talmannen därefter till och med 8 § anf. 150 (delvis) och  
av andre vice talmannen därefter till sammanträdet slut.

Vid protokollet

ANDERS FORSBERG

*/Monica Gustafson*

|                                                      |          |
|------------------------------------------------------|----------|
| <b>1 § Partiledardebatt.....</b>                     | <b>1</b> |
| Anf. 1 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) .....         | 1        |
| Anf. 2 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....            | 4        |
| Anf. 3 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik .....  | 5        |
| Anf. 4 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....            | 6        |
| Anf. 5 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik .....  | 6        |
| Anf. 6 LARS LEIJONBORG (fp) replik .....             | 7        |
| Anf. 7 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik .....  | 7        |
| Anf. 8 LARS LEIJONBORG (fp) replik .....             | 8        |
| Anf. 9 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik .....  | 8        |
| Anf. 10 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik .....             | 9        |
| Anf. 11 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 9        |
| Anf. 12 GÖRAN HÄGGLUND (kd) replik .....             | 10       |
| Anf. 13 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 10       |
| Anf. 14 LARS OHLY (v) replik .....                   | 11       |
| Anf. 15 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 11       |
| Anf. 16 LARS OHLY (v) replik .....                   | 12       |
| Anf. 17 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 12       |
| Anf. 18 MAUD OLOFSSON (c) replik .....               | 13       |
| Anf. 19 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 13       |
| Anf. 20 MAUD OLOFSSON (c) replik .....               | 14       |
| Anf. 21 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 15       |
| Anf. 22 PETER ERIKSSON (mp) replik .....             | 15       |
| Anf. 23 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 15       |
| Anf. 24 PETER ERIKSSON (mp) replik .....             | 16       |
| Anf. 25 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 16       |
| Anf. 26 FREDRIK REINFELDT (m) .....                  | 17       |
| Anf. 27 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 19       |
| Anf. 28 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....           | 19       |
| Anf. 29 Statsminister GÖRAN PERSSON (s) replik ..... | 20       |
| Anf. 30 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....           | 20       |
| Anf. 31 LARS OHLY (v) replik .....                   | 21       |
| Anf. 32 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....           | 21       |
| Anf. 33 LARS OHLY (v) replik .....                   | 22       |
| Anf. 34 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....           | 22       |
| Anf. 35 PETER ERIKSSON (mp) replik .....             | 23       |
| Anf. 36 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....           | 23       |
| Anf. 37 PETER ERIKSSON (mp) replik .....             | 24       |
| Anf. 38 FREDRIK REINFELDT (m) replik .....           | 24       |
| Anf. 39 LARS LEIJONBORG (fp) .....                   | 25       |
| Anf. 40 PETER ERIKSSON (mp) replik .....             | 27       |
| Anf. 41 LARS LEIJONBORG (fp) replik .....            | 28       |
| Anf. 42 PETER ERIKSSON (mp) replik .....             | 28       |
| Anf. 43 LARS LEIJONBORG (fp) replik .....            | 28       |
| Anf. 44 GÖRAN HÄGGLUND (kd) .....                    | 29       |
| Anf. 45 LARS OHLY (v) .....                          | 33       |

|                                                                                                |                                     |           |
|------------------------------------------------------------------------------------------------|-------------------------------------|-----------|
| Anf. 46                                                                                        | FREDRIK REINFELDT (m) replik .....  | 35        |
| Anf. 47                                                                                        | LARS OHLY (v) replik .....          | 35        |
| Anf. 48                                                                                        | FREDRIK REINFELDT (m) replik .....  | 36        |
| Anf. 49                                                                                        | LARS OHLY (v) replik .....          | 36        |
| Anf. 50                                                                                        | LARS LEIJONBORG (fp) replik .....   | 36        |
| Anf. 51                                                                                        | LARS OHLY (v) replik .....          | 37        |
| Anf. 52                                                                                        | LARS LEIJONBORG (fp) replik .....   | 37        |
| Anf. 53                                                                                        | LARS OHLY (v) replik .....          | 37        |
| Anf. 54                                                                                        | MAUD OLOFSSON (c) .....             | 38        |
| Anf. 55                                                                                        | LARS OHLY (v) replik .....          | 42        |
| Anf. 56                                                                                        | MAUD OLOFSSON (c) replik .....      | 42        |
| Anf. 57                                                                                        | LARS OHLY (v) replik .....          | 43        |
| Anf. 58                                                                                        | MAUD OLOFSSON (c) replik .....      | 43        |
| Anf. 59                                                                                        | PETER ERIKSSON (mp) replik .....    | 44        |
| Anf. 60                                                                                        | MAUD OLOFSSON (c) replik .....      | 44        |
| Anf. 61                                                                                        | PETER ERIKSSON (mp) replik .....    | 45        |
| Anf. 62                                                                                        | MAUD OLOFSSON (c) replik .....      | 45        |
| Anf. 63                                                                                        | PETER ERIKSSON (mp) .....           | 45        |
| <b>Ajournering.....</b>                                                                        |                                     | <b>47</b> |
| <b>Återupptagna förhandlingar .....</b>                                                        |                                     | <b>48</b> |
| <b>2 § Information från regeringen om läget med anledning av stormen i södra Sverige .....</b> |                                     | <b>48</b> |
| Anf. 64                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 48        |
| Anf. 65                                                                                        | LENNART KOLLMATS (fp) .....         | 52        |
| Anf. 66                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 53        |
| Anf. 67                                                                                        | LENNART KOLLMATS (fp) .....         | 53        |
| Anf. 68                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 53        |
| Anf. 69                                                                                        | OLLE SANDAHL (kd).....              | 53        |
| Anf. 70                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 54        |
| Anf. 71                                                                                        | OLLE SANDAHL (kd).....              | 54        |
| Anf. 72                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 54        |
| Anf. 73                                                                                        | CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) ..... | 54        |
| Anf. 74                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 55        |
| Anf. 75                                                                                        | CARINA ADOLFSSON ELGESTAM (s) ..... | 56        |
| Anf. 76                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 56        |
| Anf. 77                                                                                        | CARINA HÄGG (s).....                | 56        |
| Anf. 78                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 57        |
| Anf. 79                                                                                        | CARINA HÄGG (s).....                | 57        |
| Anf. 80                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 57        |
| Anf. 81                                                                                        | JAN ANDERSSON (c).....              | 57        |
| Anf. 82                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 58        |
| Anf. 83                                                                                        | JAN ANDERSSON (c).....              | 58        |
| Anf. 84                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 58        |
| Anf. 85                                                                                        | CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....   | 58        |
| Anf. 86                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 59        |
| Anf. 87                                                                                        | CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m).....   | 59        |
| Anf. 88                                                                                        | Statsrådet ULRICA MESSING (s) ..... | 60        |
| Anf. 89                                                                                        | ANNE-MARIE EKSTRÖM (fp) .....       | 60        |

|            |                                                                                                                 |           |                  |
|------------|-----------------------------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|------------------|
| Anf. 90    | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 60        | Prot. 2004/05:61 |
| Anf. 91    | CHRISTER NYLANDER (fp).....                                                                                     | 60        | 20 januari       |
| Anf. 92    | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 61        |                  |
| Anf. 93    | CHRISTER NYLANDER (fp).....                                                                                     | 61        |                  |
| Anf. 94    | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 61        |                  |
| Anf. 95    | TOMAS ENEROTH (s).....                                                                                          | 62        |                  |
| Anf. 96    | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 62        |                  |
| Anf. 97    | TOBIAS KRANTZ (fp).....                                                                                         | 63        |                  |
| Anf. 98    | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 63        |                  |
| Anf. 99    | INGEGERD SAARINEN (mp).....                                                                                     | 64        |                  |
| Anf. 100   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 64        |                  |
| Anf. 101   | INGEGERD SAARINEN (mp).....                                                                                     | 64        |                  |
| Anf. 102   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 65        |                  |
| Anf. 103   | ANITA BRODÉN (fp).....                                                                                          | 65        |                  |
| Anf. 104   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 65        |                  |
| Anf. 105   | ANITA BRODÉN (fp).....                                                                                          | 66        |                  |
| Anf. 106   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 66        |                  |
| Anf. 107   | GUNNAR NORDMARK (fp).....                                                                                       | 66        |                  |
| Anf. 108   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 66        |                  |
| Anf. 109   | GUNNAR NORDMARK (fp).....                                                                                       | 67        |                  |
| Anf. 110   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 67        |                  |
| Anf. 111   | ESKIL ERLANDSSON (c).....                                                                                       | 67        |                  |
| Anf. 112   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 67        |                  |
| Anf. 113   | ESKIL ERLANDSSON (c).....                                                                                       | 68        |                  |
| Anf. 114   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 68        |                  |
| Anf. 115   | ANDERS G HÖGMARK (m).....                                                                                       | 68        |                  |
| Anf. 116   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 68        |                  |
| Anf. 117   | ANDERS G HÖGMARK (m).....                                                                                       | 69        |                  |
| Anf. 118   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 69        |                  |
| Anf. 119   | GUSTAV FRIDOLIN (mp).....                                                                                       | 69        |                  |
| Anf. 120   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 70        |                  |
| Anf. 121   | GUSTAV FRIDOLIN (mp).....                                                                                       | 70        |                  |
| Anf. 122   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 70        |                  |
| Anf. 123   | HARALD NORDLUND (fp).....                                                                                       | 70        |                  |
| Anf. 124   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 71        |                  |
| Anf. 125   | HARALD NORDLUND (fp).....                                                                                       | 71        |                  |
| Anf. 126   | Statsrådet ULRICA MESSING (s).....                                                                              | 71        |                  |
| <b>3 §</b> | <b>Anmälan om kompletteringsval till vissa utskott.....</b>                                                     | <b>72</b> |                  |
| <b>4 §</b> | <b>Anmälan om ordförande i Europarådets svenska delegation.....</b>                                             | <b>72</b> |                  |
| <b>5 §</b> | <b>Anmälan om fördröjda svar på interpellationer.....</b>                                                       | <b>72</b> |                  |
| <b>6 §</b> | <b>Svar på interpellation 2004/05:243 om rättslig reglering av de politiska partiernas valfinansiering.....</b> | <b>73</b> |                  |
| Anf. 127   | Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s).....                                                                      | 73        |                  |
| Anf. 128   | CARL B HAMILTON (fp).....                                                                                       | 74        |                  |
| Anf. 129   | GUSTAV FRIDOLIN (mp).....                                                                                       | 75        |                  |
| Anf. 130   | Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s).....                                                                      | 76        |                  |
| Anf. 131   | CARL B HAMILTON (fp).....                                                                                       | 76        |                  |

|                                                                                             |           |
|---------------------------------------------------------------------------------------------|-----------|
| Anf. 132 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s) .....                                        | 77        |
| Anf. 133 CARL B HAMILTON (fp) .....                                                         | 77        |
| Anf. 134 Vice statsminister BOSSE RINGHOLM (s) .....                                        | 78        |
| <b>7 § Svar på interpellation 2004/05:209 om öppna landskap genom Kravodling .....</b>      | <b>78</b> |
| Anf. 135 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 78        |
| Anf. 136 LARS-IVAR ERICSON (c) .....                                                        | 79        |
| Anf. 137 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 80        |
| Anf. 138 LARS-IVAR ERICSON (c) .....                                                        | 81        |
| Anf. 139 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) .....                                                 | 82        |
| Anf. 140 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 83        |
| Anf. 141 LARS-IVAR ERICSON (c) .....                                                        | 83        |
| Anf. 142 CATHARINA ELMSÄTER-SVÄRD (m) .....                                                 | 84        |
| Anf. 143 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 84        |
| <b>8 § Svar på interpellation 2004/05:210 om genmajs och försiktighetsprincipen.....</b>    | <b>85</b> |
| Anf. 144 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 85        |
| Anf. 145 KERSTIN LUNDGREN (c) .....                                                         | 86        |
| Anf. 146 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 87        |
| Anf. 147 KERSTIN LUNDGREN (c) .....                                                         | 88        |
| Anf. 148 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 88        |
| Anf. 149 KERSTIN LUNDGREN (c) .....                                                         | 89        |
| Anf. 150 Jordbruksminister ANN-CHRISTIN NYKVIST (s) .....                                   | 90        |
| <b>9 § Svar på interpellation 2004/05:244 om papperslösa i Sverige .....</b>                | <b>90</b> |
| Anf. 151 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) .....                                               | 90        |
| Anf. 152 GUSTAV FRIDOLIN (mp) .....                                                         | 91        |
| Anf. 153 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) .....                                               | 93        |
| Anf. 154 GUSTAV FRIDOLIN (mp) .....                                                         | 93        |
| Anf. 155 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) .....                                               | 94        |
| Anf. 156 GUSTAV FRIDOLIN (mp) .....                                                         | 95        |
| Anf. 157 Statsrådet BARBRO HOLMBERG (s) .....                                               | 96        |
| <b>10 § Svar på interpellation 2004/05:247 om läromedel till elever i grundskolan .....</b> | <b>97</b> |
| Anf. 158 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....                                                | 97        |
| Anf. 159 CHRISTER NYLANDER (fp) .....                                                       | 98        |
| Anf. 160 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....                                                | 99        |
| Anf. 161 CHRISTER NYLANDER (fp) .....                                                       | 100       |
| Anf. 162 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....                                                | 101       |
| Anf. 163 CHRISTER NYLANDER (fp) .....                                                       | 101       |

|                                                           |            |                   |
|-----------------------------------------------------------|------------|-------------------|
| Anf. 164 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....              | 102        | Prot. 2004/05:61  |
| <b>11 § Svar på interpellation 2004/05:251 om svenska</b> |            | <b>20 januari</b> |
| <b>skolelevers kunskapsnivå .....</b>                     | <b>103</b> |                   |
| Anf. 165 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....              | 103        |                   |
| Anf. 166 ULF NILSSON (fp).....                            | 104        |                   |
| Anf. 167 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....              | 105        |                   |
| Anf. 168 ULF NILSSON (fp).....                            | 106        |                   |
| Anf. 169 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....              | 107        |                   |
| Anf. 170 ULF NILSSON (fp).....                            | 108        |                   |
| Anf. 171 Statsrådet IBRAHIM BAYLAN (s) .....              | 109        |                   |
| <b>12 § Bordläggning.....</b>                             | <b>110</b> |                   |
| <b>13 § Anmälan om interpellationer.....</b>              | <b>110</b> |                   |
| <b>14 § Anmälan om frågor för skriftliga svar.....</b>    | <b>110</b> |                   |
| <b>15 § Anmälan om skriftliga svar på frågor.....</b>     | <b>111</b> |                   |
| <b>16 § Kammaren åtskildes kl. 20.18.....</b>             | <b>113</b> |                   |

